

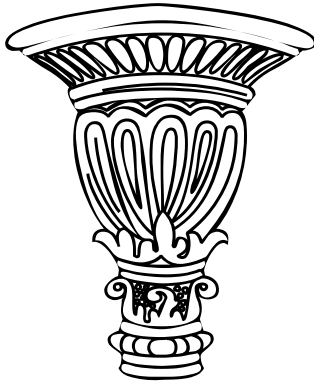
utopia

REVISTĂ DE
ATITUDINE,
POLEMICĂ
ȘI IDEI

apare în gori
NUMĂRUL

6

MAI 2016

utopia nu este un loc. utopia este un drum.
de ce utopia?
probabil încercarea de a ieși din... cerc.
ce este cercul?
ce a devenit? ce a mai rămas din cerc?
vom descoperi împreună.

utopia

ISSN 2247 - 1626

An VI • Nr. 6 • Mai 2016 / ediție nouă

REDACTORI – COORDONATORI:

Daniel Murărița – Liceul Energetic Târgu Jiu

Elena Găvan – Colegiul Național “Spiru Haret” Târgu Jiu

REDACTORI:

Valeria Roșca – Colegiul “Gheorghe Tătărescu” Rovinari

Dana Ștefania Brașoavă, Anul I – Facultatea de Litere București

Robert Geică, 12A – Liceul Energetic Târgu Jiu

Maria Șchiopu – Colegiul Economic “Hermes” Petroșani

Gabriela Militaru – Liceul Tehnic de Transporturi Auto Craiova

Lavinia Buleac, 9G – Colegiul Național “Spiru Haret” Târgu Jiu

Marinela Pîrvulescu – Colegiul Național “Ecaterina Teodoroiu” Târgu Jiu

COPERTA:

Elena Katamira – „Sadio și Padio” (artă digitală)

Ploiești

CONTACT:

murarita.daniel@gmail.com

elenagavan@yahoo.com

PUBLICAȚIE EDITATĂ CU AVIZUL ISJ GORJ

NR. 3825 / 29.04.2011

Potrivit art. 206 CP,
responsabilitatea pentru
textele publicate revine
în exclusivitate autorilor.

ACEST NUMĂR APARE CU SPRIJINUL

ASOCIAȚIEI CULTURALE SEMN – TÂRGU JIU

TIPARUL

PIM – IAȘI

www.pimcopy.ro

© UTOPIA

WWW.REVISTAUTOPIAGJ.WORDPRESS.COM

ROSTUL FILOSOFIEI

---

*Prof. Elena Găvan,
Colegiul Național „Spiru Haret” Târgu Jiu*

*„Celor care au știut că filosofia este bună la ceva,
dar n-au putut niciodată spune cu exactitate la ce anume.”*

LOU MARINOFF

Societatea secolului XXI pare că se grăbește într-un cult al momentului. Civilizația contemporană nu este o civilizație a așteptării. Teama în fața timpului conduce la o renunțare: renunțarea la contemplație, la meditație, la gândire speculativă sau la căutarea spiritului. Această teamă este, în același timp, și teama în fața riscului întâlnirii cu sine.

Ora de filosofie se adresează elevului aflat în pragul maturității. Dilemele cu care se confruntă, deciziile care trebuie luate (alegerea profesiei, gestionarea relațiilor cu ceilalți, rezistența la schimbare) reprezintă pregătirea ieșirii sale „în lume”. Filosofia contribuie la dezvoltarea gândirii critice, la o deschidere a orizontului cunoașterii, dar, mai mult decât atât, ea contribuie la îndreptarea individului către conștiința sa.

Oamenii simt nevoia să dea un sens lucrurilor sau experiențelor pe care le trăiesc. Și mai puternic resimt această nevoie în perioadele dificile ale existenței lor. Acesta este momentul în care filosofia poate să ajute. Teoriile, conceptele, ideile filosofice atrag atenția celor neinițiați în filosofie în măsura în care ele pot fi transformate într-un „mod de viață”.

La conferința *Google Zeitgeist* din anul 2011, fizicianul Stephen Hawking susținea că „filosofia nu a mai ținut în ultimul timp pasul cu avansul științific și nu mai este în stare să răspundă la întrebări fundamentale precum: De ce suntem aici? Și unde ne îndreptăm?... Filosofia este un domeniu mort, iar știința este cea care ne poate ajuta să aflăm răspunsul la aceste întrebări care ne macină de mii de ani”.

Nu filosofia s-a schimbat cel mai mult ci lumea asupra căreia s-a îndreptat contemplația filosofică. Revoluțiile științifice și tehnice, transformările sociale și mentale prin care a trecut individul de-a lungul timpului, au determinat o separare a filosofiei de știință și de religie. Dacă filosofi ca

Descartes, Spinoza sau Leibniz erau considerați deopotrivă filosofi, matematicieni, fizicieni sau biologi, peisajul contemporan oferă o distincție clară între omul de știință și filosof.

Filosofia și știința își dispută explicarea și înțelegerea lumii materiale, în timp ce, în raport cu religia, filosofia încearcă să ofere individului o altă interpretare a mântuirii. Cu alte cuvinte, dacă religiile se definesc singure ca „doctrinile mântuirii” *printr-un Altul*, marile filosofii ar putea fi definite ca doctrine ale mântuirii *prin sine însuși*. Astfel, filosofia va fi definită de gânditorii antici ca o „medicină a sufletului”.

Căutarea adevărului, a răspunsurilor pentru întrebări fundamentale, se realizează în planuri diferite de către știință, religie sau filosofie. Bertrand Russell spunea, la începutul secolului XX, că filosofia este privită ca o „țara a nimănu” aflată între știință și teologie și atacată deopotrivă de teologi și oamenii de știință.

În acest context întrebările: *Ce este filosofia?* și *De ce trebuie ea studiată?* sunt actuale și legitime.

Aparent izolată în raport cu celelalte forme ale cunoașterii, filosofia pare să nu mai reprezinte o nevoie a omului modern. „Utilitatea” filosofiei este din ce în ce mai mult pusă la îndoială. Această abordare „pare să rezulte în parte dintr-o concepție greșită asupra scopurilor vieții și în parte dintr-o concepție greșită asupra tipului de bunuri pe care filosofia se străduiește să le obțină”¹. Filosofia este însoțită de o serie de prejudecăți care vizează dimensiunea sa practică. I se reproșează lipsa de aplicabilitate. Omul practic recunoaște nevoile materiale dar uită necesitatea de a hrăni spiritul considerând studiul filosofiei o pierdere de timp.

„Se povestește despre Thales că, cercetând stelele și privind în sus, a căzut într-un puț. O servitoare din Tracia, minte aleasă și subțire, l-a luat, zice-se, peste picior, cum că pune suflet să știe ce se află în cer, dar că ce se află la picioarele sale și în juru-i îi scapă. Același zeflema se potrivește tuturor acelor care își petrec o viață întreagă în căutarea înțelepciunii. Căci, la drept vorbind, un astfel de om nu se mai preocupă de semenul apropiat și de vecin, ignorând nu numai ce face, dar aproape și dacă este om sau altă jivină. Atunci când e nevoit să discute, la tribunal sau în altă parte, despre realitatea aflată în jurul nostru și înaintea ochilor, se face de răs nu numai în fata sclavelor din Tracia, ci a oricărui din gloată, căzând, din nepricepere, în puțuri și în tot felul de încurcături fără ieșire, iar stângăcia sa grozavă îl face să treacă drept nătâng.”²

¹ Russell, Bertrand, *Problemele filosofiei*, Ed. All, București, 1998, p.100

² Platon, *Theaitetos*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989, 174 b-c

Platon considera lipsită de importanță această slăbiciune a filosofiei în luptă cu concretul. Lumea concretă a evenimentelor schimbătoare și a experienței cotidiene, este doar o lume a aparențelor. Numai filosoful este cel care are acces la lumea Ideilor, a adevărului absolut. Valoarea filosofiei este recunoscută numai de cei care se află în căutarea bunurilor spirituale.

Filosofia nu este o știință în sensul general acceptat. Cei care așteaptă de la filosofie cunoștințe sigure vor fi dezamăgiți. De-a lungul istoriei sistemele filosofice s-au contrazis. Fiecare filosof a crezut că teoria sa reprezintă o revoluție în cunoaștere care va determina o rescriere a filosofiei. Dar numai ignoranța poate să conducă la o critică a filosofiei datorită dezacordurilor dintre filosofi. Deosebirile dintre teoriile filosofice formulate au ca principală cauză evoluția și transformarea neconținută a lumii.

Angajat într-un travaliu de reflecție, filosoful pune sub semnul întrebării întregul câmp al cunoașterii. Departe de a ignora lumea materială, filosofia se îndreaptă spre cunoașterea și experiența umană oferind unitate și ordine celorlalte științe.

Mai mult căutare decât posesie a adevărului filosofia este mai degrabă un mod de a fi decât a avea. Ea reprezintă o formă a cunoașterii în care niciun răspuns nu reprezintă sfârșitul căutării, ci devine o nouă întrebare, o deschidere a unui nou drum în cunoaștere. Importanța filosofiei nu se află în răspunsurile oferite ci, mai degrabă, în întrebările formulate. Diminuarea sentimentului de siguranță și certitudine nu este o lipsă a cunoașterii filosofice. Tocmai această stare de incertitudine este ce a care deschide „orizontul cunoașterii” și îi asigură individului eliberarea de dogme și prejudecăți.

Specificul filosofiei trebuie căutat în primul rând în ceea ce a reprezentat ea de-a lungul istoriei. Este necesară o aprofundare a teoriilor filosofice dar și a efectelor pe care acestea le-au avut asupra individului.

Trecerea de la „Unde / Când / Cum ne este utilă filosofia?” la „Am aflat /am citit / întreb /am înțeles” poate fi semnul unei evoluții.

Efectul pe termen lung va putea fi observat în evoluția personalității individului, în modul cum își înțelege și construiește existența. Iar această înțelegere poate contribui, mai departe, la o redefinire a lumii, a locului și rostului omului în lume.

EDUCAȚIA PRIN OCHII MEI

---

*Ruxandra Roșca, clasa a VIII-a
Școala Gimnazială nr. 3 Rovinari*

Mă întreb adeseori de ce au oamenii impresia că ceea ce învață la școală va fi inutil pe drumul vieții lor. De ce sunt oamenii atât de nemulțumiți de sistemul de învățământ, fără a reuși să schimbe ceva esențial? De ce elevii refuză orice formă de cunoaștere, deși sunt conștienți că destinul lor este condiționat de cunoașterea dobândită prin educație? Toți ne dorim o schimbare, toți cerem o schimbare, fără a ști în ce constă această schimbare. Am ajuns să vrem să schimbăm schimbarea.

Sistemul de învățământ din România a trecut prin numeroase metamorfoze. De-a lungul ultimului secol, structura anilor de liceu s-a schimbat. În anii lui Mihail Drumeș, spre exemplu, clasa a VIII-a însemna ultimul an de liceu. Examenele s-au schimbat și ele; în trecut, erau susținute mai des și se bazau pe alte obiecte de studiu decât cele din prezent. De pildă, în sistemul comunist, elevii clasei a zecea susțineau treapta. De asemenea, până în urmă cu câțiva ani, subiectele Capacității(examen numit ulterior Evaluare Națională) aveau alte cerințe decât în prezent. Întotdeauna au existat inițiative de reformă a învățământului pentru că, de fiecare dată, cineva este nemulțumit de situație. Opinia publică este scandalizată de rata scăzută de promovabilitate, de creșterea procentului de agramați etc. Comisii de experți, specialiști în educație, profesori, încearcă să își dea seama care este punctul sensibil al educației românești. Verifică manualele, schimbă programa, propun noi legi. Am urmărit și eu, din curiozitate, noul plan-cadru al Ministerului pentru învățământul gimnazial, așa cum mi-a căzut privirea și peste comentariile cu care au fost întâmpinate acele noutăți. Mircea Miclea, de pildă, alt propunător de reforme, conchide: "Am fost iarăși ce-am fost și mai rău decât atât." Observând vârtejul acestor schimbări, îmi pare evident că noile reforme nu vor îmbunătăți nicidecum performanțele școlare... Învățământul a cunoscut multe forme, esența rămânând de fiecare dată aceeași, fapt care mă conduce la concluzia că nu contează câte obiecte de

studiu trebuie să studiem sau câte opere cuprinde programa de bacalaureat... Pentru mulți, educația vine de acasă!

Dana Papadima, director educațional, povestea cu surprindere rezultatele unui studiu: școala contribuie doar în proporție de 10% în dezvoltarea personalității unui copil. Concluzia era aceea că profesorul nu poate forma un copil decât dacă acesta are un sistem de valori bine consolidat în familie. Un copil a cărui familie este dezbinată, ai cărui părinți au un comportament imoral, câștigându-și existența prin tertipuri, un copil ai cărui părinți nu au dragoste de învățătură nu poate să înțeleagă rostul școlii...despre excepții nu putem spune decât că ele confirmă regula, căa au dat peste un profesor care a preluat rolul părinților absenți, dar numai după ce au văzut în acel elev dorința de a învăța, disponibilitatea lui de a deveni învățăcel....

Foarte mulți profesori se confruntă, am observat sistematic, în încercarea lor de a le transmite elevilor idei și stări de spirit, cu previzibila întrebare "La ce îmi trebuie mie asta?". Spre exemplu, la primele ore de chimie din clasa a șaptea, când doamna profesoară ne-a prezentat sistemul periodic, din clasă se ridică o voce: "Doamna, dar la ce ne trebuie nouă sistemul periodic în viață?". Sau, la ora de educație tehnologică, discursul profesorului a fost întrerupt de întrebarea " Domnule profesor, nu vă supărați, dar cu ce ne ajută pe noi astea? Hai că în cazul băieților înțeleg, dar fetele ce o să facă în viață cu tehnologica?" Lista poate continua la nesfârșit: "De ce ne sunt utile poeziile lui Eminescu?", "Cum ne ajută pe noi numerele complexe?" etc. Această întrebare este șablonardă, repetitivă, lipsită de originalitate, împrumutată pesemne, dintr-o media răsuflată, lipsită de originalitate, năpădită de pseudospecialiști disprețuitori de învățătură, și poate frustrați. Lipsa de aplicabilitate a disciplinelor este argumentul celor care nu pot sau nu vor să învețe acele discipline. Eu cred că orice formă de cunoaștere este, la un moment dat, necesară. De pildă, în "Contele de Monte-Cristo", a lui Dumas, Abatele Faria, ajuns în spatele gratiilor, construiește un adevărat tezaur intelectual, adăpându-se din izvorul viu al cunoașterii pe care o dobândise. Aceeși experiență au trăit-o și martirii închisorilor comuniste. Pentru ei, cunoașterea era singurul sens al vieții și singurul analgezic în momente de cumplită durere.

În al doilea rând, fiecare copil are propriul său ritm de dezvoltare. Educarea unui copil implică dedicare și răbdare. Într-o clasă de treizeci de suflete, profesorul nu se poate ocupa de fiecare în parte, nu îl poate monitoriza pe fiecare în parte, nu se poate adapta la stilul fiecăruia. În

această situație, fiecare copil va progresa doar dacă va reuși să se adapteze ritmului clasei. Din acest motiv, familia trebuie să fie foarte atentă la comportamentul copilului, la atitudinea lui, să îi compenseze carențele de la școală și să colaboreze cu profesorul.

Cred că problema majoră a educației este lipsa respectului. Părinții, din nefericire, au impresia că pot controla activitatea cadrului didactic. Îi reproșează profesorului notele copilului, lipsa lui de interes, atitudinea față de școală. Uită că profesorul este, adeseori, un profesionist. Profesorul a ajuns să fie o victimă a părinților ultraprotectivi care, indiferent de circumstanțe, își vor apăra copiii. Din atitudinea părinților au de învățat și copiii. Își atacă profesorii pentru faptul că îi notează obiectiv. Elevul a ajuns un vânător de note, iar profesorul este cel presat să i le dea, pierzându-și astfel autoritatea.

Consider că sistemul de învățământ este eficient. Nu mai avem nevoie de schimbări care să ne dea peste cap. Cred că schimbarea trebuie să fie una de mentalitate. Cred că părinții trebuie să înțeleagă că trebuie să contribuie activ la formarea copiilor, iar elevii să își dea seama că există și motivație intrinsecă, mult mai puternică și mai eficientă decât orice motivație extrinsecă.

CRITICISMUL KANTIAN ÎN CONSTRUCȚIA PERSONALISMULUI ENERGETIC

---

*Prof. Dr. Velțan Elena
Colegiul Național „Tudor Vladimirescu” Târgu Jiu*

Una dintre cele mai importante probleme teoretice de la sfârșitul sec. XIX și primele decenii ale sec. XX, generată de problemele matematicii și ale științelor naturii a fost problema unității științei. Problema este formulată în termeni noi odată cu apariția „Criticii rațiunii pure”, în care I. Kant răstoarnă vechea concepție despre raportul dintre obiect și cunoștință prin considerarea obiectului ca depinzând de condițiile cunoștinței. În viziunea lui Kant obiectul apare ca existând în timp și spațiu nu pentru că are existență între un timp și spațiu real, ci pentru că timpul și spațiul sunt intuiții apriori ale percepției noastre; aceste intuiții fac posibilă imaginea obiectului propus în afara noastră; unitatea de aperccepție de care este capabil intelectul nostru și conceptele pe care ea le condiționează fac posibilă judecata despre obiecte. Așadar, întrucât obiectele se orientează după intelect și nu invers, știința este condiționată de funcțiunile intelectuale ale omului. Din perspectiva filosofiei kantiene problema raportului dintre obiect și conștiință ridică întrebările: Cum pot cunoaște lumea așa cum este ea? Cum pot să separ cunoașterea lumii de cunoașterea propriei mele perspective asupra ei? Lumea , așa cum este ea nu poate fi cunoscută independent de orice perspectivă individuală, cu toate că ea transcende punctul de vedere al individului care o posedă; deși elementele lumii externe sunt obiective, caracterul lor este dat de perspectiva din care pot fi cunoscute(Kant o numește perspectiva experienței posibile); acest fapt relevă intenția lui Kant de a arăta că percepția cunoscătorului formează un tot unitar cu obiectul cunoscut. Kant se ferește însă să numească această teorie psihologie pentru că nu explică mecanismul de întemeiere și de funcționare a experienței pentru a face posibile judecățile.

Rezervele formulate de C. Rădulescu-Motru deschid critica teoriei kantiene și perspectiva unei alte orientări decât cea pe care el o socotește a fi formalistă; înlocuiește logica funcțiunilor intelectuale concepute apriorist

cu logica personalității umane argumentând rolul persoanei în procesul de cunoaștere; el nu preia pur și simplu problema kantiană ci se instituie ca un critic al întregii opere a lui Kant pe care a socotit-o pur teoretică; apără știința și rolul activ, transformator al omului față de natură exprimându-și convingerea că știința se formează potrivit principiilor identității și universalității dar are valoare relativă, nu absolută, răspunzând intereselor individului și poporului; aduce ca argument individul drept categorie centrală a psihologiei, criticând știința care în preocuparea ei pentru general și universal ignoră sensul existenței omenești și a vieții individului și comunității.

Filosoful român a trecut de dimensiunea pur teoretică a științei, demonstrând că personalitatea omului nu poate fi redusă la cele două concepte fundamentale ale științei, materia și mișcarea; de aceea, adevărul științific nu mai este un „bun” absolut, ci se coboară în manifestările sufletești căpătând valoare relativă; înțelegerea acestui adevăr presupune în fapt o mai bună înțelegere a omului.

Kant, apreciază Motru, nu este preocupat de legătura dintre intelect și personalitatea umană, nu ține cont de faptul că raportat la individ timpul devine eterogen, real. "Vocația implică simțirea realității timpului. Omul cu vocație, simte faptele sale înlănțuite de realitatea timpului și de aceea el se simte răspunzător față de sine însuși...Aceasta nu implică un raționament logic făcut asupra timpului, ci numai un sentiment moral."³

C. Rădulescu-Motru îl critică pe Kant pentru apriorismul său formal, materializat într-un concept abstract al conștiinței; identitatea, spontaneitatea și unitatea conștiinței nu asigură corelația intelectului cu datele senzoriale, medierile sunt înlăturate prin apriorism formalist, prin conștiință în genere. Conceptul „lucru în sine”, esențial în filosofia kantiană, este argumentul gânditorului român. Din perspectiva concepției lui Motru, acesta este un element „natural”, neintrat în sfera subiectivității umane, a experienței organizate și cunoscute subiectului; lumea lucrurilor în sine este postulatată pe baza raționamentului, fără posibilitatea de a cunoaște modul în care se manifestă concret(asemenea lumii inteligibile postulatată de Platon); lumea lucrurilor în sine este opusă experienței noastre cunoscute; existența ei este cerută, potrivit lui Kant, de nevoia de a nu cădea în subiectivism; această lume este în principiu incognoscibilă. În același timp, lucrul în sine

---

³ C. Rădulescu Motru, *Vocația, factor hotărâtor în cultura popoarelor*, în vol. *Personalismul energetic și alte scrieri. Studiu, antologie și note* de Gh. Al. Cazan, Ed. Eminescu, București, 1994, pag. 683

se referă la voința omenească, la afirmarea liberă a omului, independent de cauzalitatea mecanică; ca subiect al faptelor sale morale omul poate fi considerat „lucru în sine”.

Nu întâmplător C. Rădulescu-Motru s-a aplecat asupra filosofiei kantiene; ea a fost foarte aproape de personalismul energetic și a constituit o provocare pentru elaborarea unei filosofii realiste care să răspundă cerințelor personalității individului, dar mai ales personalității poporului. El pornește, ca și Kant, de la necesitatea legitimării științei și a filosofiei și consideră că știința se întemeiază pe conștiință, dar nu o conștiință transcendentă, ci o conștiință socotită fapt real. Teoria propusă de Motru drept personalism energetic demonstrează că știința nu se impune omului, ci este elaborată de inteligența lui în conformitate cu cerințele propriei personalități, de aceea este atât de importantă în delimitarea psihologiei poporului. Prin știință omul împlinește personalitatea și dobândește un instrument care îi permite să se afirme ca măsură a tuturor lucrurilor. Știința va contribui la înălțarea personalității, ea înseamnă puterea omului de a dirija fenomenele naturii spre folosul său; modul de a uza de știința depinde însă de temperamentul celui care o folosește; acesta, corelat cu sentimentul poate contribui în măsură mai mare sau mai mică la fericirea omenească și la ridicarea personalității, pentru că fenomenele naturale și cele psihice au același fundament.

Argumentul psihologic propus de Rădulescu-Motru pentru demonstrarea rolului științei în viața individului și a poporului este mai puternic decât cel kantian, pentru că aduce în prim plan nu o conștiință generică, ci una individuală, concretă, nu o persoană abstractă, ci o personalitate dependentă de modul său de viață. În concepția filosofului român, a-l continua și completa pe Kant înseamnă cunoașterea mai adâncă a conștiinței individuale considerată conștiință reală, cu posibilitatea de a asigura obiectivitatea, necesitatea și universalitatea adevărului, întrucât această conștiință este un fenomen necesar, atât obiectiv cât și subiectiv. În această direcție el evidențiază determinațiile istorico-filosofice ale conceptului conștiinței și raporturile lor cu rolul personalității în lume, privind raportul în existența eului personalist-energetică; problema adusă în discuție de filosoful român depășește cadrul activității științifice și privește natura omului însuși, sufletul omenesc în general, implicit sufletul poporului.

“De aceea suntem nevoiți să părăsim sfera ideală a culturii și să ne coborâm în practica vieții, care vine în mai directă atingere cu omul; să studiem cerințele zilnice ale acestuia, manifestațiunile lui pe terenul politic și

economic, în sfârșit, pulsațiunile adânci ale vieții lui din care pornesc toate celelalte dorințe și îndemnuri...Pentru el realitatea există cât timp există și actualitatea sufletului său. ”⁴

Bibliografie

- C. Rădulescu-Motru, Știință și energie, Biblioteca pentru toți, București, 1906
- C. Rădulescu-Motru, Elemente de metafizică, Editura Timpul, Iași, 1997
- C. Rădulescu-Motru, Vocația, factor hotărâtor și cultura popoarelor, în volumul „Personalismul energetic și alte scrieri. Studiu, antologie și note de Gh. Al. Cazan, Editura Eminescu, București, 1984, p. 683
- C. Rădulescu-Motru, Puterea sufletească, în Personalismul energetic si alte scrieri, Editura Cit. , p. 196-197

---

⁴ C. Rădulescu Motru, *Puterea sufletească în Personalismul energetic și alte scrieri*, ed. Cit. pag. 196-197

TEORIA ARISTOTELICĂ A VIRTUȚILOR

A. MacIntyre, *Tratat de morală, după virtute*

Prof. Dr. Constantina Negrea
Colegiul Național „George Coșbuc” Motru

Lucrarea lui MacIntyre prezintă probleme morale legate de criza filosofiei morale contemporane, care au o importanță mai mare pe pământul Noii Lumi decât pe terenul vechiului continent. Autorul ne e de regulă prezentat ca un „clasicist” reeducat în spiritul filosofiei analitice și apoi dezgustat de aceasta. Lucrarea *După virtute*, i-a surprins pe cititorii săi prin tonul radical folosit în critica sa la adresa epocii moderne și în particular la adresa iluminismului. Totodată, *După virtute*, nu este nimic mai mult decât „o predică a disperării în fața lumii moderne și a valorilor ei, ale cărei progrese se pare că MacIntyre le ignoră cu rea voință”⁵.

Calitatea oricărui regim politic depinde în bună măsură și de caracterul membrilor săi, lucru pe care îl cunoaștem încă din epoca antică de la Platon și Aristotel, sau mai aproape de noi de la Machiavelli, Montesquieu, Rousseau și Tocqueville.

Un regim bun presupune un *cetățean educat și virtuos* sau o serie de *virtuți civice și calități de caracter* care le permit semenilor să trăiască în pace cu semenii lor.

Principiu este valabil cu atât mai mult pentru societatea modernă în care statul nu mai poate impune indivizilor un model unic sau o singură cale formativă, dar se știe bine că o societate deschisă întemeiată pe diversitate și pluralism înflorește cu adevărat acolo unde *virtuțile* joacă rolul ce le revenea până ieri, constrângerilor societății holiste bazate pe paradigmă lui „homo hierarchicus”.

Cu toate acestea și în ciuda recunoașterii relației fundamentale dintre virtute și calitatea unui regim politic, mulți dintre filosofii politici contemporani sunt excesivi de prudenți când vine vorba despre virtute din

---

⁵ Benjamin Barber, *The Conquest of Politics Liberal Philosophy in Democratic Times*, Princeton University Press, Princeton, 1988, p. 190.

diverse motive: „pudoare”, „scepticism”, „spectru religios” sau asocierea doctrinei teologice a lui Aristotel cu un fel de antiliberalism ce nu se potrivește epocii noastre.

Deși cunoaște toate aceste lucruri, autorul începe lucrarea cu o critică adusă modernității și constatarea că astăzi nu mai este posibil să apelăm la un set de critici morale cu ajutorul cărora să ne rezolvăm disputele noastre morale pentru că acestea nu au finalitate.

„În cultura noastră, în argumentele noastre morale, afirmarea aparentă a principiilor funcționează ca o mască pentru exprimarea preferințelor personale”⁶ și mai departe notează: „Suntem într-adevăr în posesia unui simulacru de moralitate, continuăm să dispunem de multe dintre conceptele cheie. Dar am pierdut în mare parte înțelegerea atât teoretică, cât și practică a moralității”⁷.

Criza este accentuată de faptul că acest „dezastru moral” rămâne într-un fel invizibil ochilor noștri; nu mai realizăm natura crizei și nici nu ne mai dăm seama de gravitatea ei.

Restul cărții este o explicație a acestei căderi.

Care este importantă *teoriei virtuților aristotelice* în lucrarea lui A. Macintyre? Și care este *relația acestei teorii cu prezentul*? Sunt întrebări ale căror răspunsuri le găsim în paginile acestei lucrări.

Între cele trei concepții diferite despre virtuți prezentate de autor astfel:

- *virtutea e calitatea care permite individului să-și îndeplinească rolul social* (Homer)
- *virtutea e calitatea care permite individului să se apropie de realizarea telos-ului specific uman, natural sau supranatural* (Aristotel, Noul Testament și Toma d'Aquino)
- *virtutea e o calitate utilă pentru a obține succesul pământean și ceresc* (Franklin)

Cea aristotelică pare să-l convingă cel mai mult pe acesta. Sunt elemente care par să-l fascineze pentru că acesta spune:

⁶ A. Macintyre, *După virtute*, Ed. Humanitas, București, 1985, trad. Catrinel Pleșu, p.18.

⁷ A. Macintyre, *După virtute*, Ed. Humanitas, București, 1985, trad. Catrinel Pleșu, p.18.

„Când Aristotel vorbește de excelență în activități omenești, se referă uneori, dar nu întotdeauna, la ceva bine definit: cântatul la flaut, de pildă, sau războiul, sau geometria. Voi sugera că această noțiune a unui tip particular de practică ce oferă un teren de desfășurare pentru virtuți și termenii căreia virtuțile urmează să-și primească o definiție primordială, deși incompletă, este de o importanță crucială pentru determinarea conceptului central al virtuților...”⁸.

Capitolele în care este crucială teoria aristotelică a virtuților scoate în evidență actualitatea acestei teorii și pe tărâmul Noii Lumi.

În capitolul 9, *Nietzsche sau Aristotel*, găsim precizarea: „din punct de vedere filosofic, aristotelismul este cea mai viguroasă formă de gândire morală premodernă”.

Ronald Dworkine, precizează că doctrina centrală a liberalismului modern este teza potrivit căreia întrebările referitoare la viața bună pentru om sau la scopurile vieții omenești trebuie privite din punct de vedere public că sistematic nerezolvabile. Individul e liber să le accepte sau să le respingă.

Regulile moralității și legea nu trebuie să decurgă din sau să se justifice în termenii unei concepții fundamentale despre ce e bine pentru om.

Regulile devin cel mai important concept al vieții morale. *Trăsăturile de caracter* ajung să fie în general apreciate numai fiindcă ne fac să urmăm regulile cuvenite.

“Virtuțile sunt sentimente, adică familii înrudite de dispoziții și înclinații reglementate de o dorință superioară, în cazul acesta dorința de a acționa din principii morale corespunzătoare”⁹.

Problema care apare aici este a “*dorinței superioare*” pe care o putem raporta la “*funcția omului*” așa cum apare ea la Aristotel, în tradiția “*clasică*” în așa numita “*tradiție clasică despre om*”.

Expunerea aristotelică a virtuților este prezentă într-un capitol aparte de către autor. E vorba de Capitolul 12 al lucrării *După virtute*.

Acest lucru este necesar, pentru că Aristotel nu este doar un teoretician individual al virtuților ci și reprezentantul unei tradiții lungi, cineva care exprimă ceea ce a fost exprimat cu mai mult sau mai puțin succes și de un număr de predecesori și succesori.

---

⁸ *Ibidem*, p. 197.

⁹ J. Rawes, 1971, p. 192, *Ibidem* 1, p. 138.

Chiar dacă scopul lui Aristotel este de a urma o tradiție pentru a o depăși, el este totuși de admirat pentru că dacă o tradiție este în stare bună, dacă progresul are loc, există întotdeauna un anumit element cumulativ.

Așa cum în alte domenii tradiția are un loc central (exemplu relația dintre celule și molecule din biochimia contemporană), tot așa se întâmplă în tradiția clasică cu excepția unor *virtuți centrale la Aristotel*.

Chiar dacă unele întrebări centrale pentru tradiția clasică nu-și găsesc răspunsul în Aristotel, totuși, Aristotel, prin teoria virtuților a fost cel care a întemeiat în mod decisiv tradiția clasică drept o tradiție a gândirii morale, stabilind hotărât ceea ce predecesorii săi fuseseră în stare doar să afirme sau să propună făcând din tradiția clasică o tradiție rațională fără să se lase cuprins de pesimismul platonician cu privire la lumea socială.

Tradiția în interiorul căruia este plasat Aristotel de către Machintyre e cea care a făcut din *Etică nicomahică* textul canonic al teoriei sale despre virtuți și chiar dacă autorul recunoaște că poziția mătură a lui Aristotel reiese din *Etica eudemică* rămâne tributار celei precizate mai sus.

Indiferent de controversesele cu privire la proveniența *Eticii nicomahice*, ea apare în contemporaneitate “că cea mai strălucită culegere de note de curs care s-a scris vreodată (...) și care ne oferă senzația că auzim vocea lui Aristotel (...). E magistrală și unică”¹⁰.

De remarcat este aici modul în care se adresează Aristotel auditorului: “Ce spunem noi despre subiectul cutare și cutare”¹¹.

Interogația aceasta îl face actual, îl face măreț, pentru că el nu considera că este inventatorul unei teorii a virtuților, ci că formulează o teorie care e implicită în gândirea, în cuvintele și în acțiunile atenianului cultivat.

El încearcă să fie vocea rațională a celor mai buni cetățeni al celui mai bun stat cetate, căci pentru el aceasta este mica formă politică în care se pot manifesta planetar și autentic virtuțile vieții.

O teorie filozofică a virtuților este deci cea al cărei obiect este teoria prefilozofică deja implicită în și presupusa de cel mai bun exercițiu contemporan al virtuților.

¹⁰ Alasdair Macintyre, *După virtute*, Humanitas, București, ed. a II-a, 1985, p. 162.

¹¹ *Ibidem*.

De aici nu rezultă însă că practică și teoria prefilosofică implicită în practică sunt normative, deoarece filosofia are necesarmente un punct de plecare sociologic, sau cum ar fi spus Aristotel, politic.

Orice activitate, orice investigație, orice practică tinde către un bun, căci atunci când spunem “binele” sau “un bine” ne gândim la cel care reprezintă scopul caracteristic al ființelor omenești. E important că argumentele inițiale din *Etica lui Aristotel* pornesc de la presupunerea că ceea ce G. E. Moore va numi “eroare naturalistă” nu e deloc o eroare și ca afirmațiile despre ce e bine, sau drept, sau curajos, sau excelent în orice alt fel, sunt în fond doar un fel de constatări factuale.

Ființele omenești, la fel ca membrii celorlalte specii, au o natură specifică, iar datorită acestei naturi, ei au anumite intenții și scopuri, astfel încât e în natura lor să se îndrepte către un telos specific. Astfel încât, *etica lui Aristotel*, conform expunerii sale, *presupune biologia sa metafizică*. El preia sarcina de a explica binele care e local și particular – localizat în polis și parțial definit de caracteristicile sale – și totodată cosmic și universal. Tensiunea dintre acești poli se simte de-a lungul întregii *Etici*.

Așa cum se cunoaște din lucrarea sa, Aristotel nu identifică binele cu banii, onoarea cu plăcerea. Îl numește “*eudaimonie*”, iar virtuțile sunt tocmai acele calități cu ajutorul cărora individul obține această stare și în lipsa cărora apropierea de acest “telos” este imposibilă.

Virtuțile nu sunt doar dispoziții de a acționa într-un anumit fel, ci de a simți într-un anumit fel. A acționa virtuos, înseamnă a acționa dintr-o înclinație formată prin cultivarea virtuților. Educația morală este o “education sentimentale”. Agentul moral educat trebuie să știe ce face când judecă sau acționează într-un mod virtuos. Deci face ceva virtuos pentru că e virtuos, iar exercițiul virtuții presupune capacitatea de a delibera și de a face lucrul potrivit, în momentul potrivit și în modul potrivit.

Exercițiul unei astfel de deliberări nu înseamnă o aplicare mecanică a regulilor. Astfel se explică pentru cititorul modern absența evidentă și uimitoare a gândirii lui Aristotel. Dar ceea ce este de o importanță capitală în gândirea sa se referă la faptul că virtuțile nu-și găsesc locul doar în viața indivizilor, ci și în viața cetății, iar individul poate fi înțeles doar ca “*politikon zoon*”.

Iată că aplicabilitatea acestei teze în epoca modernă este elucidată și pertinentă.

Relația dintre virtuți, pe de o parte, și moralitatea legilor, pe de altă parte, se reflectă asupra a ceea ce ar însemna în orice vremuri întemeierea

unei comunități angajate într-un proiect comun de urmărire a unui bun recunoscut ca bun comun al tuturor celor care participă la proiect. Ca exemplu modern de astfel de proiect ar putea fi considerată înființarea unui spital, al unei școli sau a unei galerii de artă. Aici apar reacții diferite.

Tot referitor la această legătură dintre virtuți și lege, se reflectă în modul în care este aplicată legea. Legea poate fi corect aplicată doar de cineva care deține virtutea dreptății. A fi drept înseamnă a da fiecărei persoane ce merită ținând cont de condițiile sociale pentru că virtutea dreptății să înflorească în interiorul unei comunități: să existe criterii raționale pentru merite și un consens social stabilit cu privire la aceste criterii.

O bună parte a distribuirii bunurilor și pedepselor conform meritelor este desigur hotărâtă de reguli. Legile orașului stabilesc acordarea funcțiilor publice și pedepsele pentru actele criminale.

Pentru Aristotel, legea și morală nu sunt doar două sfere separate cum sunt pentru lumea modernă. Și pentru cazurile particulare acesta găsește o soluție: “să acționăm conform dreptei rațiuni”¹². Să judeci “conform dreptei rațiuni” înseamnă să găsești “media” între mai mult sau mai puțin pentru a caracteriza virtuțile în general.

Alte precizări care dau culoare teoriei aristotelice în epoca noastră se referă la următoarele argumente:

1. Pentru Aristotel, excelența de caracter și inteligentă sunt, așadar, inseparabile – o viziune aflată în mod caracteristic în contradicție cu cea care predomină în lumea modernă. Viziunea modernă poate fi exprimată, la un nivel, prin banalități de genul: “Fii bună față dragă și lasă deșteptăciunea în seama altora”. Chiar pentru marele Kant, poți fi bun și prost în același timp. Pentru Aristotel însă, stupiditatea de un anumit tip exclude bunătatea. În plus, inteligența practică autentică presupune, la rândul ei, cunoașterea binelui, ba mai mult chiar un anumit tip de bunătate la posesorul ei: “... e clar că un om nu poate avea inteligență practică fără a fi bun” spune Aristotel în *Etică* să (1144a, 37). Iată perfecționismul care vizează teoria sa pentru că studiile epocii moderne fac distincția între caracter, comportament și persoană. Există oameni cu un comportament negativ în societate dar că pragmatism sau că inteligență deosebiți. E clar că educația ar trebui să-i modeleze, dar unii sunt mult prea rigizi și studiile psihologice recomandă

---

¹² Aristotel, *Etica nicomahică*, 1138b, 25. Vezi exemplul lui Macintyre de la p. 167.

explorarea părții “bune” a acelei persoane. La Aristotel nu pot exista asemenea contradicții.

2. Nu poți deține nici o virtute de caracter într-o formă evoluată fără a le avea pe toate celelalte. E greu de acceptat că cineva poate fi curajos fără a fi agreabil din punct de vedere social, dar o natură agreabilă se număra printre virtuțile aristotelice la fel ca și curajul. Și totuși, realitatea ne demonstrează că teoria lui Aristotel e veridică. Sunt atâtea cazuri reale când un om “curajos”, “inteligent”, excelent într-un anumit domeniu poate pierde un interviu, o funcție datorită faptului că nu este atât de agreabilă ca rivalul său. Cât de perfect ar funcționa totul dacă regulile aristotelice ar fi aplicabile în mod direct!

3. Virtuțile centrale sunt strâns legate între ele. Omul drept nu cade în “pleonexia” unul din cele două vicii care corespund virtuții dreptății. Dar pentru a evita acest viciu trebuie să deții “sophrosyne”.

4. “Prietenia pare să fie un țel mai important decât dreptatea” (1155a, 24); iar motivul e clar. Dreptatea este virtutea de a răsplăti meritele și de a repara greșelile care intervin în răsplătirea meritelor în cadrul unei comunități deja constituite; pentru astfel de constituire inițial e nevoie de prietenie. Prietenia înseamnă deci participarea tuturor la proiectul comun de a crea și a susține viața orașului, o participare care este încorporată în nemijlocirea prietenilor particulare ale individului. Iată un alt neajuns al lumii individualiste liberale moderne. Chiar dacă concepem școli, spitale, organizații filantropice, nu putem concepe o asemenea formă de comunitate care privește ca se întâmplă în polis – întreaga viață și bunul în sine al omului și nu cutare sau cutare bun. La Aristotel afecțiunea e secundară, dar nu lipsită de importantă. Din punct de vedere modern, afecțiunea e adesea punctul central, prietenii noștri sunt cei care ne sunt dragi. Prietenia a ajuns să însemne în zilele noastre un tip de stare emoțională mai degrabă decât un tip de relație socială și politică. Un exemplu evident este “votul emoțional”. Ne votăm prietenul pentru că ne este drag și nu pentru că și noi credem în valorile lui. Situația devine imorală/amorală/viciată. Atunci ne vine să-l invocăm pe Aristotel și să strigăm noi cei care-l cunoaștem: *respectați și propagați virtuțile aristotelice!* Are perfectă dreptate autorul nostru când face afirmația: “o societate politică liberală modernă apare ca o adunătură de cetățeni de nicăieri care s-au strâns la un loc pentru a se simți protejați. Ei au atins în cel mai bun caz acea formă inferioară de prietenie care se bazează pe avantajul

reciproc. Faptul că ceea ce-l leagă nu e prietenie se datorează pluralismului moral declarat al acestor societăți liberale”¹³.

5. Starea de conflict e pur și simplu fie rezultatul unor lacune de caracter ale individului, fie al unor angajamente politice neinteligente.

Toată discuția prezentată evidentiază importanța teoriei aristotelice și în perioada modernității actuale.

Firește că există și puncte slabe în teoria sa, cum ar fi faptul că posesia și practicarea virtuților este subordonată contemplării metafizice. Deși aici lucrurile capătă o altă turnură. Poți accepta sau te poți revolta, fenomene prezente în cadrul literaturii și existențialismului.

Care ar fi locul libertății interioare în cadrul acestei structuri metafizice și sociale? Ce este un barbar? Ce sunt relațiile politice? Sunt o multitudine de interogații care îi fac pe unii comentatori să conteste teoria aristotelică a virtuților.

Totuși aceste limite ale teoriei aristotelice a virtuților nu dăunează în mod necesar schemei sale de înțelegere a locului virtuților în viața oamenilor și nu deformează multitudinea altor intuiții pătrunzătoare ale sale. Două dintre ele merită un loc deosebit în orice expunere a virtuților. Prima se referă la rolul bucuriei în viața omului.

Caracterizarea făcută de Aristotel bucuriei ca fiind ceva care survine în urma unei activități încununată de succes, ne ajută să înțelegem de ce e plauzibil să consideri că bucuria, sau plăcerea, sau fericirea – e telos-ul vieții umane și de ce totuși asta ar fi o greșală.

Deci a încerca să obții virtutea în general, înseamnă a aspira să faci ceva aducător de bucurie și e naturală concluzia potrivit căreia încercăm să facem ceea ce ne bucură astfel încât această bucurie sau plăcere sau fericire să devină telos-ul activității noastre.

În plus, ceea ce mă bucură pe mine depinde de ce fel de persoană sunt și ce fel de persoană sunt depinde de viciile și virtuțile mele.

Cea de-a doua este legată de natura raționamentului practic care a fost dezbătută pe parcursul capitolelor precedente.

În concluzie, autorul acestei lucrări precizează că tradiția urmată de el este cea aristotelică, lucru la care ader și eu prin cercetarea întreprinsă în paginile acestei lucrări.¹⁴

¹³ Alasdair MacIntyre, *După virtute*, Humanitas, București, ed. a II-a, 1985, p. 170.

¹⁴ Vezi pp. 205-206, argumentele prin care MacIntyre caracterizează tradiția aristotelică.

MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA HAOTICITĂȚII *NECUNOScutULUI CUNOScut*

---

*Adrian-Vladimir Costea,
Locul II – Olimpiada Națională de Filosofie 2012
în prezent masterand la Facultatea de Științe Politice
Universitatea București*

“Deși serviciile de informații se orientează din ce în ce mai mult către un management mai exigent, trebuie totuși menținută o parte din farmecul vechiului sistem. Managerii serviciilor de informații trebuie să administreze o dublă cultură în instituțiile lor și să distingă conștient între stilurile de management adecvate unei abordări eficiente, bazată pe probe, a necunoscutului cunoscut și, respectiv, unei identificări intuitive, mult mai flexibilă, a noilor amenințări și a **necunoscutului necunoscut**”.¹⁵

Într-o lume în care nu poți să fi sancționat atunci când ucizi civili nevinovați, violezi femeile și impui convertirea obligatorie la un cult religios, instaurezi automat starea de anxietate în interiorul societății. Brutalitatea cu care teroriștii acționează pentru a produce teamă în rândul civililor, fără ca atacatorii să fie pedepsiți, decredibilizează însăși instituțiile statului. Un stat incapabil de a asigura protecția propriilor cetățeni, respectarea legii, precum și sancționarea celor care au încălcat-o, generează imense pierderi în ceea ce privește legitimitatea statului respectiv.

Astfel, “conținutul” acțiunilor teroriste conține acte de distrugere, spaimă, surprindere, violență extremă, fiind în contrast cu valorile promovate de o societate democratică bazată pe lege, respect, prețuire a

---

¹⁵ Peter Wilson, “Pregătiri pentru a face față noilor provocări”, în Steve Tsang, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global*, traducere de Irina Bondar, Cristina Dogaru, Laura Drăghici, Adelina Negoită, studiu introductiv Ambasador George Maior (București: Univers Enciclopedic, 2008), 237.

valorilor, sinceritate, colaborare și solidaritate.¹⁶ De aceea, definirea terorismului este problematică, fiind mai degrabă identificat și evaluat în funcție de interesele celor implicați, precum și efectele pe care respectiva entitate le resimte în urma acțiunilor teroriste.¹⁷

Subiectul acestei lucrări vizează problema *Necunoscutului Cunoscut* generat de fenomenul terorist în spațiul Uniunii Europene, având drept indicatori monitorizarea, evaluarea, prevenția, protecția, precum și răspunsul Uniunii Europene în raport cu dinamica acestor atacuri. Scopul analizei vizează realizarea unei analize asupra vulnerabilității și riscului la care este expus spațiul European, având ca repere relația Organizație Economică (UE) – Organizație Teroristă, dar și relațiile dintre statele membre și cetățenii acestora (relația stat-stat, relația stat-cetățeni, relația cetățeni-stat), reprezentând, astfel, un subiect relevant pentru Știința Politică.

Ipoteza principală surprinde absența cooperării dintre Uniunea Europeană și Serviciile de Informații ale statelor membre, necesară pentru elaborarea unei politici coerente și unitare privind combaterea terorismului. În acest sens, paradoxul Uniunii Europene, asemenea portretului lui Dorian Gray, rezidă în existența unei identități duale în raport cu aceeași problemă: UE dispune de mijloacele necesare pentru monitorizarea și evaluarea terorismului (a *Necunoscutului Cunoscut*), dar nu beneficiază de resursele necesare Anihilării *Necunoscutului* și transformarea acestuia în *Cunoscut Cunoscut*.

Totodată, nu trebuie neglijat faptul că terorismul reprezintă, de fapt, un fenomen social extrem de complex, ce surprinde o manifestare extremă, spectaculoasă și ingenioasă a violenței, având drept scop atragerea atenției, înspăimântarea grupului țintă, precum și impunerea unui anumit tip de comportament¹⁸, utilizând “o gamă foarte diversificată de acțiuni-limită, în care omul este deopotrivă armă și victimă, călau și condamnat”.¹⁹

În lucrarea *Examining Political Violence*, Boaz GANOR subliniază faptul că este necesar definirea terorismului în raport cu legile și principiile

¹⁶ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorismul*, 142.

¹⁷ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorismul*, 142.

¹⁸ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorismul*, 143.

¹⁹ *Terorismul. Dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist, războiul împotriva terorismului*, Centrul de Studii Strategice de Securitate (București: Editura AISM, 2002), 25, în Gheorghe Văduva, “Terorismul: acțiuni, contracțiuni și reacții”, în Chiru, Barna (coord.), *Contra terorismul*, 143.

internaționale acceptate în timpul războaielor convenționale dintre națiuni, prevăzute în Convențiile de la Geneva și Haga, și anume: lezarea deliberată de soldați în timpul războiului este un rău necesar, dar admisibilă, în timp ce direcționarea intenționată a acțiunilor violente împotriva civililor este absolut interzisă.²⁰

Prin urmare, potrivit acestor convenții, într-un război convențional, soldații atacă un adversar militar, în timp ce, prin intermediul unui act terorist, criminalii de război atacă în mod deliberat civili.²¹ O definiție extinsă a terorismului, în acest sens, se axează asupra “folosirii deliberate sau amenințării folosirii violenței împotriva civililor pentru a atinge obiective politice, ideologice, religioase”, pentru a scoate astfel în evidență diferențierea între scopurile și mijloacele folosite pentru atingerea acestor obiective.²²

De aceea Boaz Ganor propune o extindere a domeniului de definire a actului terorism, pentru a sublinia faptul că acesta nu este rezultatul unei răniri accidentale asupra unui civil sau a unui grup de civili, ci este un act intenționat îndreptat asupra acestora. În plus, dacă daunele colaterale asupra civililor sunt rezultate ale unui atac inițial îndreptat împotriva unui obiectiv militar, responsabilitatea pentru victimele civile revine actorului care le-a folosit pe post de scuturi, nefiind considerat un atac terorist.²³

Fenomenul terorismului nu este creația mileniului III, ci mai degrabă o continuare a secolelor precedente, însă, din punct de vedere al intensității atacurilor și al efectului de teamă pe care acestea l-au generat, se poate afirma că, începând cu mileniul al III - lea, atacurile teroriste capătă o nouă dimensiune și semnificație. Exemple în acest sens sunt reprezentate de atacurile din 11 septembrie 2001 de la World Trade Center, precum și cele din spațiul european: bombardamentele efectuate de către militanții islamici care au ucis 191 de persoane la sistemul feroviar de navetiști din Madrid la data de 11 martie 2004, respectiv bombardamentele

---

²⁰ Boaz Ganor, “Defining Terrorism. Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter?”, apud. David Lowe, Austin Turk, Dilip K. Das (ed.), *Examining Political Violence, Studies of Terrorism, Counterterrorism, and Internal War* (London, New York: International Police Executive Symposium Co-Publication, CRC Press, Taylor & Francis Group, Boca Raton, 2014), 4.

²¹ Lowe, Turk, Das, *Examining Political Violence*, 4.

²² Lowe, Turk, Das, *Examining Political Violence*, 4.

²³ Lowe, Turk, Das, *Examining Political Violence*, 13.

efectuate de către militanți islamici care au avut drept consecințe uciderea a 56 de oameni din Londra la data de 7 iulie 2005.²⁴

Astăzi, terorismul internațional reprezintă una dintre amenințările cel mai serioase în materie de securitate. Prin caracteristicile sale și efectele pe care le generează formele sale de manifestare, are un impact negativ semnificativ asupra securității naționale, atât pe plan economic, militar, organizațional, psihosocial, uman.²⁵

În același timp, haoticitatea acțiunilor teroriste nu reflectă lipsa acestora de consistență, organizare și eficiență, ci, mai degrabă, subliniază caracterul imprevizibil și extrem de periculos al acestora.²⁶ De aceea, evaluarea terorismului este adesea dificilă, fiind necesară monitorizarea și analiza organizațiilor teroriste, a rețelelor pe care acestea le formează, precum și evaluarea capacității acestora, a modului în care operează și a efectelor pe care le generează asupra societății.²⁷ În acest sens, "inventarierea" atacurilor, locațiilor și denumirilor organizațiilor teroriste, constată Gheorghe Văduvă, este inefficientă în lipsa identificării algoritmului de acțiune a respectivei organizații teroriste.²⁸

Frumusețea și Paliditatea Uniunii Europene Inoperabilitatea prosperității economice și democratice cu terorismul

Europa mileniului al III-lea reflectă o continuă pendulare în ceea ce privește progresul democrației și instabilitatea generată de caracteristicile socio-demografice ale populației, dar și de interesele și așteptările diferite, în unele cazuri divergente, ale statelor continentului European. De aceea, definirea Europei reprezintă o adevărată problemă, întrucât dinamismul și pluralismul factorilor implicați determină o Europă complexă, diversă, în care statele urmează diferite direcții ale dezvoltării. Faptul că noua Europă post-2000 nu a ajuns la un consens real în ceea ce privește propria identitate, propria direcție de urmat, determină apariția instabilității și conflictului.

---

²⁴ Peter R. Neumann, *Terrorism in the 21st century. The rule of law as a guideline for German policy* (Berlin: Friedrich Erberto Stiftung, December 2008), 5.

²⁵ Cristina Bogzeanu, *Provocări actuale pentru securitatea europeană* (București: Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2010), 49-51.

²⁶ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorismul*, 143.

²⁷ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorismul*, 151.

²⁸ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorismul*, 152.

Spre deosebire de celelalte continente, existența Uniunii Europene complică mecanismul relațiilor statelor europene. Așa cum observa Pierre Manent în lucrarea “Rațiunea națiunilor – reflecții asupra democrației în Europa”, impasul în care Europa se află este acela al incapacității de a-și da o “formă politică identificabilă”, care să fie clar definită în raport cu celelalte forme politice cunoscute – cetatea, Imperiul sau națiunea.²⁹

Această incertitudine în privința identificării politice a Uniunii Europene, apropiere modelul European de imaginea schițată în opera lui Oscar Wilde: Portretul Europei post – 2000 reflectă “frumusețea” democrației privită ca ideal al nealterării, în timp ce, adevărata dinamică și mod de reflecție sunt greu de identificat. Astfel, Europa refuză să-și recunoască propria identitate, întrucât, așa cum observa Oscar Wilde “intelectul este o manieră de exagerare și distruge armonia oricărui chip”. Prin urmare, Europa post – 2000, “e o creatură frumoasă și acerebrală pe care ar trebui s-o avem mereu aici iarna, când nu avem flori la care să ne uităm, și vara, când avem nevoie de ceva rece pentru a ne răcori inteligența”.³⁰

Se observă astfel existența unei probleme generate de imposibilitatea de a descrie adevăratul portret al Europei, fapt ce determină atât probleme asupra interacțiunii dintre statele aflate pe continentul european, cât și probleme la nivel mondial. Totodată, pentru a înțelege profunzimea acestei situații, Europa nu trebuie exclusă din contextul istoric, întrucât, din punct de vedere metodologic, o abordare a Europei că variabilă independentă, ruptă de contextul istoric al evenimentelor secolului al XXI-lea, ar fi sortită eșecului. Avem astfel, o dublă relație de modelare a modelului European: intern, Europa este o “cărămidă înzestrată cu voință și conștiință”; extern, Europa este un actor pe scena relațiilor internaționale, având un raport reciproc de cauzalitate față de evenimentele secolului al XXI-lea: determină, participă și este influențată de dinamica relațiilor internaționale.

Prin urmare, spațiul european este marcat de lipsa unei acțiuni coerente și a unei legislații co-troriste, chiar dacă în domeniul monetar, social, politic și umanitar, UE a devenit din ce în ce mai responsabilă. De

²⁹ Pierre Manent, *Rațiunea națiunilor. Reflecții asupra democrației în Europa*, traducere din limba franceză și postfață Cristian Preda (București: Editura Nemira, 2007 [2006]), 113.

³⁰ Oscar Wilde, *Portretul lui Dorian Gray*, traducere Magda Teodorescu (București: Editura Polirom, 2013 [1890]),. 4.

aceea, se poate considera faptul că problema terorismului este percepută drept “apanajul securității naționale”.³¹

Această problemă devine relevantă în spațiul European atunci când este corelată cu “emergența crescândă a unei populații musulmane și a manifestărilor identitare islamice”.³² Declanșată pe fondul nevoii dezvoltării economice vest-europene, imigrația de mână de lucru ieftină a fost, la început, utilă. În schimb, odată cu stabilirea definitivă a populației musulmane în spațiul occidental, precum și nașterea unei noi generații musulmane în Europa, au declanșat *schimbări în peisajul uman și cultural tradițional European*.³³ Problema principală a fost reprezentată de integrarea acestora în *societățile gazdă*, adaptarea la *norme comportamentale și culturale diferite*.³⁴ De asemenea, neadaptarea la *sistemul valoric și socio-comunitar occidental* a determinat apariția sentimentelor de repulsie, respectiv respingere, manifestate în anumite cazuri prin intermediul violenței motivată cu ajutorul unei ideologii radical islamiste.³⁵ În plus, gravitatea problemei rezidă și în faptul că “numărul populației musulmane din Europa este dificil de cuantificat cu precizie”, datorită *fluxului nedeterminat de persoane creat de imigrația ilegală înspre spațiul European*, corelat cu anacronismul recensămintelor oficiale datorită natalității ridicate a acestora.³⁶

Poziția adoptată de Uniunea Europeană în raport cu status quo se bazează, în principal, pe dezvoltarea strategiei de cooperare cu statele din zona Orientului Mijlociu extins, prin intermediul “Parteneriatului euro-mediteranean” (“Procesul Barcelona”).³⁷ Chiar dacă contextul geopolitic al creării “Parteneriatului euro-mediteranean” a cunoscut schimbări fundamentale în ultimii ani datorită extinderii Uniunii Europene și a războiului din Irak și din lumea arabă, necesitatea implementării acestuia se resimte și astăzi în spațiul European.³⁸

³¹ Jonathan Adiri, “Dimensiunea juridică a războiului împotriva terorismului: Dilema democrației”, în Chiru, Barna (coord.), *Contra terorism*, 210.

³² Marius Lazăr, Cristian Barna, “Islam și terorism în spațiul European”, în Chiru, Barna (coord.), *Contra terorism*, 42.

³³ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorism*, 42.

³⁴ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorism*, 42.

³⁵ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorism*, 42.

³⁶ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorism*, 43.

³⁷ Chiru, Barna (coord.), *Contra terorism*, 57.

³⁸ “Din punct de vedere istoric, trebuie subliniat că preocuparea pentru implementarea unui *Parteneriat euro-mediteranean* este menționată într-un studiu din anul 1991, elaborat de Jacques Delors, președintele Comisiei Europene din acea perioadă, în care era trasat << flancul sudic >> al Europei,

Contribuția UE ca actor global în cadrul luptei împotriva terorismului este dependentă de înțelegerea modului în care UE își reprezintă propria identitate organizațională. Prin urmare, optica de analiză este diferită de cea a decodificării modului în care reacționează statele membre ale Uniunii.³⁹ În completarea celor menționate mai sus, este important de subliniat faptul că politica de combatere a terorismului a început – oficial – în anii 1970, însă neoficial a început prin intermediul grupului de cooperare la nivel interguvernamental TREVI, care a devenit ulterior precursorul EUROPOL-ului.⁴⁰

EUROPOL-ul – instituită prin Tratatul de la Maastricht la 7 februarie 1992 - reprezintă una dintre agențiile cheie ale UE, având drept atribuții îmbunătățirea eficienței și cooperării autorităților competente din statele membre, prevenirea și combaterea terorismului, a traficului ilegal de droguri și alte forme de criminalitate.⁴¹ Începând cu anul 2003, EUROPOL și-a focalizat atenția asupra combaterea terorismului, considerând-o drept principala prioritate în spațiul Uniunii Europene. Cu toate acestea, în pofida asumării incontestabile a luptei împotriva terorismului de către EUROPOL, lipsa de încredere a statelor membre cu privire la transmiterea de informații a împiedicat buna desfășurare a acestuia.⁴²

În plus, un prim demers în ceea ce privește definirea principalelor linii ale politicii generale din cadrul UE a fost realizat de către Consiliul European prin intermediul unui “Plan de acțiune antiteroristă”, prevederi ce au fost ulterior transpuse în instrumente legislative implementate la nivelul tuturor statelor membre. Astfel, Decizia-cadru 2002/475/JAI privind combaterea terorismului a devenit documentul de bază în domeniul luptei împotriva terorismului la nivel comunitar, fiind adoptată în iunie 2002, cu scopul de a asigura “caracterul integrat al abordării infracțiunilor teroriste la nivelul UE”.⁴³ Pentru a înțelege importanța acestei decizii, este important de

---

care cuprindea statele din nordul Africii și Orientului Mijlociu, accentual fiind pus pe importanța dezvoltării economice a statelor din regiune, ca o condiție esențială pentru asigurarea păcii și stabilității”. În Jacques Delors, *European integration and security*, Survival, vol. XXXIII, nr. 2, martie/aprilie 1991, apud. Chiru, Bama (coord.), *Contraterorism*, 58.

³⁹ Gauri Khandekar, “The EU as a Global Actor in Counter Terrorism”, July 2011, 1, accesat February 28, 2015, available at <http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/eu/Gauri-Khandekar-The-EU-as-a-Global-Actor-in-Counter-Terrorism.pdf>.

⁴⁰ Khandekar, EU as a Global, 2.

⁴¹ Khandekar, EU as a Global, 9-10.

⁴² Khandekar, EU as a Global, 9-10.

⁴³ “Strategii ale Uniunii Europene și ale Alianței Nord-Atlantice în prevenirea și combaterea fenomenului terorist”, 1, accesat la 10 Martie 2015, disponibil la <https://www.sri.ro/fisiere/studii/strategieue.pdf>.

subliniat faptul că anterior adoptării acesteia, doar șase state membre ale UE incriminau infracțiunea de terorism prin intermediul prevederilor existente în legislația națională.⁴⁴

Cu toate acestea, în ceea ce privește prevenția atacurilor teroriste, reacția Uniunii Europene rămâne deficitară. Chiar dacă prin intermediul rapoartelor sunt monitorizate și evaluate principalele grupări teroriste, răspunsul diplomatic al Uniunii Europene privind Combaterea Terorismului nu se concretizează prin acțiuni concrete, datorită lipsei de cooperare cu serviciile de informații ale statelor membre. De asemenea, lipsa unui consens real privind problema finanțării grupărilor teroriste acutizează această problemă. Spre exemplu, în ceea ce privește reacția Uniunii Europene cu privire la atentatele teroriste comise de către grupările teroriste în ultimul an (cu preponderență în cazurile *Charlie Hebdo*, *Boko Haram*, *Statul Islamic*) se constată faptul că Uniunea Europeană – în pofida faptului că prin intermediul discursurilor au combătut aceste atentate – nu s-a implicat activ în prevenirea/combateră acțiunilor teroriste.

Prin urmare, UE dispune de instrumentele necesare pentru monitorizarea și evaluarea Necunoscutului Cunoscut, însă, nu dispune de mijloacele optime în vederea decodificării acestor informații. Un exemplu elocvent în acest sens este reprezentat de raportul *TE-SAT 2014, European Union Terrorism Situation and Trend Report* realizat de către EUROPOL, conform căruia terorismul reprezintă în continuare o amenințare la adresa securității cetățenilor și intereselor Uniunii Europene.⁴⁵

De asemenea, în cadrul acestui raport, analizând datele statistice privind numărul atacurilor teroriste, se observă identificarea *focarelor teroriste* în țările dezvoltate ale Uniunii Europene: din totalul de 152 de atacuri teroriste, 63 de atacuri au avut loc în Franța, 35 în Marea Britanie, iar în Spania 33. Din cele 535 de persoane arestate pentru infracțiuni conexe de terorism, 225 au fost arestate în Franța, 90 în Spania, 77 în Marea Britanie.⁴⁶ În plus, conform aceluiași raport, se subliniază faptul că în timp că fenomenul separatist a scăzut semnificativ drept sursă a atacurilor teroriste, fiind înlocuit cu fenomenul religios.⁴⁷

---

⁴⁴ Strategii, 1.

⁴⁵ A se vedea EUROPOL, *TE-SAT 2014, European Union Terrorism Situation and Trend Report*, (European Police Office, 2014), 7.

⁴⁶ Europol, *TE-SAT 2014*. 11.

⁴⁷ Europol, *TE-SAT 2014*. 11.

Imposibilitatea Uniunii Europene de a preveni atacuri terorismului rezidă în absența cooperării acesteia cu serviciile de informații ale statelor membre. De asemenea, un alt factor important este reprezentat de faptul că Uniunea Europeană refuză să-și recunoască propria identitate, în special, a efectelor generate de extremismul religios, etnic și politic.

Paradoxul Uniunii Europene, asemenea portretului lui Dorian Gray, rezidă în existența unei identități duale în raport cu aceeași problemă: UE dispune de mijloacele necesare pentru monitorizarea și evaluarea terorismului (a *Necunoscutului Cunoscut*), dar nu beneficiază de resursele necesare Anihilării Necunoscutului și transformarea acestuia în *Cunoscut Cunoscut*.

Prin urmare, problema epistemologică a definirii Necunoscutului Cunoscut – a terorismului – expune Uniunea Europeană la un nivel ridicat în ceea ce privește riscul proliferării atacurilor teroriste.

Bibliografie

- “Strategii ale Uniunii Europene și ale Alianței Nord-Atlantice în prevenirea și combaterea fenomenului terorist”;
- BOGZEANU, Cristina, *Provocări actuale pentru securitatea europeană*, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2010;
- CHIRU Irena, BARNA Cristina (coord.), *Contra terorism și securitate internațională*, pref. prof. univ. dr. Cristian Troncotă, ed. Cecilia Munteanu, Top Form, București, 2007;
- EUROPOL, *TE-SAT 2014, European Union Terrorism Situation and Trend Report*, European Police Office, 2014;
- KHANDEKAR, Gauri, “The EU as a Global Actor in Counter Terrorism”, July 2011;
- LOWE David, TURK Austin, DAS Dilip K. (ed.), *Examining Political Violence, Studies of Terrorism, Counterterrorism, and Internal War*, International Police Executive Symposium Co-Publication, CRC Press, Taylor & Francis Group, Boca Raton, London, New York, 2014;
- MANENT, Pierre, *Rățiunea națiunilor. Reflecții asupra democrației în Europa*, traducere din limba franceză și postfață Cristian Preda, Editura Nemira, 2007 [2006], București;
- MANENT, Pierre, *Știința politică autentică* (un dialog cu Bénédicte Delorme-Montini), traducere din limba franceză și prefață de Cristian Preda, Editura Baroque Books & Arts, 2013 [2012], București;
- NEUMANN, Peter R., *Terrorism in the 21st century. The rule of law as a guideline for German policy*, Friedrich Erberto Stiftung, December 2008;
- PREDA, Cristian, *Tranziție, liberalism și națiune*, Ed. Nemira, București, 2001;
- TSANG, Steve, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global*, traducere de Irina Bondar, Cristina Dogaru, Laura Drăghici, Adelina Negoită, studiu introductiv Ambasador George Maior, Univers Enciclopedic, București, 2008;
- WILDE, Oscar, *Portretul lui Dorian Gray*, traducere Magda Teodorescu, Editura Polirom, 2013 [1890], București.

INTERCULTURALITATE ÎN ȘCOALA ROMÂNEASCĂ

---

*Prof. Nicoleta Gabriela Militaru
Liceul Tehnologic de Transporturi Auto, Craiova*

Școala, ca principală instanță de culturalizare este și ea implicată în procesul de asumare a propriei culturi, dar și de acceptare a culturii celor din jur. Ea nu poate rămâne neutră la interacțiunile interculturale ce se petrec în perimetrul ei, acolo unde, de multe ori, copiii de etnii diferite ajung să împartă același spațiu de clasă. Prin urmare, clasa devine mediul în care se reproduce cultura și se pun bazele creației de noi expresii culturale.

Educația interculturală vizează o abordare pedagogică a diferențelor culturale, strategie prin care se iau în considerație diferențele, evitându-se, pe cât posibil, riscurile ce decurg din schimburile inegale dintre culturi sau, și mai grav, tendințele de atomizare a culturilor. Nu e o știință nouă, nici o nouă disciplină, ci o nouă metodologie ce caută să integreze, în interogația asupra spațiului educațional, datele psihologiei, antropologiei, științelor socialului, politicii, culturii, istoriei.

Scopurile educației interculturale sunt:

- cunoașterea de către fiecare grup a propriilor valori;
- familiarizarea grupurilor cu principalele elemente ale culturii altor grupuri, înțelegerea și respectarea acestora;
- facilitarea dezbaterilor pe baza preocupărilor alternative;
- înzestrarea elevilor cu atitudini necesare desfășurării activităților în profesie și conturarea culturii generale;
- reducerea discriminării membrilor grupurilor etnice în școli și în societate;
- dezvoltarea competențelor culturale prin: observații, contacte directe cu alte grupuri, biculturalitate, și asimilare de către cultura străină.

Educația interculturală nu trebuie privită doar ca o nouă disciplină școlară, ea este o nouă abordare a disciplinelor clasice. Profesorul trebuie să valorizeze culturile de origine ale elevilor, sensibilizându-i la diversitatea culturală, evitând stereotipiile.

La nivel instituțional, ea implică orientarea spre un model de integrare și nu pe unul de asimilare. Educația interculturală nu se reduce la cursurile de limbă și cultura de origine pentru elevii imigranți. Ea se adresează tuturor elevilor.

Scopul educației interculturale este să dezvolte sensul responsabilității sociale și al solidarității cu grupuri defavorizate și să inducă respectul principiului egalității în comportamentul de zi cu zi.

Educația interculturală trebuie să evite etnocentrismul prin imprimarea unor atitudini care să-i ajute pe elevi:

- să își chestioneze certitudinile etnocentriste,
- să depășească atitudinile generatoare de judecăți și acțiuni discriminatorii;
- să remarce complexitatea relațiilor între culturile, clasele sociale, ființele umane indiferent de vârstă, limba, etnie, cultura sau religie;
- să se deprindă cu negocierea și comunicarea între indivizi, grupuri sau comunități;
- să desemneze responsabilitățile care revin fiecăruia prin raportare la comunitățile locale și naționale, ca și prin raportare la comunitatea internațională.

Desfășurată în școală, educația interculturală îi vizează pe toți elevii, propunându-și să îi sensibilizeze la respectarea diversității, toleranță și solidaritate. Încurajând atitudinea interculturală se deschide calea spre dialog și comunicare între grupurile culturale, cu consecințe benefice asupra înțelegerii dintre ele.

O educație concepută în perspectiva interculturală va resemniifica relațiile dintre școală și alte spații educative. Ea va depăși zidurile școlii, prelungindu-se în activitățile informale, în viața de zi cu zi. Cum multiculturalul nu se regăsește doar în perimetrul școlii, trebuie să ne pregătim în prealabil pentru a-l întâmpina și valoriza și în viața de zi cu zi.

Cultura nu mai trebuie înțeleasă ca o sumă finită de trăsături particulare care vine cu stereotipuri, iar abordarea interculturală este posibilă atunci când negocierile produc legături între indivizii de culturi diferite, legături care determină apariția unor noi practici culturale.

Comunicarea interculturală presupune două componente: comunicarea personală și comunicarea socială. Comunicarea personală presupune o creștere a competenței comunicaționale a primitorului. Comunicarea socială presupune o comunicare interpersonală și o comunicare mediatică.

Comunicarea interculturală este schimbul de informații însoțit de înțelegerea semnificațiilor colaterale, între persoane care fac parte din culturi diferite. Schimbările se pot realiza la nivel ideatic, verbal, nonverbal, comportamental, fizic, obiectual, organizațional.

O comunicare interculturală veritabilă cere timp și răbdare din partea protagoniștilor. Cu cât cunoaștem mai bine o cultură străină, cu atât vom avea impresia că avem mai multe lucruri interesante de descoperit despre aceasta. De obicei, familiarizarea cu o cultură stârnește curiozitatea pentru a afla mai mult. Învățarea interculturală constituie o coordonată importantă a oricărui program de educație. Ea are ca obiectiv cultivarea receptivității față de diferență, integrarea optimă a noutății valorice, mărirea permisivității față de alteritate, formarea unei competențe interculturale.

Comunicarea interculturală poate fi realizată de un intermediar, numit mediator. Acesta intervine pentru mijlocirea unui acord între persoane și, indirect, culturi. Mediarea constă în acțiunea de a pune în acord, de a concilia persoane în acceptarea, cunoașterea și gestionarea unor situații. Atunci când contactele dintre purtătorii a două sau mai multe culturi devin antagoniste este necesar să se creeze zone neutre, un spațiu de întâlnire pe baza unor valori comune ce asigură funcționarea unui dialog acceptabil.

În prezent, comunicarea culturală dobândește trăsături de raționalizare și internaționalizare. Comunicarea interculturală a devenit mai lucidă și mai asumată. Totodată, penetrarea simbolurilor culturale s-a universalizat, prin unificarea codurilor lingvistice, sociale, culturale, simbolice la scară mondială. Idealul în materie de cultură nu este doar acela de comunicare și de uniformizare absolută, de anulare a diferențelor, ci de creare a unor punți de legătură spirituale care vor fi frecventate sau exploatate în funcție de cerințe și disponibilități celor interesați.

A face educație interculturală înseamnă a crea un mediu interacțional, prin punerea în contact a purtătorilor unor expresii culturale diferite.

Bibliografie:

Cucoș, C., „Educația. Dimensiuni culturale și interculturale”, Iași, Ed. Polirom, 2000.
 Plugaru, L., Pavalache, M., „Educație interculturală”, Sibiu, Ed. Psihomedica, 2007.

DREPTUL LA FERICIRE ȘI DUALISMUL INCOERENT AL MODERNITĂȚII

---

*Prof. Liliana Cantemir
Colegiul Național "Ecaterina Teodoroiu" Târgu Jiu*

Dreptul la fericire! Toată lumea îl exaltă și îl proclamă. Însă, în această proclamație cu valoare normativă este omul altceva decât suma satisfacțiilor sale materiale? Obținute în materie, cu ajutorul materiei, având drept motor și scop setea nemăsurată de materie? Firește, existența unei interiorități a omului a continuat să fie afirmată și după dispariția sufletului, căruia savanții i-au negat orice realitate științifică (adică, în cazul de față, medicală). Întrebarea este: dacă interioritatea există fără un suflet care să o susțină – adică în absența unei lumi a scopurilor care să fie transcendente în raport cu lumea lucrurilor doar materiale -, atunci mai putem vorbi de o înnoire interioară? Răspunsul afirmativ – că te poți înnoi și îmbogăți interior având numai scopuri pur materiale – este o ineptie și o ipocrizie. Și iată de ce. E foarte limpede că a fi model înseamnă a nu putea scăpa acestui dualism fondator: natura nu are finalitate (căci știința modernă a naturii este bazată pe respingerea cauzelor finale), dar omul, în ciuda faptului că e o ființă naturală, trebuie totuși să aibă una. Comparată cu poziția anticilor și a medievalilor, poziția modernă este contradictorie și, pe cale de consecință, intenabilă. Atât Aristotel, cât și Toma d'Aquino trăiau într-un cosmos care, ca și omul, avea o finalitate clară. Aristotel, de altfel, califică drept „ciudată” poziția care, pentru noi, modernii, este firească. Referindu-se la rolul acordat întâmplării de Democrit, Aristotel consideră că este perfect ciudată asocierea dintre o teorie a divinității bazată pe hazard și o teorie a naturii bazată pe necesitate. Altfel spus, proclamând scopuri (fericirea) care sunt negate de premisele sale cele mai adânci (Dumnezeu nu există), modernitatea nu poate oferi omului decât un simulacru de fericire, un îndemn gol, o invitație obligatorie la ghiftuală – ca unic conținut imaginabil (și realizabil) al fericirii.

Într-adevăr, spiritualii de totdeauna au avut dreptate. Nu te poți înnoi interior multiplicând lucrurile exterioare. Înnoirea lucrurilor nu conduce niciodată decât la distragerea atenției, la *distracție*: nu poți aduce noul spiritual prin noutatea lucrurilor. Deci capitalismul, dacă reduci întregul conținut al lumii doar la ceea ce acesta poate produce, este o eroare. Când este o eroare? Când el este interpretat, așa cum face lumea modernă, ca o substanță. Aceasta este o eroare *tipică*. Veritabilii diagnosticieni ai culturii își formează flerul, mai mult decât pe fapte tipice, pe *erori tipice*. Aici judecata ar suna cam așa: omul modern ia formele drept substanțe, deoarece omul, în urma Căderii (Pascal a spus-o), și-a pierdut adevărata natură; nemaivând o natură proprie, el este supus oricărei deformări; drept urmare, natura sa (temporară, deoarece esențialmente temporală) este forma sa. Prin urmare, bine întrebuițat, capitalismul nu este decât un decor.

Abia abstragerea din conținut și suspendarea atitudinii spirituale în forma producerii de bunuri materiale – adică abandonarea pistei false: „idealul este fericirea, dar unica realitate este ghiftuiala; ce-i de făcut?” – pune veritabila problemă a capitalismului. Aceasta este – cum anume funcționează capitalismul? În epistemologie, funcționarea sa pune problema Hayek a numit-o a ‚cunoașterii disperate’- potrivit căreia cunoașterea discursivă nu epuizează cunoașterea operațională. În ontologie, capitalismul demonstrează, împotriva oricărei ontologii clasice, că o lume pentru care *orice raport de transcendență este cu necesitate un fals raport de transcendență* poate cu adevărat exista (altfel spus, capitalismul demonstrează că lumea *fizică* este un sistem izolat și închis, ceea ce, pentru gândirea ne-modernă, este o absurditate). Ceea ce înseamnă că esența economicului pe care o dezvoltă capitalismul poate fi exprimată prin eliminarea completă a ‚verticalului’ și a ‚ceea ce este superior’ din gândirea noastră *lucidă*: potrivit logicii capitaliste, orice raport vertical nu este decât o agregare de raporturi strict orizontale, iar orice valoare poate fi redusă la o combinație de unități a căror valoare este doar convenită, *cu condiția ca totul să poată fi schimbat*. Funcționarea cu succes a capitalismului arată că ideea unei lumi radical lipsite de transcendență este o idee necontradictorie. Altfel spus, că o lume strict materială este o lume perfect posibilă. E drept că o astfel de lume, deși construită pentru a dobândi fericirea, este radical inaptă să producă o altă definiție a fericirii decât goana nelimitată după tot mai multe bunuri materiale.

Modernitatea este un regim onto-social care își confirmă adevărul printr-un mecanism de tip self-fulfilling prophecy. Acest punct de vedere poate fi probat pe teoria politică. Principalul argument împotriva stării de natură, din care Hobbes și Rousseau au dedus starea politică de dorit a societății moderne, a fost acela că așa-numita ‚stare de natură’ nu este nicăieri de găsit în natură. Iată-l, în formularea lui Edmund Burke. Dacă ar fi existat o ‚stare de natură’, atunci ea ar fi trebuit să fi fost caracterizată de un tip de om complet lipsit de capacitatea de a dezvolta legături cu semenii săi, dar care posedă toate drepturile naturale imaginabile: dreptul de a se auto-guverna, dreptul la apărare, dreptul de a judeca singur orice, dreptul de a susține orice cauză în care crede, dreptul de a face orice și dreptul, în genere, la orice. Ceea ce lipsește acestei stări este virtutea, iar ceea ce îi prisosește și o face inaptă de virtute este tocmai completa realizare a tuturor drepturilor imaginabile. Ceea ce este rău la ‚drepturile imaginare’ e faptul că afirmarea lor nu permite întemeierea unei veritabile societăți civilizate, una în care abia idealul societății civile să fie adevărata stare de natură. Ceea ce este greșit la ‚drepturile imaginare’ este însă altceva: este ideea că legăturile dintre oameni se fac ignorând virtuțile, adică reținerile și conștiința prezenței celui alt (partener uman ori divin), numai prin afirmarea voinței de a-și satisface dorințele personale în mod complet și, firește, absolut (obținerea ori interdicția fiind, prima, o violență nenaturală împotriva ființei sale adevărate, a doua – o încălcare samavolnică a drepturilor sale naturale). Prin urmare, potrivit lui Burke, adevărul ‚stării de natură’ stă sau cade cu adevărul ori falsitatea teoriei ‚drepturilor imaginare’: dacă este adevărată teoria că omul, în societate, are dreptul să revendice totalitatea drepturilor imaginabile, atunci și ideea *stării de natură* ca starea de sălbăticie precontractuală este corectă. Dimpotrivă, dacă teoria drepturilor imaginare este falsă, atunci un există decât o singură stare de natură, care nu mai e sălbăticia, ci asocierea dintre indivizi în vederea realizării unui bine comun, a virtuții, adică – societate civilă. Potrivit lui Burke, societatea civilă este adevărata și singura stare – de – natură proprie omului.

Bibliografie:

- H.R.Patapievici – „Omul recent” Editura.Humanitas București. Pagina 106-108.
 N.I.Barbu – „Fizica” pagina 43-44.
 Leo Strauss – „Natural Right and History” pagina 296-299.
 P.P.Negulescu – „Istoria filosofiei contemporane” volumul 2 pagina 50-51

LIBERTATEA – ÎNTRE NIMIC ȘI TOT, ÎNTRE PARADOX ȘI ANGOASA ZBORULUI ELIBERATOR

---

*Dana Ștefania Brașoavă, An I
Facultatea de Litere, Universitatea București*

*“Odată ce libertatea a explodat în sufletul omului,
zeii nu mai au nici o putere asupra lui”*

Jean-Paul Sartre

Problema filosofică a libertății a generat de-a lungul timpului, fascinație pentru mulți gânditori, care au încercat să pătrundă misterul și înțelesurile acestui concept. Având ca punct de plecare gândirea filosofilor existențialiști, ne propunem să analizăm libertatea, din aceeași perspectivă cu aceștia. Mai mult, demersul nostru nu este altceva decât o încercare de înțelegere a opticii lor, prin intermediul unei tentante incursiuni în spiritul uman.

După ce secole de-a rândul ne-am impus agresiv legile obedienței și ne-am autoeducat în spiritul servituții la un Creator atotputernic, adeseori vindicativ, capabil de a ne decide fără explicații soarta în locul nostru sau, așa cum spunea Nietzsche, ne-am complăcut într-o "*filosofie de sclavi*", conceptul inedit al existențialiștilor despre libertate provoacă omul modern la un test hotărâtor.

Cunoaștem faptul că în *Dogmatica ortodoxă*, libertatea absolută aparține doar lui Dumnezeu, deoarece El nu trebuie să depindă de nimic, nu cunoaște îngrădire, El poate crea din nimic, fără a fi constrâns. Omul, în schimb, neavând această putere, are doar capacitatea de a tinde spre libertate, libertatea absolută rămânând o himeră. Ne naștem doar cu liber arbitru, adică posibilitatea de a alege între bine și rău, de a asculta sau nu de poruncile lui Dumnezeu. Nu ne naștem cu libertate, în sens ultim, deoarece aceasta, conform creștinismului, reprezintă o alegere deja luată, fie că ea este bună sau nu, omul fiind pe deplin conștient de consecințele

pe care le poate avea. Explicația este la prima vedere, simplă: omul este creat după *“chipul”* lui Dumnezeu, motiv pentru care îi este permis să atingă libertatea așiderii Creatorului sau imitându-L pe Acesta. Omul nu este nicidecum constrâns în a săvârși binele, însă tocmai aici apare contradicția: când întâlnim conceptul de păcat, deoarece acesta își are originea în libertatea omului. Omul primește la naștere *“chipul”* lui Dumnezeu, însă legătura dintre cele două entități trebuie păstrată pe tot parcursul vieții, iar pentru ca aceasta să fie posibilă, omul nu are altă opțiune decât să aleagă binele. Suntem creați pentru a alege binele, iar orice abatere trebuie pedepsită.

Astfel, Supraomul lui Nietzsche, cel pentru care *“Dumnezeu a murit”* bulversează aceste convingeri creștine, deoarece el este obligat să nu conteze decât pe el însuși, să învețe să susțină pe umerii săi întreaga libertate pe care o deține. Nietzsche crede cu tărie că liberul arbitru, *“cel mai ticălos dintre toate artificiile teologilor”* este o iluzie, conceptul fiind inventat în trecut, tocmai *“pentru scopul de a pedepsi”*. De fapt, *“cel care filosofează cu ciocanul”* vede peste tot în jurul său doar responsabilități, pentru că omul deține instinctul *“de a vrea să judeci și să pedepsești”*. Acesta este considerat liber doar pentru a putea fi găsit *“vinovat”*, deoarece așa cum tot Nietzsche afirmă, în creștinism, libertatea nu se poate concepe fără constrângere sau fără pedeapsă. Și aceasta pentru că morala creștină este doar supunere și iluzie deghizată, care ne obligă să ne suprimăm dorințele. Mai mult, spunând despre creștinism că este *“o metafizică de călău”*, Nietzsche susține faptul că *“liberul arbitru”* e sentimentul de superioritate asupra celui care trebuie să se supună: *“eu sunt liber, <el> trebuie să se supună”*. Dar dacă Dumnezeu a murit așa cum el însuși afirmă, atunci totul este posibil, în locul divinității fiind susținută ideea supraomului.

Este, poate, momentul să aducem în discuție și individul lui Sartre, care reușește să demoleze ireversibil întreaga construcție a predecesorilor săi creștini vorbind despre imposibilitatea ființei umane de a se detașa de ceea ce este menit să devină. Și aceasta pentru că omul este liber. Viitorul său este rezultatul propriilor decizii, omul fiind produsul propriei voințe, detașându-se complet de general, deoarece individul devine, prin alegerile sale, o invenție unică și irepetabilă a propriului sine.

Perspectiva lui Sartre este însă menită să contureze o întrebare al cărei răspuns nu este niciodată complet, niciodată mulțumitor, tocmai pentru că trezește în fiecare dintre noi acceptarea unei poveri cu care se

presupune că ne naștem. Formulată în celebra sa lucrare *“Ființa și neantul”*, conceptul unei *“responsabilități copleșitoare”* izvorâte de altfel din libertatea cu care suntem *“condamnați”* la venirea pe lume, îl sperie pe omul modern în măsura în care, la final, el va trebui să înfrunte toate consecințele faptelor sale. În plus, acesta se vede nevoit să se regăsească pe sine și să conștientizeze în același timp că nu poate fi salvat de el însuși. Dar în nici un caz această salvare nu va veni dintr-o *“dovadă valabilă a existenței lui Dumnezeu”*.

Și dacă acesta este motivul pentru care omul a urmărit dintotdeauna să demonstreze existența unei divinități? Dacă, de fapt, tot ceea ce căutăm este o entitate pe umerii căreia să aruncăm responsabilitatea propriilor hotărâri?

În acest sens, Sartre crede că *“omul nu este, ci devine”*. Omul își concepe singur propria sa definiție. Nu există un tipar uman, așa cum nu există nici un viitor prestabilit de către un anumit Dumnezeu. Mai mult decât atât, *“ceea ce mi se întâmplă mi se întâmplă prin mine și n-aș putea nici să mă supăr de acest lucru, nici să mă revolt, nici să mă resemnez.”*, prin urmare responsabilitatea e cu atât mai mare cu cât vinovăția pentru ceea ce suntem și ceea ce facem, nu poate fi decât crucea, povara pe care suntem obligați să ne-o purtăm pe umeri, urcând Golgota propriilor noastre decizii. Nu suntem aleși să fim, ne alegem, și pentru a întări ideea, amintim spusele lui Nietzsche: *“Eu decid cum vreau să gândesc și să acționez”*. Prin urmare, nu există o ființă superioară care să decidă în locul nostru, e de ajuns ca omul să vrea, fără să fie necesar să își justifice în vreun fel libertatea.

Totodată, Sartre ne vorbește și despre inevitabila stare de angoasă, permanenta teamă de libertate. Nu vorbim, însă, despre o frică apărută din posibilitatea unei alegeri greșite, deoarece pentru filosoful francez nu există bine și rău, așa cum avem conturat în dogmele creștine. Fiecare faptă poartă amprenta umanului, de aceea omul e incapabil de decizii greșite, pentru că așa ceva nu există. Vorbim despre fragilitatea acestei libertăți pe care o deținem, deoarece ea vine cu o răspundere enormă, ce nu vizează doar persoana noastră ci și pe cei din jur. Alegerea binelui sau pe cea răului nu ne vizează doar pe noi. Ceilalți reprezintă limita libertății unui individ, în fond, *“Infernul sunt ceilalți”*. Limita libertății mele o constituie libertatea celui de lângă mine *“o libertate își află, indiferent pe ce poziție ne-am situa, singurele limite, pe care le poate întâlni, în libertate”*. De aici și concluzia lui Sartre: câtă libertate, tot atâta responsabilitate,

libertatea absolută vine implicit cu responsabilitate absolută. În schimb, Nietzsche crede că problema este să știi să identifici natura binelui și răului, pentru că astfel putem vorbi despre un progres moral al umanității. Însă cum putem afla dacă un lucru considerat bun este într-adevăr bun, iar cel văzut drept rău, nu este de fapt bun?

De subliniat faptul că viziunea lui Sartre, este în acest caz, în contradicție cu cea a lui Nietzsche, care credea că *“libertatea înseamnă să fim responsabili pentru noi înșine”*, în timp ce gânditorul francez susține ideea că omul e responsabil pentru toți semenii săi. Prin alegerile sale, omul decide și pentru cei din jur, pentru că *“nimic nu poate fi mai bun pentru noi decât nu e bun pentru toți”*, alteritatea fiind astfel una inclusă, nu presupusă. În luarea unei hotărâri nu se angajează un singur individ, ci o întreagă lume, este o decizie colectivă, de aici născându-se și ideea de teamă. Angoasa că pe umerii noștri stă, apasă soarta întregii umanități. Prin această existență a disperării, a fricii, echilibrăm și balanța imaginară a lui Sartre. Astfel, pe unul dintre talere avem libertatea, iar pe celălalt responsabilitatea, iar cele două sunt menținute în echilibru tocmai de acea angoasă, normală pentru orice individ conștient de importanță alegerilor sale.

Revenind în tumultul prezentului pentru a aplica ideile existențialiştilor, pare utilă aducerea în prim-plan a cuvintelor lui Lucian Boia, care semnala separarea inevitabilă, produsă în zilele noastre, dintre *“Cetatea oamenilor”* și *“Cetatea lui Dumnezeu”*, aceasta fiind de fapt catalogată mai mult ca un transfer: *“Cetatea oamenilor și-a asumat ceea ce revenea mai înainte Cetății lui Dumnezeu. Omul a devenit Demiurg.”* Însă existențialistul Sartre nu caută să dovedească existența sau non-existența unei entități divine, de altfel acesta se arată indiferent în fața acestei enigme pentru că nu este o întrebare la care el își propune să răspundă.

Condamnat la libertate, la un moment dat, omului ajunge să-i fie frică de aceasta. Îi este greu să accepte că viitorul stă în el. Cum să își asume un simplu ins, responsabilitatea totală pentru faptele sale? Cum să acceptăm, după milenii de sclavie divină că, de fapt, suntem liberi? Că va veni vremea când responsabilitatea de pe umerii noștri ne va împinge să ne asumăm niște consecințe? Dacă, de fapt, ne e frică de soarta lui Sisif, cel care *“și-ar fi îngăduit unele libertăți față de zei”*? Dar dacă acești zei sau Dumnezeu nu există, atunci în fața cui vom răspunde? Cine ne va răsplăti pentru bine și pedepsi pentru rău dacă acestea sunt simple concepte fără corespondent real?

Și de ce să ne fie teamă de destinul damnatului Sisif? Acesta plătește „*pentru pasiunile de pe acest pământ*”, dar e liber: „*Destinul său îi aparține*”. Poate alege oricând sinuciderea ca o ultimă șansă de eliberare, dar nu o face. Are libertatea de alegere, iar datorită acestui lucru „*trebuie să ni-l închipuim pe Sisif fericit*”. Pentru că Sisif este captiv în propria sa libertate.

În concluzie, nu putem răspunde cu precizie la întrebările despre libertatea umană și responsabilitatea cu care vine aceasta, însă indubitabil, ambele ne aparțin în egală măsură, iar datoria omului este să conștientizeze că un Dumnezeu nu l-ar putea scuti de responsabilitate sau de asumarea unor consecințe. Ideal ar fi ca omul să nu-și mai construiască singur limite, doar de dragul de a-i crea unei Divinități „*dreptul de a pedepsi*”. Într-un fel, fiecare dintre noi este născut pentru a fi liber, iar deciziile nu le luăm doar pentru noi, ci și pentru cei din jur, lucru care nu ar trebui să ne sperie, ci să ne motiveze neîntrerupt. Dar omul este om, tautologie complicată, iar așa cum spunea Sartre:

*“Libertatea constă în a privi drept în față situația
în care te-ai pus de bunăvoie și în a accepta
toate responsabilitățile ce decurg din ea.”*

Bibliografie:

1. ADĂMUȚ, Luminița, ADĂMUȚ, Anton I., *Filosofie*
2. BOIA, Lucian, *Mitul democrației*
3. CAMUS, Albert, *Mitul lui Sisif*
4. NIETZSCHE, Friedrich, *Amurgul idolilor*
5. NIETZSCHE, Friedrich, *Așa grăit-a Zarathustra*
6. SARTRE, Jean-Paul, *Ființa și neantul*
7. SARTRE, Jean-Paul, *Existențialismul este un umanism*

MATERIALISM ONTOLOGIC

---

*Prof. consilier Daniel Pătrășincă,
CMBRAE*

Nu numai omul sfințește locul, ci și locul sfințește omul. Revoluția industrială a deschis, printre altele, perspectiva unei mobilitați fără precedent a speciei umane, care crește progresiv în pas cu evoluția tehnologică. Puține locuri de pe pământ rămân inaccesibile omului, în general cele cu medii naturale ostile sau zonele de conflict militar.

Într-o altă perspectivă, putem spune că omul se află în situația de a nu mai fi al unui loc, de a nu mai ființa în anumite granițe. Organismul biologic este un univers care relaționează permanent cu mediul, într-un schimb variabil de materie și informație. Cel puțin din perspectivă materială putem spune că ar trebui să fim LOCUL nostru.

Dacă materia este energie și energia poate fi materie diferența dintre cele două planuri – fizic și psihic – se estompează. Omul a început să nu mai fie al unui pământ ci al pământului. Dintre toate elementele prezente în natură pământul este singurul stabil. Avem doar impresia că respirăm aerul pădurilor noastre, avem doar impresia că bem apa râurilor noastre. În realitate aerul este adus din toate colțurile lumii iar apa provine din zone foarte îndepărtate, prin procesul de evaporare-condensare. Apa însă capătă identitate trecând prin pământ, astfel încât ajunge în noi cu proprietățile solului din care provine.

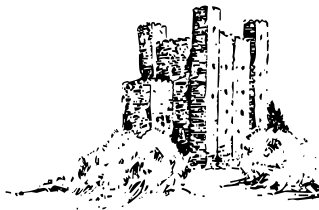
Omul-loc-pământ și omul-pământ sunt două dimensiuni antagonice, două specii ce se devorează una pe cealaltă într-un raport a cărui miză este pierderea identității. Nu numai că putem călători, dar pământul poate călători la noi, ne poate invada și separa de LOCUL în care trăim. Pământul din noi nu mai este locul din noi în care trăim și asta se observă cel mai clar în felul de a fi al oamenilor din orașele mari ale țărilor piață de desfacere, cum este și România sau a celor cu importuri masive. Când legătura dintre loc și pământ se rupe, două componente importante ale ființei se pierd: patriotismul și dorul.

Nu mai aparții unui loc atunci când nu te hrănești cu locul respectiv (omul orice pământ). Când o faci devii *omul-loc-pământ*. Cu cât

crește distanța de la care ajung roadele pământului în noi, cu atât identitatea biologică se șterge și o dată cu ea cea psihologic-patriotică. Pământul din noi nu mai este LOCUL nostru. De ce țară să-ți mai fie dor dacă ea nu-ți este și pământ. Legătura cu locul fizic, relația pământ-ompământ generează locul și apartenența (omul este al locului respectiv). Cu cât legătura este mai strânsă cu atât dorul este mai intens, despărțirea, depărtarea mai greu de suportat. Este practic o rupere a materiei de materia din care provine. Când ești mai multe feluri de pământ nu mai ești al unui pământ ci al pământului, adică îți pierzi identitatea materiei.

Satul românesc, de până la instalarea regimului comunist, era o unitate identitară pentru că relația pământ-ompământ nu suporta denaturări și alterări, nici măcar la nivel creștin. Omul era din pământ și devenea pământ de fiecare dată când mânca roadele locului său sau bea apa fântânii sale. Moartea îl întorcea în același pământ din care el însuși era construit.

Astăzi, din ce în ce mai mult, părăsim omul-loc-pământ pentru omul pământ, din ce în ce mai străini și mai reci, pentru că pământul din noi nu mai este același cu cel ce intră în noi.

CUNOAȘTEREA DIFERENȚELOR DE GEN – UN DEMERS NECESAR ÎN EDUCAȚIA PENTRU EGALITATEA DE GEN

---

*Profesor consilier Crudu Gabriela,
Colegiul Național „Spiru Haret” Târgu Jiu*

Părinții și profesorii care interacționează în mod direct cu copiii au observat în mod constant diferențe între comportamentul, stilul de învățare, interesele, preocupările fetelor și cele ale băieților. Educația diferențiată în funcție de nevoile specifice de gen oferă o alternativă strategică pentru îmbunătățirea performanțelor școlare atât ale fetelor cât și ale băieților cât și pentru facilitarea accesului la oportunități educaționale egale.

Pentru realizarea unei educații care să valorifice nevoile de dezvoltare de gen specifice este nevoie să se pornească de la cunoașterea și respectarea diferențelor de gen .

Ce sunt diferențele de gen?

Diferențele de gen reprezintă diferențe la nivelul caracteristicilor individuale dintre femei și bărbați și includ următoarele **dimensiuni**: biologică, psihologică și socio-culturală. Diferențele de gen sunt produsul interacțiunii caracteristicilor biologice ale femeilor și bărbaților cu mediul și reflectă diferențele individuale prin variabilele biologice, psihologice și comportamentale.

Prin aceste dimensiuni înțelegem:

- dimensiunea **biologică** a diferențelor de gen este reprezentată de diferențele de sex;
- dimensiunea **socio-culturală** a diferențelor de gen este reprezentată de construcțiile sociale ale rolurilor și statuturilor femeilor și bărbaților în context social;
- dimensiunea **psihologică** a diferențelor de gen este reprezentată de aspectele cognitive, emoționale și comportamentale în conduita individuală.

Diferențe de gen în abilitățile cognitive și motorii

Diferențele la nivelul abilităților cognitive ale fetelor și băieților explică diferențele nevoi în procesul de învățare al acestora. Abilitățile cognitive reprezintă setul de procese implicate în prelucrarea informației (raționamentul, memorarea, atenția, folosirea limbajului etc.).

Aspectele cognitive care marchează diferențele de gen în învățare sunt reprezentate de diferențe în următoarele arii: raționamentul deductiv/inductiv, raționamentul abstract/concret, utilizarea limbajului, utilizarea spațiului și mișcării (atenția), utilizarea simbolisticii, avantajele învățării în grup, autoevaluarea performanței, abilitățile motorii.

Raționamentul deductiv/inductiv: băieții au dezvoltate mai mult raționamentele deductive și utilizează în mod frecvent un principiu general pe care îl aplică la cazuri individuale. Fetele au mai dezvoltat un tip de gândire inductiv, adăugând din ce în ce mai mult bazei lor de conceptualizare. Ele încep cu exemple concrete și construiesc pe baza lor teoria generală.

Raționamentul abstract/concret: băieții au dezvoltate abilități superioare fetelor în operarea asupra obiectelor în absența prezenței lor concrete. Acest aspect are implicații importante pentru facilitarea dezvoltării abilităților de calcul la fete.

Utilizarea limbajului: fetele utilizează limbajul într-o măsură mult mai mare decât băieții. În procesul de învățare fetele verbalizează adesea, în timp ce băieții lucrează în liniște sau folosesc simbolistica.

De asemenea, fetele preferă informația conceptualizată în limbajul cotidian și acordă mare atenție la detalii. Băieții preferă un limbaj mai codificat, specializat și ignoră detaliile. Ei caută argumente logice și evidențe clare în conversații sau în prezentarea de informații.

Diferențe de gen la nivel emoțional

Viața emoțională este definitorie pentru specia umană. Copiii învață și sunt socializați cu aspectele emoționale de la începutul vieții. De altfel, cele mai noi cercetări arată că diferențele de gen la nivelul vieții emoționale (trăire, exprimare, recunoaștere a emoțiilor etc.) depind cel mai mult de educație, socializare sau context, chiar dacă o anumită influență a sistemului nervos nu poate fi cu totul negată.

Cel mai intens studiate diferențe de gen sunt cele referitoare la emoționalitate în general. Studii recente sugerează că "emoționalitatea crescută" a femeilor este o construcție socială, bazată pe diferențele

observate în exprimarea emoțională, diferențe care sunt socializate însă de la o vârstă foarte timpurie. Trebuie avut în vedere că atunci când vorbim de "emoționalitate" ne referim la două dimensiuni diferite ale acesteia, respectiv trăirea și exprimarea emoțiilor.

La nivelul trăirii emoțiilor se pare că nu există diferențe între sexe. Atunci când își autoevaluează intensitatea și frecvența unor emoții după trăirea acestora nu există diferențe între bărbați și femei.

Cele mai frecvente convingeri sociale se referă la emoționalitatea mai mare a femeilor, mai ales în exprimarea emoțiilor, faptul că femeile trebuie să fi e mai responsabile, mai atente la nevoile celorlalți, mai loiale, mai protective, mai grijulii etc., în timp ce bărbații trebuie să fie competitivi, dominanți, să dețină controlul, agresivi chiar, bărbații sunt îndreptățiți să apeleze la furie, în timp ce femeile nu (și sunt chiar penalizate social când o fac) etc.

Regulile sociale ghidează exprimarea emoțiilor și normează momentul și modul în care anumite emoții trebuie sau nu exprimate. Încălcarea regulilor este penalizată sau sancționată social de grupul de apartenență. Socializarea diferită a celor două genuri se produce și prin media, în special pentru programele și materialele dedicate copiilor. Băieții preferă mai mult decât fetele programele și cărțile cu conținut violent, încă de la 3-5 ani, în timp ce fetele preferă materialele cu teme romantice .

Diferențe de gen în comportamentul social

Diferențele structurale și funcționale la nivel hormonal și cerebral marchează diferențe în comportamentele manifestate în contextele de interacțiune socială. Cercetările evidențiază faptul că prezența unei cantități de estrogen mult mai mare la fete decât la băieți explică numărul redus de comportamente agresive și competitive la acestea. De asemenea, cantitatea crescută de estrogen este responsabilă de încrederea scăzută și de lipsa autoasertivității de care dau dovadă fetele.

Diferențele la nivelul comportamentului social marchează prezența unor abilități sociale diferite. Acestea sunt favorizate de diferențele neuroendocrine dintre femei și bărbați și menținute de întăririle din contextul social de interacțiune, reprezentat în perioada copilăriei în special de mediul familial și școlar. De exemplu, fetele sunt defavorizate de atmosfera competitivă care caracterizează mediul școlar și cel de la locul de muncă. Dinamica și agresivitatea băieților, firească și întărită în contextul de joc,

poate deveni un obstacol în relaționarea socială optimă ca adult în cadrul familiei și în afara ei. Întărirea jocului sedentar și orientat spre protecție și îngrijire la fete favorizează dezvoltarea unor abilități care vor determina fetele să aleagă mai târziu astfel de domenii de activitate ca fiind cele în care/singurele în care consideră că pot face față. Jocul în diadă al fetelor oferă oportunitatea dezvoltării abilităților verbale și a oferirii de protecție și îngrijire. Băieții practică jocul în grup și pierd acest avantaj. În schimb, ei au oportunitatea de a-și dezvolta abilități de relaționare în grupuri largi și de a-și dezvolta autoîncrederea în context social, oportunitate prezentă sporadic la fete.

Abilitarea socială diferențiată implică avantaje și dezavantaje diferite pentru fete și pentru băieți.

Socializarea este sursa principală de achiziționare a normelor și a valorilor sociale specifice genului.

Diferențe de gen în orientarea pentru carieră

Cariera înseamnă mai mult decât o opțiune profesională! Dezvoltarea carierei este un proces desfășurat pe parcursul întregii vieți, prin care individul își definește și redefinește viața și rolurile sale de muncă. Cariera implică mai mult decât opțiunea profesională din perioada adolescenței. Cariera presupune toate opțiunile pe care individul le face în diferite domenii ale vieții personale:

- alegerea partenerilor de joacă și a jocurilor;
- opțiunile școlare;
- alegerea activităților de petrecere a timpului liber;
- planificarea maritală și a nașterii copiilor etc.

Orientarea pentru carieră include cunoașterea intereselor individuale, a abilităților, talentelor, așa cum se modifică și se dezvoltă acestea pe parcursul experiențelor educaționale. Restrângerea acestor experiențe și opțiuni educaționale la activități specific "feminine" sau specific "masculine" determină diferențe și limitări din perspectiva genului în alegerea și dezvoltarea carierei.

Implicarea într-un anumit tip de activități, jocuri, sarcini și nu în altele are ca rezultat dezvoltarea unui anumit tip de abilități și restrângerea accesului și posibilității de dezvoltare a altor abilități. Aceasta influențează realizarea unei opțiuni pentru carieră, care se constituie de-a lungul vieții tocmai în baza intereselor și abilităților dezvoltate de un individ începând cu perioada copilăriei timpurii.

Cunoașterea diferențelor de gen ar trebui să genereze atitudini și practici educaționale care să le valorifice astfel încât fiecare elev să-și poată dezvolta maximal potențialul de care dispune. Acest lucru va permite copiilor să își deschidă perspectivele, să conteste normele culturale ale masculinității și feminității, astfel încât să își poată dezvolta toate abilitățile și să poată valoriza, fiecare, atât competențele așa-numite feminine, cât și pe cele masculine, atât la ei cât și la ceilalți.

Beneficiul major al educației în funcție de nevoile de dezvoltare de gen specifice este raportat la creșterea calității vieții și la posibilitatea unor alegeri de viață și de profesie variate și flexibile. Această abordare educațională promovează dezvoltarea potențialului individual real al fetelor și băieților, nelimitat de normele și valorile sociale care prescriu comportamente stereotipe de gen.

Bibliografie:

Petrovai, D., Bursuc, B.(coordonatoare), *Diferențe de gen în creșterea și educarea copiilor* (Instrument pentru consilieri școlari, psihologi și asistenți sociali în lucrul cu părinții), Centrul Parteneriat pentru Egalitate, 2004

ANXIETATEA DE SEPARARE. CUM SE MANIFESTĂ ACEASTA ȘI CE SOLUȚII EXISTĂ

Dorina Șerban.
psiholog

Articolul aduce în discuție o dificultate cu care o bună parte dintre părinți s-au întâlnit : copilul nu dorește să rămână singur. Din perspectiva psihologică, această teamă are o denumire specifică, factori care predispun la apariția ei și anumite caracteristici.

Teama crescută întâlnită în momentele în care se anticipează o separare reală sau în plan mental (imaginară) de una dintre persoanele de care copilul este atașat, cel mai frecvent părinții (mama) sau buna, este denumită anxietate de separare.

În copilăria mică, până la vârsta de 2 -3, chiar 4 ani această teamă este o manifestare normală, care nu presupune îngrijorare din partea familiei și care dispare prin reasigurări și încercări de liniștire a copilului. Se mai poate manifesta în perioade de tranziție/schimbări în modul de viață (separarea părinților, mutarea locuinței, apariția unui frate mai mic, evenimente solicitante sau schimbarea mediului socio-educățional).

Această teamă este însoțită de reacții fiziologice intense precum : stare de rău fizic, dureri de stomac, senzație de greață, dureri de cap, senzații de disconfort în piept, simptome respiratorii, etc. Pe plan comportamental apar, de asemenea, modificări față de comportamentul normal al copilului : plâns, crize de furie, încercări de a evita să rămână singur.

Dacă cele enumerate mai sus vi se par cunoscute, puteți citi în continuare manifestările în plan social, emoțional și comportamental ale copilului cu anxietate de separare:

- emoțional, se experimentează o teamă disproporționat de mare la separarea temporară de unul dintre părinți(sau de persoana de atașament).

u t o p i a

- copilul refuză să mai meargă la grădiniță/școală sau refuză să meargă singur.
- are un somn agitat și coșmaruri
- invocă scuze pentru a nu dormi singur, de obicei vrea să doarmă cu mama.
- nu dorește să plece în vacanțe/excursii.
- copiii sunt reticenți sau refuză să participe la activități de grup sau la activități extracuriculare dacă părinții sau persoana de atașament nu sunt prezenți

Caracteristici

Poate apărea atât la copii cât și la adolescenți. Schimbările și dificultățile de adaptare predispun la asemenea manifestări.

Există atât factori genetici cât și de mediu sau familiali:

- structura anxioasă, temătoare a copilului, reticența la persoane sau locuri noi, tendința la retragere socială.
- părinți anxioși
- atmosfera hipercritică sau hiperprotectoare în familie.

Temeri

În general, micuții cu anxietate de separare se tem că odată plecați, părinții nu se vor mai întoarce la ei, că aceștia vor pați ceva rău sau că ei înșiși vor pați ceva rău, că nu se vor descurca în lipsa părinților, că se vor rătăci, că vor fi uitați la grădiniță sau la școală. Se anticipează evenimente negative și ideea că nu vor putea face față solicitărilor care ar putea surveni.

Tehnici simple

- încurajarea copiilor
- sublinierea punctelor forte ale acestora
- oferirea de asigurări că odată plecați sau ieșiți din câmpul vizual al copilului, părinții nu au dispărut de tot, aceștia se vor întoarce
- manifestarea afecțiunii: "cât timp sunt plecat/ă mă gândesc la tine și la întoarcere ne vom vedea din nou" - sau alte formulări la îndemâna părintelui

- un orar zilnic structurat care îi oferă siguranță și liniște copilului
- evitarea formulării de critici și recunoașterea emoțiilor micuților (înlocuim "răsfățatule, fricosule, papă-lapte" cu "cred că-ți este greu să rămâi singur, dar ești un băiat viteaz")
- evitarea certurilor, care nu fac decât să amplifice sentimentul de teamă.

Cel mai indicat în cazul în care vă confrunțați cu anxietatea de separare este psihologul/psihoterapeutul care evaluează copilul și mediul acestuia, folosind tehnici specifice care duc la recuperarea comportamentelor adecvate.

Bibliografie:

www. psyclinic.ro

DSM IV-tr (manualul de diagnostic și statistică a tulburărilor mentale)

Daniel Marcelli și Alain Braconnier- Tratat de psihopatologia adolescenței

OM ADAPTAT, OM PREFĂCUT

---

*Prof. Valeria Roșca
Colegiul „Gheorghe Tătărescu” – Rovinari*

OM ADAPTAT

A separa apele vieții private de cele ale vieții publice nu-i un moft de om acru, e o barieră de protecție. Să vii în public cu pulsațiile vieții tale private, mie îmi pare că e ca și cum te-ai așeza într-o vitrină și i-ai invita pe toți să te drămuluiască, să-și dea cu părerea cam câte parale faci. Evaluarea unui om e o chestiune de gust, de afinități, de chimie sau de intuiție. Morala te invită să nu judeci oamenii. Adică să nu stăruie prea mult în a-i eticheta, a-i cataloga, a le inventaria minusurile, scăderile, devierile de la standarde(și așa relative). Practic, ești invitat să-ți comuți butonul criticii pe direcția *acceptat*. Nu poți împărtăși cu toți aceleași valori, nu-i poți îmbrățișa pe toți într-o privire iubitoare, nu le poți fi tuturor toate. Și atunci ce-ți rămâne e să te retragi pe o lizieră unde să încapă nu mai mult decât poți cuprinde dar nici mai puțin decât poți ținti.

Aici, în acest univers privat, e mult de lucru. Ești asemeni unui șantier cu foc continuu unde demolările survin neașteptat, proiectele se schimbă pe negândite, coordonatele sunt dinamice, iar resursele necontabilizate. Viața privată este mișcare pe valori. Ce a fost izgonit în viața privată? Prietenia, viața interioară, familia, casa, timpul liber, hobby-urile. Spațiul public este cel al străzii, al profesiei, al instituțiilor. Viața publică e afișare, apariție, funcționare pe tipare pe care contextul le cere. Respectare de norme. Dacă în spațiul privat îți permiți originalitatea, necumințenia, urmarea ritmului propriu chiar cu prețul sfâșierii normei, în spațiul public, desființarea normei e sinucidere socială. Cei care confundă sufrageria cu scena publică, scandalizează. Poate de aceea toate conspirațiile își țin nodurile în spatele cortinei. În fața cortinei se execută impecabil numărul corectitudinii. Poate de aceea se minte mult în politică, în

media, în marketing și în unele forme de management. Presiunea normei este colosală iar omul social găsește forme de depresurizare în asocieri interesate și în discursuri croite. De multe ori, ochii și urechile urmăritoare se opresc la ceea ce se spune, nu la ceea ce se face. Dacă se ticluiește cu măiestrie o tramă declarativă, faptele se pierd printre ochiurile largi ale cuvintelor. Prietenii sunt lipite de suflul cald al eului, ferindu-l de destrămăre, în timp ce cumetriile se cimentează pe folia rece a eului social, înghețându-l și mai rău.

Ce-i asta? Schizofrenie? Cum să-ți răstignești ființa între polii vieții private și ai vieții sociale? Acest model propus de raționaliști care prețuiesc gândirea tot atât de mult pe cât disprețuiesc simțirea, a eșuat. Modelul schizoid a devenit nefuncțional. Dai chix urmându-l. Și atunci cum să ieși în public cu sârmele interiorității vraiste? Cum să te așezi în vitrină nepieptănat?

A trecut vremea omului contemplativ ori analitic, a omului cumpătat ori a celui milostiv, adică a omului interior. Acum e la mare căutare omul pragmatic, sigur pe sine, cu vocație de lider, puternic, pozitiv, elegant, monden, bogat, *open mind*. Media decupează cuvinte ca cele din înșiruirea de mai sus și apoi le aruncă-n rândurile mulțimii. Cei slabi de înger se trezesc că aleargă mai să-și dea duhul după fantasme, sperând să adune ca niște vrednici câini de vânatoare toate cartonașele care să le certifice calitatea de oameni de succes. Sociologii numesc această cursă spre nicăieri cursa de șoareci. Ești prins într-o rătăcire de hârciog, când speri să tragi către tine toate carismele lumii, când de fapt uiți să te întrebi care-i menirea ta, locul tău, forma ta plină.

OM PREFĂCUT

A se preface are, pentru vorbitorul limbii române, două coarne de dilemă care, trecute, duc spre doi versanți ai ființei: unul duce în inima minciunii, celălalt caută asimptota desăvârșirii.

A se preface, a părea, a lăsa impresia că este grija celui ce-și ia ca tată pe tatăl minciunii. Minciuna, ipocrizia, ascunzișul de tâlhar care așteaptă trecătorul până ce se înfățișează în dreptul ascunzătorii sale și de acolo îl lovește nemilos când naivul nu se așteaptă, acestea pot fi forme de acțiune.

Scopul e puterea. Se țes alianțe, și se răsplătesc cei ce fidelizează. Important e să-i ai pe toți la vârful degetului tău mic care, în sfârșit, a ajuns enorm. Prin vârful acestui deget țâșnește împărătește decizia. De regulă aici se ajunge după ce esențele interioare au fiert îndelung fără apele reușitei, după ce te-ai măcinat în frustrare și neîmplinire. Acum e vremea să arăți ce poți. Acum lumea trebuie să afle de măreția ta. Apariția este icoana. Ceea ce apare trebuie îndelung șlefuit și ceea ce este trebuie cu grijă ascuns. Bărbatul în acest model de prefacere (care are alt nume care spulberă orice dilemă: prefăcătorie) își dovedește puterea devenind magnet pentru mai multe femei, toate tinere, frumoase, flămânde de privilegii. Femeia, în acest model, este disipată asemeni piliturii, fiind atrasă de magnetul mai mare. Presa e avidă să pescuiască astfel de modele de simbioză. Și societatea noastră postdecembristă le-a redescoperit, le-a reînviat, le-a creat condiții de dezvoltare. Le găsești la orice colț.

A se preface, a se schimba, a se metamorfoza, a se afâna este grija celui ce-și ia ca tată pe cel ce este. Și aici intervine o ascundere. Nici aici nu se afișează la rever intenția pentru că și aici există oricând posibilitate de deturnare spre celălalt versant. Mândria, fanfaronada este o punte cu o singură direcție. Duce spre pierzare. De aceea tratamentul împotriva mândriei este răbdarea nedreptății, ceea ce e de multe ori imposibil. Aici puterea este interpretată ca putere asupra propriilor porniri și este întotdeauna prea puțină în comparație cu ce ar trebui să fie. De aceea aici e nevoie de aliați, cum și mai sus era, dar din alt plan. Aici conștientizarea slăbiciunii este puterea. Să știi că ești slab, efemer, repede trecător este puterea care te propulsează spre a căuta ceea ce este inoxidabil, ceea ce nu pieri, ceea ce nu se preface.

A doua formă de prefacere este caznă, este luptă cu final deschis, este pariu pascalian. Prima merge pe: ce-i în mână nu-i minciună iar a doua pe: urma scapă turma. Nici una din cele două coarne ale dilemei nu exclude întoarcerea, revenirea, schimbarea. Prefacerea este surprinzătoare, insolită, spectaculoasă. Cele două forme de putere pe care le generează fiecare cale sunt combustibil pentru acțiune. Una oricând se poate converti în cealaltă.

ADOLESCENȚII ȘI LUMEA

---

*Adina-Mihaela Lilă,
Coordonator: Prof. Dr. Velțan Elena
Colegiul Național „Tudor Vladimirescu” Târgu Jiu*

Trăim din ce în ce mai mult într-o lume egoistă, o lume plictisită, o lume în care oamenii nu mai țin cont de micile lucruri care aduc fericirea.

Disponem de foarte multe informații, de foarte multe opțiuni, de foarte multe întrebări, dar oare le folosim cum trebuie? Ei bine, tehnologia evoluează treptat, oamenii urcând pe o scară a degradării morale. De ce zic asta? Problema este că mulți dintre noi găsesc fericirea în bunurile materiale, că dragostea este vazută mai mult la televizor decât în parcuri iar cele mai multe lucruri sunt făcute doar ca să fie făcute. Însa... Întrebarea mea este: "Cum putem schimba toate aceste lucruri?" Cred că soluția este 'ÎNȚELEGEREA LUMII'. Dar cum putem noi înțelege lumea? Există 4 pași esențiali care ne conduc la înțelegere.

PASUL1: Ca să înțelegem lumea trebuie să știm să iubim! Dar cine nu știe să iubească? Nu mă refer strict la persoane sau lucruri. Trebuie să știm să ne iubim viața iar odată cu ea vin și aceste lucruri. Trebuie să ne iubim pe noi! Pentru că noi suntem cei care ne alegem un drum, noi suntem cei care oferim iubirea, noi suntem centrul universului nostru. Între "trebuie să iubim" și "trebuie să ne iubim" nu este o diferență prea mare pentru că tot ceea ce iubim face parte din noi. Eu îi cumpăr destul de des flori mamei mele, dar nu pentru că are 3 nume de sfinți sau 2 zile de naștere și așa mai departe.. De fiecare dată când fac acest gest sunt întrebată de cei din jur "E ziua mamei tale?" "Surpriză de 1/8 Martie?". NU! Iubirea e necondiționată. Nu trebuie să ne legăm de o zi sau de ceva anume ca să dăruim o floare, un zâmbet, să spunem un 'Te iubesc' sau chiar un 'Mulțumesc'.

La fel trebuie să procedăm și în cariera noastră, să iubim ceea ce facem pentru că numai așa lucrurile vor ieși bine. Un adevărat exemplu este Steve Jobs care a abandonat facultatea în primul an și a reușit datorită plăcerii lui pentru calculatoare și divertisment să influențeze lumea într-un mod pozitiv. Țin minte ce l-a întrebat acesta pe John Scully de la Pepsi-

Cola pentru a-l convinge să opteze la funcția de director executiv la Apple: "Vrei să vinzi apă cu zahăr toată viața ta sau ai de gând să vii cu mine și să schimbi lumea?". Cred că această întrebare ne arată încotro să privim. Eu am luat-o ca pe o motivație. Drumul continuă iar noi trebuie să facem cel de-al 2-lea pas.

PASUL2: Ca să înțelegem lumea trebuie să știm să ne întrebăm.Iar acum poate vă gândiți "Dar cine nu știe să întrebe?". Eu cred că asta e o treabă destul de grea pentru că a cam ieșit din ritmul nostru. Când eram mică întrebarea mea preferată era "DE CE?". Nu cred că am fost singura, însă oricât de săcâitoare aș fi părut, și da, chiar eram..am avut o permanentă nevoie de întrebare și de mirare.Toți copiii o au, e ceva normal. Dar ce se întâmplă când creștem? Da, nevoile noastre se schimbă, la fel și gândirea, dar această nevoie, nevoia de întrebare trebuie să rămână.

O consider o rutină.. O dată ce mă ridic din pat , mă întreb ce am de făcut în acea zi, îmi planific totul iar atunci când ajung acasă port un mic dialog cu oglinda. Privesc cum mă schimb în fiecare zi. Mă întreb "Ce-am lăsat în urma mea?"," Cine vreau cu adevărat să fiu?"," Cine sunt eu?". Oglinda e mereu sinceră.

Încercăm să găsim răspunsuri , dar poate nu le căutăm unde trebuie. Sunt și întrebări la care pare imposibil de răspuns. Lăsând toate astea la o parte.. trebuie să ne bucurăm de fiecare răspuns, de fiecare întrebare, de fiecare clipă!

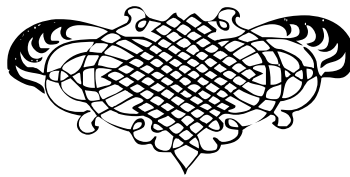
PASUL3: Ca să înțelegem lumea trebuie să știm să ne bucurăm! Nu numai de ce avem dar și de ceea ce nu. De curând am dat de o carte pe internet "14000 things to be happy about". Am intrat, am citit câteva pagini online și am rămas plăcut impresionată. Nu prezintă o poveste. Sunt pur și simplu obiecte, acțiuni chiar stări puse pe fiecare pagină într-o coloană. Nu sunt numerotate , nu sunt puse pe categorii, dar au o importanță semnificativă în viețile noastre. Am descoperit că nu acordasem mult timp în privința unor lucruri aparent neînsemnate, dar care mie chiar îmi aduceau fericirea.Dar cum îmi aduc aceste lucruri fericirea dacă eu nu o manifest în acel moment?

Da, îmi plac ciocolata caldă, și lumânările parfumate și coacăzele, dar dacă nu le-aș avea... oare cum ar fi dacă nu le-aș avea? Cum ar fi dacă nu am avea aceste mici lucruri? Și așa realizăm că ele ne aduc fericirea într-o oarecare măsură, gândindu-ne la lipsa lor.

Dacă ne bucuram de ceea ce avem , trebuie să găsim și în noi bucuria, nu numai în jurul nostru. Bucurați-vă pentru ceea ce sunteți! Nu contează dacă greșiți pentru că acesta este ultimul pas.

PASUL4: Ca să înțelegem lumea trebuie să știm să greșim. Am să încep cu un citat al lui Paulo Coelho, un scriitor brazilian în vârstă de 67 de ani "Cât de mult am pierdut doar din cauză că mi-a fost frică să nu pierd nimic". Cu toții avem o teamă de eșec. Dar ce este eșecul? Cu siguranță nu trebuie privit ca o nerealizare, din contră. Trebuie să greșim ca să învățăm! Trebuie să greșim ca să ne cunoaștem! Să știm cine suntem, să știm ce putem face și putem schimba. Odată ce greșim trebuie să ne iertăm și la rândul nostru să iertăm pentru că numai așa putem EVOLUA.

Mereu am avut trac, dar am încercat să-l controlez pentru că lumea mă încuraja și îmi spunea că pot s-o fac. Dar oare chiar puteam? Rezultatul nu-l poți vedea dintr-o dată, asta e clar. Mi-am dat seama privind în spatele meu , realizând cât de mult am evoluat de la un an la altul, iar satisfacția e imensă pentru că stiu sigur un lucru. Eu în acest moment evoluez! Mă autodepășesc în fiecare clipă. Lucrul acesta trebuie să îl facă fiecare dintre voi! Autodepășiți-vă! Puneți-vă întrebări! Fiți fericiți! Lubiți! Greșiți! Fiți voi înșivă!

CEA MAI FRUMOASĂ ZI

---

*Robert Geică, 12A
Liceul Energetic Târgu Jiu*

Aceeși cafea goală, sunt la a nu știu câta cafea, m-am oprit cu număratoarea la doi doar ca să mă întorc mai târziu la unu. Vremea... neschimbată. Văd ploii care nu vin niciodată. Aceeși lună de câțiva ani, dar asta nu mă poate împiedica să o uit. Ce să mai zic de oră, pare deja mult prea târziu. Sunt antiprimăvară, mereu am același sentiment de déjà-vu. A nins iar la sfârșit de aprilie, presupun că asta ar trebui să fie o glumă, dar nu este. Azi, mi-am amintit că te pot uita în timp ce aveam ochii închiși, n-am mai putut să dorm după. Curios faptul că oamenii visează mai mult când au ochii deschiși, nu crezi? Aș vrea să-mi pot citi gândurile timp de câteva secunde, în felul ăsta n-aș mai fi nevoit să le citesc pe-ale altora. Ți-am trimis câteva scrisori, dar nu știu cum se face că mereu ți-am greșit adresa. Promit ca solilocviul ăsta să te găsească cumva sau dacă nu, să te găsesc eu înaintea lui. Uneori te simți mai puțin singur atunci când ești doar tu între patru pereți. Lume multă, suflete... puține... ar fi mult spus!

Aseară am adormit îmbrăcat, am visat un tren care ducea către nicăieri și... am urcat. Erai și tu acolo, ne înghesuim ca două pliculețe de ceai într-o cană goală. Vagonul era format din patru compartimente, două pe dreapta și două pe stânga, goale și reci. Erai frumoasă. Nu știam ce înseamnă să-ți vorbesc, până m-a luat frigul. Eu cobor. Prea multe primăveri în stomac.

Se aud bătăile inimii de acolo? Ca un ciocan izbit de-un bibelou? Sau poate ca o îmbrățișare caldă care-ți face coastele să vibreze? E ca și cum ai încerca să uiți 7 luni într-o singură noapte. Sentimentele astea m-au făcut astmatic, nu e vina mea că pot visa și în zgomot de picamer.

Se-ntunecă cerul... plouă. Au ajuns ploile întârziate pe vechiul bulevard și mi-am dat seama că tenișii cei noi mă strâng. Nu trebuia să înțelegi nimic, trebuia doar să simți. Odată cu tine, mi-am pierdut și prefixul de la fericire. Ți-aș scrie în fiecare noapte, ar fi... „un fel de-a mai lungi cea mai frumoasa zi”, Alexandru Andrieș ne-ar cânta numai nouă.

Dacă astea-mi sunt viitoarele amintiri, te șterg din versuri, din minte și... atât. Cât despre restul, pledez **v i n o v a t**.

ON-LINE

*C. T.,
Târgu Jiu*

Viața e un cumul de povești. Unele frumoase, altele mai puțin plăcute. Mulți spun că de fiecare dată contează doar finalul. Eu fac parte dintre cei care susțin că drumul până acolo încântă. Puțini îndrăznesc să le scrie sau să le spună. De frică să nu fie blamați, condamnați, de teama de a nu li se vedea adevărata față.

Fiecare trăiește o perioadă pe care o vrea doar a sa, dar cu care, la un moment dat, nu mai poate să trăiască. Cred că din necesitatea asta s-a inventat și spovedania. Se vrea exorcizat, dar fără să știe alții, fără să doară. De aceea unii merg la biserică, iar alții se apucă de scris.

Personal nu m-am spovedit niciodată, dar am considerat așternerea gândurilor pe hârtie o dulce despovărare. Încerci astfel să găsești printre rânduri albe și negre, echilibrul. După ceva timp privirea îți joacă, coala albă se transformă-n cenușiu, iar în final totul se estompează. Pentru moment cel puțin, nu mai știi ce vezi, ce vrei, ce crezi.

Uneori mă gândesc că poate asta mi-am dorit întotdeauna inconștient, să scriu, dar nu am simțit imboldul până când nu am găsit personajele potrivite, până când nu am crescut suficient, încât să realizez ce și cum simt, prin ce ochi îi pot vedea pe alții. E adevărat că această transformare s-a produs relativ târziu, dar de atunci nu am vrut să mă mai opresc decât pentru a obloji rănilor celor pe care-i atingeam involuntar. Renunțam la mine și mă retrăgeam doar pentru a nu le mai zgândăra cicatricile, dar starea asta nu dura prea mult. Aveam nevoie de noi experiențe care să-mi facă sufletul să vibreze, pentru că în lipsa lor nu aș fi avut ce să scriu. Nu orice stare mă inspiră, așa că am tot căutat. De fapt, cred că am atras exact acei oameni care-mi puteau dăruia aceste experiențe, și chiar dacă uneori au fost cei pe care mi-am vărsat năduful, acum nu pot decât să le mulțumesc.

Vrei să te iubesc? Leși în afara jocului și îndrăgostește-mă de tine, fă-mă să te doresc, dar nu o să mă ai niciodată.

Cam așa s-ar putea rezuma, pe scurt, poveștile mele de iubire. Deși pare ermetic la prima vedere, e simplu: îmi place imposibilul, ce nu pot avea, ce nu pot atinge. Generic aş putea spune că mă îndrăgostesc, statistic vorbind, din 3 în 3 ani. Nu mi-am dat seama până acum dacă asta e de bine sau nu. Pur și simplu se întâmplă, iar eu mi-am lăsat sufletul tăvălit prin noroi la fiecare îndrăgosteală ca o nătăfleată. Voiam să văd ce o să iasă în final din lupta cu colbul înmuiat, cât sunt în stare să încasez, dacă experiențele avute o să mă schimbe la un moment dat, dacă o să ies mai murdară sau mai curată. Ce paradox! O să vedeți în continuare că asta mă caracterizează.

Uimesc în continuare prin toleranța de care dau dovadă, de parcă am făcut un pact cu Dumnezeu să le arăt muritorilor de rând cât poate un om să îndure. Am crezut la un moment dat că starea asta s-ar putea defini simplu, ghinion, dar în timp am văzut că are mai multe valențe. Bine, s-ar putea numi și prostie, numai că eu vreau să-i dau o altă relevanță. Nu știu cine-i de vină pentru produsul obținut, dar asta sunt și n-am ce face, dacă aş putea, aş fi poate altcineva, mai fascinant.

* * *

El se știa incapabil să mai iubească, iar ea neputincioasă în a mai simți. Pierduseră, pe rând, în împrejurări bolnăvicioase, bucăți din suflet, până când ajunseseră să nu și-l mai găsească. Păreau doi orfani cu inimile schilodite, călcate în picioare de alții. Niciunul nu mai putea sau nu mai avea ce să dăruiască celuilalt. Erau inerți și reci ca două statui de piatră. Doi singuratici crescuți în medii diferite. Dar din tăcerea lor s-a născut un gând, care umbla netrebnic dintr-un cap în altul. Voia să le unească mai întâi mințile pentru a-i face să-și conștientizeze solitudinea, apoi să le ia la rând toate măruntaiele parcă pentru a le arăta că încă mai sunt intacte.

Din două singurătăți nu se poate naște decât o singurătate mai mare strigau mințile la unison, încercând să acopere gândul care parcă luase amploare. A fost însă suficient un singur gând pentru ca cele două suflete să se-mpletească, nici nu mai știu exact care a fost acela. Poate de a îndepărta temporar izolarea și teama celuilalt, de a-i face în vreun fel viața mai ușoară. O banală milă pentru semenul tău, un gest creștinesc

până la urmă. Gândul a instrumentat și alimentat însă periodic grija care te face să îți aproape, să nu-ți lași prietenul să moară pe de-a-ntregul.

Poate e greu să conștientizăm uneori, dar unele lucruri sunt mai presus de noi. Nu, nu ni le impune nimeni, dar viața este incapabilă să le stăpânească. Nu noi decidem de fiecare dată cine intră și cine iese pe aceeași poartă, a sufletului nostru. Sunt o mulțime de alți factori. Nu poți spune ieși și ai scăpat, nu poți implora.... mai stai, că încă mai e timpul nostru, pur și simplu nu poți. Nu! Oamenii vin și pleacă asemeni unor marionete mănuite abil de altcineva. De aceea e bine să ne bucurăm de fiecare în parte, să vedem partea bună din întâlnirea cu divinitatea care există în oricare.

CERUL ÎNSTELAT ȘI SUFLETUL UMAN

Maria-Lavinia Buleac, 9G
Colegiul Național „Spiru Haret” Târgu Jiu

De ce în fiecare noapte devenim mai filosofi, mai sinceri, mai gânditori? De ce ne antrenăm sufletul sub lumina lunii și stelelor mai mult ca oricând? Oare de ce în fiecare noapte ne înecăm în stele, ne îmbătăm cu praf stelar și speranțe numai privind cerul? Sufletul strigă *et in Arcadia ego*⁴⁸ după prima secundă de admirare a bolții înstelate.

Poate că atunci ne recăutăm vechiul ego și căminul din care venim, poate că încă sperăm să redevenim una cu infinitul din care provenim căci suntem *totul* făcut din nimic, *întregul* făcut din zero.

Stelele ne înțeleg, sunt acolo tot timpul precum prietenii veritabili, nu ne judecă și sunt pregătite să ne ia în brațele lor de foc, să ne aline și să ne șoptească iar că sunt mândre de noi. Sunt poate singurele figuri materne percepute de suflet care nu ne repetă *memento mori*⁴⁹.

Sau poate că ne doar căutăm originile și strămoșii, le comunicăm și de aceea avem instinctul de a vorbi atât de mult noaptea: de dor, de frică, de teama de a nu dezamăgi, de a căuta divinitatea în cer căci susținem cu tărie *aegroto dum anima est, spes est*⁵⁰, dar mai suflăm spiritual, oare?

Căutăm divinitatea pentru că tindem spre absolut, căutăm perfecțiunea pământească toată viața, dar când o vedem dăm cu piciorul la tot, rămânând să o căutăm doar pe cea celestă. Ne promitem din nou *Nihil sine deo*⁵¹, dar suntem siguri că ne ținem cuvântul? Căci Dumnezeu este **cuvântul**. Animalele oare nu comunică și ele? Dar nu în cuvinte, căci numai omul poate, omul este corona creației.

*Dum spiro, spero*⁵² pare să fie deviza umană atunci când bolta cerească expune toate podoabele nocturne care inspiră poftă de viață, de

---

⁴⁸ Lat. Am fost în Arcadia!

⁴⁹ Lat. Nu uita că ești muritor!

⁵⁰ Lat. Când bolnavul suflă, mai este speranță

⁵¹ Lat. Nimic fără Dumnezeu

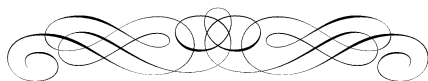
⁵² Lat. Când timp respir, sper

infiniit, de longevitate. Și cel mai important de cugetare căci *dubito, ergo cogito; cogito ergo sum*⁵³, și de iubire, atributele prime ale umanității, ceea ce ne deosebește de animale: vocea rațiunii ce se războiește cu cea a inimii. Până murim suntem câmpul de bătălie dintre rațiune și sentiment, doi concurenți ageri. Dintre cei doi lupi însă câștigător este cel pe care îl hrănim mai mult.

Revenind la ideea inițială (de ce oare noaptea ne deschidem mai larg ca niciodată sufletul?) se mai poate aduce un argument: singurătatea din timpul zilei devine toxică dacă rămâne păstrată în sulfet. Am mai auzit în ultima vreme că „Noaptea e un sfeșnic bun când vorbești cu pereții”. Simțim sufletele plecate la stele mai aproape și ne putem elibera mai ușor. Ne gândim mai mult la idealurile noastre și nu uităm că unde visul se termină moartea respiră, de aceea din frica de moarte ne mobilizăm și ne promitem ca dimineața să fie altfel: să începem procesul de realizare a dorinței de a ne afirma, a ne clădi un viitor dar ce este acest viitor pământean? „Să învățăm ca să fim cineva în viață” dar dacă acestă „devenire cineva” presupune să ne călcăm orgoliile sălbatice batem în retragere căci în afară de dragoste ura rămâne cel mai puternic sentiment al umanității.

Poate că niciodată nu vom descoperi de ce percepția noastră asupra universului și a vieții se schimbă noaptea, sau poate că atunci când vom afla toată emoția momentului se va șterge din sufletele moi și luna își va întoarce fața, își va lua stelele și va pleca definitiv, nu doar doisprezece ore pentru a lăsa Soarele să respire. Știm acest detaliu din legendele bătrânilor căci și ei credeau în puterea nopții de a mângâia sufletele și puterea Lunii de a vedea sufletul, precum Soarele vede doar trupul. Poate că ar trebui să credem și să încetăm să mai punem atâtea întrebări, să ne bucurăm de frumusețea multitudinii de culori și lumini din cerul nopții și să îi rămânem fideli.

---

⁵³ Lat. Mă îndoiesc, deci cuget; cuget, deci exist

TRĂIM CU ADEVĂRAT ÎNAINTE SĂ MURIM?

---

*Ionela-Luiza Marinescu, Ioana Irina Bărbulescu
Coordonator: Prof. Dr. Elena Velțan
Colegiul Național „Tudor Vladimirescu” Târgu Jiu*

*"Ceea ce nu trăim la timp, nu mai trăim niciodată."
Octavian Paler.*

Mă întreb oare, câți oameni își trăiesc viața în adevăratul sens al cuvântului, înainte de a păși pe meleagurile lumii de dincolo? Există oameni care nu se mai lasă conduși de stres? O să rămână mereu un mister, pentru că societatea din zilele noastre ne conduce la o decădere morală perpetuă. Serviciul, afacerile, banii, fac oameni să uite de latura lor interioară. Parcurile sunt goale pentru că adulții sunt prea ocupați să dea importanță unei plimbări liniștitoare prin parc, de braț cu persoana iubită. Locurile de joacă pentru copii sunt părăsite. Copiii preferă să își petreacă timpul în fața unui calculator pentru că acesta este modelul care li se oferă. Excursii în natură? "Demodat". Pub-urile din oraș sunt ca un stup din care roiesc mulțimi de oameni. Oamenii nu mai dau doi bani pe un weekend relaxant și sănătos într-o zonă cu un mediu natural, ei prefer să se intoxice zilnic cu aceeași atmosferă poluată din oraș.

Poate nu sunt în măsură să dau sfaturi, nu am vârsta adecvată, dar cu toate acestea, pot observa cum ușor, ușor lumea moare. Dar nu o moarte propriu-zisă. O moarte a sufletului, a conștiinței omenești. Oamenii numesc "fericire" lucrurile materiale, când ea de fapt ar trebui să însemne pace interioară și familie, așa cum spunea și Dale Carnegie "Ține minte, fericirea nu depinde de ceea ce ești sau de ceea ce deții, ci doar de ceea ce gândești."

Ce sfaturi aș da eu oamenilor care sunt "roboti" în devenire? În primul rând, să își aducă aminte că trăiesc, că doar o viață avem și trebuie să o trăim cum se cuvine. Timpul nu se mai întoarce, niciodată. De aceea replica universală a părinților către copii, este: "Nu pierde timpul cu ceva

nefolositor.” Nu trebuie să ne pierdem timpul cu lucruri care nu ne sunt de folos niciodată, cum ar fi: ura, gelozia, răutatea, invidia. Trebuie să ne gestionăm foarte bine timpul, pentru că regretul de după, o să ne urmărească mult timp. Maria Lago spunea următoarele: "Am făcut un pact de coexistență pacifică cu timpul: nici el nu mă urmărește, nici eu nu fug de el. Într-o zi ne vom întâlni." De ce să ne pierdem timpul și implicit viața, cu lucruri care ne dăunează? Nu are rost. Este adevărat că trebuie să ne trăim viața așa cum ne-a fost dată, cu bune și rele, însă asta nu înseamnă că trebuie să ne angrenăm într-o lume tristă, o lume lipsită de zâmbete doar pentru că ni se mai întâmplă și lucruri rele. Nu ați avut niciodată sentimentul că toată viața voastră a trecut și nu ați profitat la timp de ea? Poate că da, atunci când ați văzut în ochii altuia vitalitatea aceea care emana energie în jurul ei însă este necesar să știm să ne trăim viețile cu toată ființa noastră pentru că așa cum spune și Henry David Thoreau: "Trebuie să trăiești în prezent, lansează-te pe fiecare val și găsește-ți eternitatea în fiecare moment." Poate că nu știi cum arăți, câți ani ai sau unde lucrezi, dar de un lucru sunt sigură: ești un mincinos. Nu te speria, nu sunt vreun agent special, dar cert este că ai mințit măcar o dată până acum. Mințim încă de când am învățat să vorbim, involuntar, când minciunile sunt inofensive, iar minciuna face parte din procesul nostru de evoluție. Capacitatea de a induce persoanele din jurul nostru în eroare se dezvoltă încă de la o vârstă foarte fragedă, John Mendina declarând că un copil de 4 ani minte o dată la două ore, iar un copil de 6 ani minte o dată la o jumătate de oră. Adolescenții se află într-o luptă continuă de câștigare a propriei independențe față de cei din jur și de dobândire a unei identități, motiv principal al apariției minciunii, care este văzută de către tineri ca o draperie care nu poate fi dată la o parte.

De curiozitate, am întrebat mai multe persoane care este minciuna pe care o spun cel mai des, primind același răspuns: " De fiecare dată când lumea mă întreabă ce fac, spun simplu, bine". Cu toții facem asta din obișnuință, devenind chiar un automatism. Ne eschivăm, nedorind să dăm detalii din viața noastră personală, chiar dacă în ziua respectivă am primit poate cea mai frumoasă veste din viața noastră, sau totul ne-a mers pe dos. Uneori mințim doar pentru a ne face viața mai plăcută pentru câteva secunde, alegem să ne detașăm de realitate, ferindu-ne de adevărul nemilos care ne-ar putea spulbera fericirea. Însă, trăim într-o societate în care limitele nu mai există, iar necesitatea de a minți a crescut odată cu evoluția noastră, și din păcate minciunile voluntare devin sfidătoare la

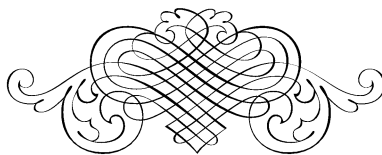
adresa celor din jur, doar din dorința de a ne atinge scopurile. Avem nevoie de minciuni pentru a supraviețui, iar faptul că minciunile sunt necesare în viață face parte din aspectul înfricoșător și neclar al existenței noastre.

Gabriel Liiceanu susține faptul că :” Numai omul poate minți, pentru că numai omul are parte de un “ ceva” care poate să exprime și care, exprimând, se poate mișca în două direcții total opuse: adevărul și falsul intenționat. Acest “ ceva” este limba.”, “ Omul poate să fie o ființă nedemnă de limbaj, un utilizator ambiguu, apt să deturneze această ustensilă de la modul lui original de întrebuințare. Mai bine spus: pentru că omul este și liber, și căzut, el poate la fel de bine să utilizeze limba fie pe linia adevărului, fie pe cea a minciunii.”

Astfel, comunicarea nu trebuie să se nască în jurul minciunii, existând permanent o balanță între linia adevărului și cea a minciunii. În încheiere, pun aceeași întrebare pe care și filozoful grec Ebulide o punea acum mai bine de 2000 de ani: Când spun “Eu mint acum”, te mint sau nu?

Bibliografie

Citate extrase <http://www.goodreads.com/quotes/tag/live-life>; <http://florinrosoga.ro/blog/citate-despre-viata-osho-paulo-coelho-gandhi/> pag12, Despre minciună - Gabriel Liiceanu

PE CALUL TROIAN ÎN DRUMUL SPRE ORIENT...

---

*Prof. Nicolae-Alexandru Negrea
Colegiul Național „George Coșbuc” Motru*

Călătoria inițiativă a elevilor din Coșbuc în Europa nu a început cu vizitele la Parlament și cu explorarea Occidentului. Prima călătorie a elevilor din Coșbuc în Europa a fost una de natură sacramentală. Începutul a avut loc odată cu vizitarea Atenei, „leagănul democrației”, unde cel mai mare dintre arhonți a fost Pericle. În acest timp, democrația a atins apogeul în Atena, urmând o perioadă de neînțelegeri între orașele-state, culminând cu războiul peloponesiac și cucerirea macedoneană a orașelor-state. Acest lucru nu a însemnat declinul, deoarece instituțiile ateniene, civilizația și cultura erau superioare cuceritorilor macedoneni și mai târziu romani.

Aristotel a consemnat în lucrarea sa „Politica” idei despre organizarea politică a Atenei: Ecclesia, adunarea poporului avea cele mai mari puteri, apoi Gerrusia, sfatul bătrânilor și un tribunal al poporului, Heliiaia.

Tot Aristotel amintește și de prima constituție ateniană, cea din timpul lui Pericle, ceva extraordinar pentru acele vremuri. Valorile civilizației ateniene au fost transmise foarte bine în lume de către Alexandru cel Mare, iar mai târziu romanii, vor prelua aceste valori și vor duce la asimilarea lor de către popoarele cucerite.

Din păcate, căderea Imperiului Roman de Apus (476 d. hr) și migrațiile barbarilor au făcut ca aceste valori să stagneze în imprimarea lor în mentalitatea popoarelor, și s-a trecut la forma de organizare statală de tip feudal, în care principiile ale democrației ateniene nu își mai avea locul în conducerea statului. Palide încercări apar în perioada Renașterii și Umanismului când se dorea o reîntoarcere la valorile materiale și spirituale ale antichității, chiar lucrarea lui Machiavelli „Principele” relevă idei în acest gen.

Democrația europeană renaște din nou sub forme mai moderne și mai elaborate abia două secole mai târziu, de data aceasta în Europa Occidentală: în Anglia, S.U.A. și Franța. Cu siguranță, John Locke, Montesquieu și Rousseau au răsfoit cărțile de istorie, și au redat câteva din

ideile ateniene cum ar fi :nevoia unui stat de a avea o constituție, și instituții care să pună în centrul lor cetățeanul.

Stop !!!

Ce s-a întâmplat? Ghidul își întrerupe pasionala poveste despre Atena, și spune:

Acropole !!!

Este ceva extraordinar, ne aflăm în ruinele falnicei culturi ateniene. Nu pot să nu remarc cele trei stiluri celebre ale arhitecturii ateniene: ionic, doric și corintic. Coloanele semețe ale vechilor temple își „șoptesc” spunând că au noi vizitatorii, pietrele vechii cetăți parcă murmurau: Zeus, Pallas-Atena, Afrodita sau Heracles. Ei bine, zeitățile vechii civilizații grecești sunt uitate între aceste ziduri. Heracle și Tezeu ne privesc, spunând că ei au apărat aceste pământuri și au întemeiat Atena.

Va urma...

După această fascinantă călătorie, mi-am dorit ca traseul nostru balcanic, oriental să aibă și episoade următoare. Un an mai târziu, într-o formulă puțin schimbată, alegem să vizităm pământurile unei alte marii civilizații antice, cele troiene, dar care acum sunt pământurile Turciei de astăzi. Nu este nimic, suntem mândrii totuși să fim în inima Imperiului Otoman, stăpânitorul lumii medievale. Și iată că în prima noapte oprim la Canakale. Nu reprezintă nimic neobișnuit acest oraș? Unii ar răspunde: “Doar un oraș din Turcia obișnuit”. Da așa este, nu vă contrazic, dar acest oraș, înconjurat de mare, cu valurile spumegând, având o plajă enigmatică dar cu atât de multe amintiri, nu vă duce cu gândul la altceva?

Nu mai e nici o surpriză, mă aflu pe plaja unde au avut loc bătăliile dintre ahei și troieni, celebrele și mitologicele războaie homerice.

În aceste momente îmi vine să evoc asemenea lui Homer: „Ahile, cel brav, neînfricat și impunător, acest semizeu, aleargă spre Hector care îl lovește cu sabia sa ...”.

Fascinant! Înaintăm în oraș, suntem la zidurile Troiei!...și ghidul ne spune că finalul războiului se apropie, deoarece vom vedea în curând calul troian. Cu toții cunoaștem ingenioasa metodă a lui Ulise de a intra în Troia; calul troian, considerat ca fiind un cadou pentru încheierea războiului, reprezintă sfârșitul civilizației Troiei.

Calul este așa cum mi l-am închipuit: gigantic, misterios și efemer. Acest cal este mai bătrân decât lumea pe care noi o știm. Stau, privind la

această creație a geniului lui Ulise, dar meditez și asupra acestui oraș. Oare aici a trăit faimosul rege Priam?, aici s-a născut Enea?, care după legendă a întemeiat orașul Alba Longa, mai târziu Roma. Dintr-o dată se aude o voce pătrunzătoare:

Haide să mergem!!! Versuri din Iliada lui Homer îmi vin în minte și nu pot să mă concentrez. Pâna la urmă răspund :

Acum vin... Războiul s-a sfârșit!

Colegii încep să râdă, iar părinții nu înțeleg la ce război mă refer? Le răspund sec:

Războiul Troian!

Ne îmbarcăm pe feribot, trecem prin celebra strâmtoare Bosfor și Dardanele, una dintre granițele Europei cu Asia. Pelicanii, foarte insistenți, îmi distrag atenția de la gândurile mele și îmi cer mâncare. Cu o voce nepăsătoare le zic: Luați pâine!

Feribotul se oprește. Am ajuns la Kussadasi, stațiunea unde vom sta timp de 7 zile. Yachturi peste yachturi, moschei în care am auzit spunându-se: Allah și Mahomed. Îmi este din ce în ce mai clar, am ajuns în Turcia. Mă surprinde foarte mult acest lux ostentativ al orașului turcesc, un oraș cu adevărat oriental, unde Allah este protectorul spiritual al orașului. Reușesc să iau contact cu civilizația turcescă, vizitez orașul, văd femei acoperindu-și chipul, bazaruri pline de oameni și celebrii negustori turci.

Privilegiul pe care l-am avut, și anume, să descoperim, cât de cât, cultura turcilor, a fost foarte mare, dar apoi alegem să facem excursii și în zonele turistice impresionante din jurul Kussadasi. Prima excursie are loc la Efes, astfel revenim din nou la Grecia Antică și la grandioasa sa civilizație.

Efes reprezintă un ansamblu de minuni arhitectonice ale civilizației grecești și adăpostește chiar una dintre cele șapte minuni ale lumii, sau mă rog, ce a mai rămas din ea: Templul Zeiței Artemis (zeița vânătorii).

Este totuși neonorabil pentru Grecia ca acest edificiu cu mari influențe grecești să fie al Turciei. Aș vrea să precizez că Grecia s-a aflat sub tutela Imperiului Otoman timp de aproximativ șapte secole, de-abia din 1830 Grecia și-a câștigat independența, iar Efes a rămas pe pământ turcesc. Este senzațional să intru în „lăcașul de cult” al filosofilor greci: Thales din Milet, Socrate, Heraclit din Efes.

Reprezintă practic o continuare a celor văzute în Atena, stilul arhitectonic grecesc dăinuie în aceste construcții. Vizitând Efesul simțeam cum mă întorc în timp, îmi imaginam acest oraș locuit în apogeul timpului său, îi

vedeam pe Thales și Socrate întâlnindu-se în Agora unde dezbăteau probleme legate de univers și analizau ființa umană din toate perspectivele.

După ce am avut ocazia de a explora și acest edificiu antic, îmi dau seama că lumea antică are o influență extraordinară pentru epoca contemporană. Moștenirile materiale și spirituale lăsate de această epocă au făcut înconjurul lumii și au reprezentat modele pentru multe popoare, chiar pentru Imperiul Otoman, în inima căruia mă aflu.

În continuarea călătoriei noastre în Turcia vizitam Pamukkale, o adevărată minune geografică, prin prisma unei depuneri de calcar foarte mari, ceea ce te duce cu gândul că te afli pe un munte în plină iarnă. Aici avem ocazia să cunoaștem locul unde voluptoasa Cleopatra, ultima regină a Egiptului, se răsfăță în propria „terma” cum se spunea la romani la bazinul de apă sau baie. Acest bazin, se spune că a fost construit la cererea lui Caesar pentru Cleopatra.

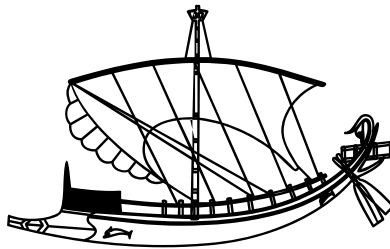
Ziua plecării sosește, părăsim lumea musulmană cu moscheile, bazarurile și luxul ostentativ, dar și minunatul Efes cu civilizația sa și ne reîntorcem acasă. Marea Marmara este foarte agitată în această zi, îl aud pe căpitanul ferrybootului strigând:

Embark you now!!

Strig ultimele cuvinte: Troia, Efes, Atena, călătoria s-a sfârșit. Eroii mitologici își iau rămas bun de la noi, cerându-ne să revenim într-o zi.

Drumul meu inițiativ de-abia începuse, dar a avut un fir logic: Orientul cu călătorii în Atena, Troia, Turcia, locuri unde civilizația europeană a luat naștere și a continuat cu Occidentul, și vorba lui Goethe:

„Spre Gloria lumii”!!!

SĂ SCRII

*Carmen Trăistaru,
Târgu Jiu*

România este țara în care scriitorii mor de foame, în care un poet sau un prozator câștigă mai puțin decât un gunoier. În țara asta se dă spor de rușine, dar nu și pentru intelectualitate. Nu spun că a scrie o carte te face automat și cult, dar ca un gunoier să ia mai mult decât un mânuitor al condeiului, mi se pare prea mult. Pe de altă parte, erudiția nu mai e încurajată.

Oricine poate fi scriitor de carte, trebuie doar să ai bani s-o publici. De altfel, piața editurilor a crescut fabulos și s-a dezvoltat tocmai din cauza celor care au bani s-o sponsorizeze. Ca să publici ai doar două șanse: să plătești pentru apariția cărții în avans sau să fii realmente foarte bun. Oamenii nu știu asta, ci doar că au în mână o carte scrisă probabil de un intelectual.

Culmea este că din numeroasele apariții editoriale, am înțeles că la un moment dat cele mai citite și vândute cărți erau ale Mihaelei Rădulescu și Klaus Iohannis. Și-atunci nu poți să nu te-ntrebi dacă celebritatea te face un scriitor cerut și vândut sau propria carte. Nu știu dacă au plătit pentru a-și vedea pe piața propriile creații și dacă ar fi putut să treacă de filtrul editurilor dacă ar fi fost niște *no name*.

Sunt destui oameni care scriu de plăcere, văzându-se parcă obligați să împărtășească cu alții harul pe care l-au primit. De multe ori, pentru aceștia, prețul unei cărți nu reprezintă decât tipăritura efectivă, nu și bucățelele de suflet puse în ea. Sunt persoane care nu au neapărat nevoie de acești bani pentru a supraviețui. Dar ce facem cu cei care speră ca din asta să trăiască, pentru că respiră și trăiesc doar prin scris. Care așteaptă luni în șir să-și încaseze drepturile de autor de pe o carte și nici acestea nu sunt substanțiale. Știm cu toții că suferința îi face mai creativi pe artiști, dar îi și deprimă.

Lumea ideilor e frumoasă, fantastică chiar, dar trebuie să ai și unde sta și ce pune pe masă. Nu contest nimănui capacitatea de a transpune pe hârtie o idee sau o temă mai mult sau mai puțin interesantă,

dar să faci din Răduleasca și Iohannis cei mai citați scriitori ai României , cred că este cam mult. Nu am citit cartea președintelui Iohannis, dar pe prima a Mihaelei Rădulescu, da. Culmea e că tocmai în aceasta, prezentatoarea TV recunoaște cu nonșalantă că a participat la diferite lansări de carte ale altor scriitori în calitate de element de decor, evident strălucitor, pentru ca efectul să fie unul catalizator. Așa se gândiseră unii scriitori să atragă atenția asupra propriilor cărți: prin invitarea Mihaelei Rădulescu la lansare. Se pare că rezultatul a fost cel scontat, din moment ce Rădulească a devenit la puțin timp de la lansare, cea mai citită scriitoare. Și-acum, la final, o întrebare: a fi scriitor e un dar, o meserie sau o opțiune personală pentru cei cu bani?

VERSURI

---

*Florin Arpezeanu
- Târgu Jiu, Gorj*

auschwitz & love

pun sticla pe masă setea mea e
o femeie frumoasă ce moare la timp
după primele trei guri sunt doar iubire viața mi se
strânge în gât pe vreo 10 centimetri de esofag și
sfârâie-n draci ca o tigaie cu teflon

aștept

moment nasol

o

urâtă își face apariția
se așează fără să-ntrebe evident
vezi tu blind date-urile pot deveni niște chestii utile
dacă te trezești cu vreo cruditate
pe genunchi dar ce să zic nu poți avea pretenții
și obositele au nevoie de love & tenderness
schimbăm vreo două vorbe
mai mult ea pentru că sticla refuză să-mi iasă din gură
dau din cap uneori în momentele de pauză
în țeasta asta goală două zaruri cad cu zgomot câteva ecouri
apoi liniște privesc mormanul de povești din fața mea
cum foșgăie pe sub piele
clar e caz de urgență ridic privirea

o vodcă mare

zâmbetul ei alb și grețos
îmi adulmecă ochiul îl caută s-ar retrage
acolo ca o rămă într-un pământ mai bun
s-o ia dracu

o vodcă și mai mare

n-ajută prea tare dar înțeleg că
după două pahare îți e cam greu să nu folosești
măinile când dai să te ridici e mai bine să rămâi acolo
o să ascuți totul până la capăt mintea ta va fi o cutie neagră
în care viața celui alt se pișă cu detalii
mă rog fața cu ganglioni o dă înainte dar tu poți duce tot după

a treia vodcă

ce te strânge-n brațe cu multă dragoste ca pe
un copil tâmp ușor ușor începe să-ți
placă să fii atent ascuți despre una alta
despre sora din anul 2 despre părinții diabetici
cocktail-urile cu căpșuni fața de iepure a vecinului
legumele care-ți dau diaree și cărțile
proaste să mor dacă nu-i chiar mișto despre rudele din canada
ratele de la casă colegul șchiop potul cel mare
despre sănătate pastile menstruație și accidentul de mașină
în care a murit acu' trei ani

tăcere

acum înțeleg zic... pumnul mi se izbește de frunte
ca un gândac orb și ultimul pahar se dă la o parte singur
acu-nțeleg...
ce dragul meu? ...se aude vocea de sub mormanul de carne... ce?
păi totul zic... totul... e nevoie de multă vodcă
să poți înțelege... vodcă & love & auschwitz...

de sub grămada de oase ceva încă mai tremură

famine writing & guts

devenisem oarecum celebru
de câțiva ani buni dar asta
nu mai ajuta la mare lucru.
cu țigara agățată de buze
mereu distras de alunița de
la încheietura mâinii stângi
încercam să țin cât mai mult
din cafeaua asta de
rahat. purtam mânecă
lungă evident. același barman
se apropie... doamna vandergrobitz
își scuză întârzierea dar insistă
să vă cunoască totuși...n-are a face
așteptăm... când se întoarce
malacul cu gât gros pare că
plutește prin gravitația
tot mai ineficientă a pub-ului. hmmm
mă gândesc că în outer space oamenii
ar fi mai ușor de decapitat dar cu o
asemenea ceafă mai știi...
nevoia de bani te face
mai umil când vine
vorba de nesimțirea celorlalți dar
asta nu te împiedică să gândești
limpede și crud.
lași palmele
pe masă le târăști prin tot orașul și degeaba
ca pe o pereche de drăcușori
morți pe care nu te înduri să-i îngropi

...parcă în ultima carte nici măcar
nu ai fost tu parcă a fost mâna altuia acolo înțelegi...
când prinde câte un adevăr fața transpirată a editorului
meu se răsuțește involuntar în jurul nasului ăla
enorm de zici că e un clown care primește

o clismă pe gratis. să-l ia dracu. gâtul lui subțire
 s-ar rupe așa repede.
 cine să-nțeleagă că toată viața se poate scurge
 din tine iar tu
 stai privești și nu poți face mare lucru.

aștepți

și speri că din mila
 cucoanei sângele tău
 o va arde aiurea prin vene și artere
 pentru câteva zile în plus
 sătul și fără griji.

candoare

cu pielea trasă peste ochi te învelești în aerul mort
 ești un liliac deshidratat pe care doar luna-l mai scuipă din
 plămânuț îmbâcsit și ca să scapi te furișezi prin oasele
 astea-ngăurite să-ți oblojești sângele ars cu vești despre zile mai bune
 cu femei sănătoase ca o jugulara de vită și nopți largi
 cât un bazin de muiere grasă de unde copiii-ți țipă
 ca dintr-o gară fără lumină
 când vorbești despre lumea cealaltă la un pahar
 de tărie sufletul tău hepatic se umflă ca o mânășă chirurgicală copiază
 conturul palmei
 adormite în pieptul vreunui pacient simte căldura din ficatul ăluia bucuria
 că mai poate prinde măcar un an de viață și nu e bine
 să-l dezamăgești/crezi și tu împreună cu el
 cot la cot trăgând din aceeași speranță
 ca dintr-o sticlă vlăguită de atâtea guri de bețiv
 de fapt ce te mai ține în picioare e plăcerea cu care-ți imaginezi
 posibile scenarii pentru acele ultime secunde de dinainte de moarte
 într-unul din ele
 tu ești o bestie hăituită de câinii reci ai dimineții de undeva
 din lateral simți licărirea metalică
 prin spatele crengilor ca o mișcare de foarfece și un ochi mare ce fumează

dintr-o o gaură de A.G pe la celălalt capăt al țevii apoi vine frica ce se
golește
din tine ca dintr-o pungă tăcerea care poartă în ea focul și sângele care te
linge blând
în ureche ca botul unui animal credincios
în câteva clipe urmează să mori iar toți ai din fata televizorului ar trebui sa
simtă o oarecare emoție
pentru horcăiala din piept o părere de rău pentru lighioana ce nu se poate
salva
pentru omul ce joacă atât de bine în ea

Într-o altă variantă îți imaginezi că sfârșitul te prinde pe o
secvență din anii 30 că rolul care ți se cuvenea îl joacă unu cu
nume de ungur iar tu nu faci altceva decât să te dilai de la atâta groază
când realizezi că tânjești după un prim-plan ce nu l vei avea niciodată
că deși o dorești mai mult ca orice pe lume lumina din reflectoare ți-ar lăsa
din trupul
putregăit doar o mână de praf și ar trece mai departe indiferentă
scena se încheie fără vreo noimă cu chipurile femeilor
dorite de tine în dimineața aceea în autobuz
așezate legănat la picioare ca niște păsări părăsite de viață

altădată moartea te găsește într-un incendiu
cu toate că pleoapele tale se strâng peste
ochi ca niște pungi aruncate în foc alergii fericit și orb pe gazonul din fața
casei
cât mai departe de namila în flăcări cu o bucurie uriașă în brate când știi că
te salvezi doar tu că toți ceilalți pocnesc ca mentosanele pe sub
bărnele înnegrite iar îngerașul din tine mai poa' să
behăie liniștit prin întunericul răcoros până să-ți dai sufletul
toată fericirea o ia la vale când ajuns în patru labe
până la vocile salvatorilor nu înțelegi de ce dracu aștia te bagă într-un sac
de pânză și ți trag un fermoar peste față
apoi realizezi înspăimântat că toți au ieșit pe partea cealaltă a casei
că ăia o sa trăiască măcar o zi în plus
iar tu nu mai poți face nimic altceva decât sa te răcești

până la urma ai putea spune ca ești un fel de colecționar de finaluri refuzate

morții cu o mișcare lungă
ghicită pe sub un strat subțire de piele
un bătrân preocupat să-ți răsucescă zâmbetul în pomeții reci
o amintire ce caută lumină ca un copil
ce-și arde clasoarele cu timbre în mână

Elena Katamira
– Ploiești, Prahova

nu am timpul acela melcuit
proportionat în felii în ceșcuțe în așezări
pe fotoliu picior peste picior
derulată în mine ca într-o spirală
care nu ar avea nimic altceva de făcut
decât să umple ceva
nu am timp decât această secundă
consumată deja fără să simt măcar
cum în ea își depun sistemele
anticriză candidatura
dorm înfășurată în pixeli
iradiată și dezaxată
ca un cocor deviat dintr-un stol
în plină migrație
mă chinui să nu spun ce simt
îmi forțez glandele fictivului
doar ca să nu înțelegi
că m-a durut
că mă doare
timpul scăpat din lesă
scenariul împărțit în șaișpe

u t o p i a

îmi desfac ceasul din piept
prin el crește iarbă
mă fumează tacticos
o femeie
care așteaptă
un tren

*

nu nu sunt copacul topor care crește
în cercuri de piatră
mă descompun în păsări
am leagăne prinse în corpuri accidentale
și dacă lucrurile s-ar numi pe din două
sunt cea care ar iubi toți ochii culeși de palmele
cerșetoare în piețe cu un singur erou
caili curg ca niște cataplasme
pe câmpuri rănite
stăm la masă cu lămpile aprinse ale
clasicilor
și mângâiem un flamingo
în vreme ce hârtia se face femeie și om
și ne trage pe sfoară

*

dacă mă voi trezi dimineața
și nu îmi voi mai aminti nimic
chiar dacă trupul meu va fi bătrân și gol
și nu vei mai găsi nici un motiv
să te simți aproape de mine
îți spun de acum poți să mă ții de mână
și să mă urci într-un leagăn
și să mă dai atât de tare în el încât
să nu mă mai găsești
le vei spune
prietenilor noștri
dacă te vor întreba unde sunt

că nu îți amintești nimic
și am să te înțeleg

întâlnirea

ajunsesse până acolo aproape inconștient. fără să înțeleagă de ce. trebuia să existe un răspuns, cel puțin unul provizoriu, dar încă nu îl găsea. nu și-l apropia din nici unul din semnele care își trecuseră fulgurant trupul prin fața ei . nu își mai suporta mâinile. nu știa ce să facă cu ele. era cald și aceea încăpere nu avea decât o fereastră mică pe jumătate deschisă prin care aerul se înghesuia căutând-i parcă gura. ochii se obișnuiseră cu întunericul și așteptarea deveni de acum un joc. ar fi putut să deschidă ușa larg și să se întoarcă pe același drum înapoi. mașina o aștepta nu departe, cu cheile în contact. ah, uitase cheile. poate așa trebuia să fie. cheile să fie uitate. și mașina abandonată. deși mașina exista acolo, intrând în jocul ei. primul așteptător, al doilea așteptător, al treilea așteptător. totul se petrecea prea repede. își amintea vag câteva destinații. dar uitase definitiv oamenii întâlniți acolo. de sub masa neagră, veche, țâșni o pisică probabil răzbită de mirosul șoarecilor care se perindau de-a lungul podelei, sub perete. s-a trezit urlând și sărind de pe scaun căutând o înălțime. apoi a plâns. apoi a râs. după care tăcerea. și frica. și nimicul.

ecranul mobilului s-a luminat în încăpere ca un licurici salvator.

‘ajung într-un sfert de oră’

căută tastele cu atenție. nu suporta cuvintele lipsite de litere sau scrise greșit. un fix. și își aminti de lucrurile care contau sau nu. nimic nu era simplu în acea seară , nimic nu se simplifica. cu fiecare gest , respirație, cu fiecare minut care se scurgea din timpul acela care le aparținea tuturor în atâtea feluri și cu același trup, totul devenea mai dens, se simțea presionată să își mute sensul într-o altă dimensiune doar pentru că a acceptat să-si caute o ultimă amintire neîntâmpată. ce avea să mai fie? se întreba și în același timp își deschidea ochii cât mai larg posibil. nu trebuia să îi fie somn. nu în noaptea asta. se uită în geanta pe care o aruncase neglijent pe masă. tampoane. ruj, bani. două fotografiile pe care le privi

u t o p i a

pentru prima oară altfel. ca pe două copilării netrăite până la capăt. ea însăși cea de a treia.

trecuseră cele 15 minute.

își mângâie ușor corpul, cu o tandrețe de mamă. se iubea. sigur că se iubea. era tot ce avea în acel moment. un trup, un suflet. o întâlnire.

după ce au reușit să își observe chipul în umbrele camerei, după ce și-au găsit palmele și au conectat acele distante în care își sorbiseră cafea după cafea așteptarea până la zaț , primele cuvinte nu au mai fost decât un cântec șoptit încercând să se stingă. și așa stins să intre ușor în piele ca o odihnă, ca un sfârșit interminabil.

știa că de aici mai departe nu mai există destinații. nici opriri. fiecare dimineață va fi nouă și veche. așteptarea va rămâne un joc preferat. îl va ține ascuns într-un simplu punct. un punct care probabil într-o zi o va uita definitiv în el.

Valentin Nicolae
– Alexandria, Teleorman

pădurea văceni. pescuit fals

plecasem spre pădurea văceniilor.

aveam câte ceva la mine. un termos, niște covrigi, brichete bic, chibrituri, ace de pescuit, puțin fir textil.

însă tot cad într-un vârtej, mă tot duc, mă târăsc pe pereții unui gol, ca-ntr-o fântână seacă.

mă-îneb, nu pot să respir, mă trec toate apele.

fac pas după pas cu rucsacul în spate, aproape în genunchi, în genunchi. în genunchi, soldat! plecasem spre pădurea văceniilor. lângă vitănești. tot mă

târam. nu mai reușeam nimic. mă "tăiasem". rupsesem orice legătură. tot m-agățam de niște mlădițe, le mototoleam și le duceam la nas, la gură, le mestecam. nimic. miroseam: rugină, beton, plastic, huse de scaune de microbuz... îmi venea să vărs.

intrasem într-o ușoară somnolență, de la sec, de la gol, de la antihistaminice. tot alunecam în mine. m-agățam greu, mă chinuiam. m-am așezat și mi-am zis: până aici!

îmi venea să dorm, pe frigu' ăsta mi-era cam teamă. umblam cam dezbrăcat, cam descheiat: îmi ardea carnea, ușor-ușor începea să-mi fie frig, semn că îmi reveneam.

zi, dacă îmi înfig un pai de băut de la o cutiuță de suc tedy în vena jugulară pot scoate colesterolu' pe-acolo? colesterolu' și tot răul din mine?

aproape că nu mai puteam să mă releg la "real", la cumiștile benzinării. și la celelalte: fier beton, peturi și sucuri la doză.

cădeam ca-ntr-o fântână seacă, nu mai ieșeam la lumină, într-un final m-am întins, nu mă-ncumetam să mă desprind.

mai e mult până departe, tot așa o s-o ții!

aș fi vrut un sac de mentă, de cimbru, de busuioc. să dorm pe el.

lemn esență tare pipe muștiuc

ieri mi-am luat al nu știu câtelea radio portabil.

să ascult antena satelor. e singurul post de radio suportabil în aceste vremuri...

nu tot timpul, nu mereu.

îmi fac o serie de griji, de proiecte...

caut niște lemn de esență tare: cireș, arțar, stejar, frasin, nuc, fag... pentru a face niște pipe de fumat,

am auzit că e bun și lemnul de corn, de măceș, de păducel.

prin orașele astea de plastic, beton, fiare, ciment, asfalt și tablă subtțire nu e ușor de găsit lemnul.

pe la mobilă se lucrează cu pal și cu brad... cam atât.

trebuie să gădesc cumva. ca să fac prima pipă.

pentru asta îți trebuie și niște muștiucuri. pe care le comanzi de ebay.de (germania) ca să fie u.e., să ți le aducă direct acasă. e mai simplu.

sâmbătă ninge și era frig și mi-am zis să plec să caut lemne pentru pipe... cu o zi în urmă îl sunasem pe un amic să-l întreb de unde aș putea face rost.

mi-a zis: nu prea găsești, mai ales lemn de cireș.

bine, mi-am zis, în afară de varianta în care mă duc așa pe străzi. și dacă văd pe cineva la vreo poartă îl întreb dacă are cumva vreun cireș și dacă vrea să-mi taie și mie vreo cracă mai acătări să fac niște pipe.

în final, amicul mi-a spus: du-te pe 1 mai între dunării și grivița (negru vodă) și vezi că e un atelier de tâmplărie, poate are niște deșeuri și poate găsești. m-am dus pe ninsoare, vânt, frig... de fapt un fel de lapoviță, eram ud leorcă.

am dat de atelier, n-am avut curaj să sun sau să intru pe poartă, era totuși sâmbătă și cam la prânz, m-am învârtit puțin pe-acolo doar-doar o ieși cineva. nimic, nici țipenie.

pe un placaj scria A. FRIZESCU... asta să fie? chiar așa? să frizez rătăcirea, să frizez nebulia? e un semn clar.

uitându-mă mai bine, după ce mi-am dat ochelarii jos plini de picături de apă, am văzut și punctul cam șters după F. deci, A. F. RIZESCU... hai că e bine, n-am frizat încă nimic, deși nu s-ar zice.

deci Asociație Familială, neavând ușa separată pt atelier, n-am intrat.

am plecat acasă.

luni pe o vreme superbă: cald, vreo 11 grade, un vânticel primăvăratec, m-am dus iar, am sunat, nimic... și am plecat, am luat-o pe grivița.

la un colț, în fața unei case, o stivă de lemne pt foc, m-am apucat s-o păzesc, poate s-o ivi cineva, nimeni.

am pornit-o din loc, aruncând câte o privire în spate, când văd un tip intrând pe poarta casei, alerg. îl zăresc, îl strig, îl cunoșteam.

- aici stai?
- da.
- da' ce câine ai!
- l-am luat că m-au furat... ori moare el, ori mor ăia, asta e! (un ciobănesc mioritic)

- ale tale sunt lemnele astea?
- da, acuma mi le-a adus...
- ce lemne sunt?
- dracu știe, lemne de foc... fag, stejar.
- vreau și eu o bucată, două...
- păi?
- să-mi fac și eu niște pipe.
- ia câte vrei...
- care o fi stejar?
- habar n-am, ia la nimereală...

am luat 3 bucăți, stejar cred, și m-am dus acasă, l-am pus la uscat, prin primăvară mă apuc să fac pipe.

ar fi bine să găsec și unul deja uscat să încerc să lucrez de-acum, că până în primăvară poate îmi trece prin cap să fac vreun foc pe gărlă când m-oi duce la pescuit și m-am zbatut degeaba.

sau o fi fag?

*Marta Cremeny
– Târgu Jiu, Gorj*

mult după asta

ar trebui să mai încerci o dată, din prima nu-i iese nimănui, oricât ar fi de docil sau obișnuit cu toate, oricât ar vrea să-și demonstreze ceva așa se întâmplă nu mai dormi și nu pleci, rămâi țintuită

u t o p i a

sau cel mult te târăști
o bucurie se răsuțește în tine, vrea să cuprindă
cât mai mult din corpul rămas prea mic
te lipești de aer cu toată pielea de parcă
cineva te împinge afară din tine

știi că ăsta e sfârșitul, că el e foarte aproape
și că modul în care te cuprinde nu are semnificații
complicate
e doar o îmbrățișare de întoarcere și când răspunzi
grația acelu gest face cât tot timpul scurs aiurea
cât toate lucrurile păstrate doar pentru tine
e ca părul
crește fără să fie frumos, doar cineva
care îl privește cum e pieptănat
poate să-l admire pur și simplu

tot acest timp și toate privirile nu contează
nici n-o să mai ții minte mare lucru
mai bine închide ochii și din mijlocul creierului
pleacă odată cu vibrațiile
întinde brațele și-n modul ăsta aproape caraghios
fugi cu mine, îți pot da tot ce vrei
îți pot spune în puține cuvinte
doar că trebuie acum să încerci încă o dată
și când simți că nu mai poți
oprește-te.

focuri

sunt la câțiva metri de linia cercului polar
și cum începe carnea sub unghie
așa începe și gheața
materialitatea proștilor care au crezut

și s-au îndoit doar un pic
 îndeajuns să spere
 că te poți apropia de orice epavă
 poți înfunda găurile din carenă
 munca ia locul ruginii, e drept
 și sufletul pus acolo, pe puntea aia
 sau ridicat, steagul de pe catarg
 unde să te ducă un lucru
 care s-a prăbușit?

vârsta, focurile de-o seară pe țarm
 când beau romul marinarilor duși
 când avem un singur lucru în comun
 femeile lor au fost într-o zi ca mine
 apoi s-au micșorat
 sunt la câțiva metri de gheață sau de vagin
 dar nu voi înainta
 nu sunt o femeie deșteaptă
 doar știu că globul ăsta
 e mai ușor de înconjurat
 pentru că trăiesc într-o lume în care
 nu mai e nici o diferență între
 bărbații vii și bărbații morți

îmi pierd mințile

acolo, pe stânci, cu degetele mai înghețate decât piatra
 și ochii pierduți prin cele mai apropiate case
 cu oameni întinși pe retină, un pat cu arcuri verzi
 încearcă să facă lucruri, lucruri despre care întrebi
 cu jumătate de glas. a trecut noaptea? abia acum
 dar noaptea care va veni nu va mai trece așa de repede
 dacă în loc de mâini așezate pe abdomen vei avea
 apă. sau un fel de ceartă între corpuri și forfota lor
 va face să nu mai fii împăcată cu subtilitățile celorlalte

percepții pe care le vezi la mine și nu sunt, privește
culorile pierdute ale obrajilor noștri și oboseala
despre care spui că e doar un dialog mineral sinistru
simte spărturile emotive ce vin să astupe cu nisip
cu o vinovăție pe care n-o detectez, orice spațiu rămas
apoi ne putem bate joc din indiscreție de ce suntem fiecare
la o oră anumită a zilei, de ce simțim și nu comunicăm
în nepăsarea aceasta care se transformă în plajă
și tu iei pietre în mâini și arunci în mine, am sânge
pe frunte și nu te oprești, de ce te-ai opri când nu
mai știm niciun mod de a simți că nu doare, niciun
motiv plauzibil să spunem povești despre orice limită
care trebuie călcată în picioare când nu se așteaptă celălalt
doar așa violența compătimirilor se lovește de scoici

suntem pierduți, fie că-ți spun sau nu lucruri despre
blândețea ce nu ne-a dus nicăieri sau despre răul
firesc, o țesătură de copilării ținute sub fașa pielii
ar trebui să ne volatilizăm brusc atunci când nu vedem
cum se evaporă apa din noi, cum soarele ocupă mai
mult spațiu în oase, un vânt calm ne dă ochii la o parte
și liniștea se îndură să așeze grăsime peste faleză
îmi mai poți spune că mă iubești, ar fi ca și când ai
face din acest cuvânt imposibil o scamatorie ce mai
lungeste servitutea corpurilor. acolo, pe stânci, putem
să ne depărtăm mai repede, noaptea nu va mai fi la fel.

amuleta

arșiță
noți de cașmir
alungate
dispărute
desenate pe
voaluri de nisip
picură fierbinte
din potir
cadâne
dansuri feliate
cu mișcări bruște
de coapse
lumanări
noți de mozaic
frânte secunde
arse pe foc
de păcat
mister de zei
abandonat
noți de jad
ochi de iad
sorb dogoare
rugă
aruncată dincolo
fugă
cu caravanele
unui timp nomad

de dor

și

te știam călăuză printre răsadurile de curcubee arcuite

în spatele ploii

te știam călătorind cu condori de ocazie rătăcind între două vânturi

te știam din diminețile de ieri de azi de mâine chiar

dacă

eu nu pot să-ți cânt baladele de capă și spadă ale piraiților

pierduți cu tot cu ape cu corăbii cu ochii de sticlă

și penele de păsări negre vorbitoare poate

aș încerca

să-ți plimb un deget prin păr să-ți modelez cursul vorbelor

să mă ascult cu urechea pe pieptul tău aproape

încă

așteptând un semn să mă opresc din goana după comori

însemnate pe hărțile palmelor tale doar

o dată

aș mai încerca măcar o dată

să mă întorc

Daniel Murărița
– Târgu Jiu

pilotul orb din dreamland [tribut papini]

trec cai prin orbite privirile sunt zboruri privirile-s copite

sub ochi se umflă pungi de vise distanța dintre zile

e zgomotul pământului ce cade pe capacul sicriului

golul e atât de familiar ceva din cutia toracică ne distrage

distanța dintre vârste se leagă cu plasticul durabil al clipei

am vrea să urlăm crăpate sunt buzele de-atâtea cuvinte

planeta pe care locuim ne strivește

are aripi se plimbă haotic de colo colo

pilotul e un tânăr orb care iubește

îmblânzește amintiri dresează spartan tăceri
 și crede că dragostea fizică e dansul enigmatic
 pe o muzică pe care o aud din ce în ce mai puțini
 ca un fel de răspuns la toate felurile în care se poate visa
 și osul se macină așteptând
 genele pilotului se fac argintii nu ninge nicăieri
 gena e un fir conductor care ne încrucișează vârstele între ele
 planeta e un carusel nouă ne e foame continuu
 visăm pâinea străbunilor lentoarea lor băuturi cu amprenta nepăsării
 dar planeta e un carusel pilotul moare și se naște din nou
 rămân urmele unor zbateri frământări neputințe
 fiecare particulă de oxigen
 murdărind aerul cu personalitățile noastre multiple
 planeta are aripi continuă zborul de colo acolo
 muzica nu se mai aude dragostea fizică e dansul oprit
 cerul e ca o pată

blackened

în dreapta mea o umbră nevrotică picta isuși
 și se visa zbor dacă ar exista așa ceva
 știm bine, nimeni nu poate păcăli ploaia
 pentru orb lumea este un început continuu
 o consoană încălzită de spaime ce se diluează treptat
 în lucruri, iar acestea sunt promisiuni și arcuiri tăgăduite
 formele lor, un postulat tactil fără geometrii precise
 ca o durere ascunsă din calea tâlharilor

am citit undeva că atunci când suferim
 măduva e un râu alb care adună
 toate amprentele celor pe care i-am uitat nedrept
 ceva îi obligă să sudeze vertebra spartă
 din fisuri insuportabile să ne facă să credem în sfinți și părinți

u t o p i a

până când, îmbătrâniți,
prin rotule ca niște globuri de cristal măsluite
homo ludens țigănci închipuite cu rochii crețe
ar citi ceva la întâmplare, pe sărite,
proze și poetici epistolare cu cai suri și apocalipse amânate
și ne-ar minti până acolo unde privirea încetează
să mai fie un act fizic

să te îndrăgostești de un orb e, poate, un început continuu
orizontul lumii s-ar deschide diferit, ar fi o fereastră prin care
s-ar scurge toate zidurile, toate părerile de rău, toate morțile
iar ochii nu ne-ar rezuma în matematica asta superioară în care
tristețea ne face exacti

poveste neptuniană

caninii tristeții se-nfig languros în celule coapsele singurătății visează
erecții prinși în capcanele propriului gând în piept un resort se întorcea
până la capăt privește-mă ca un sfinx ce taie împrejur timpul în felii
liminare auzeam dragostea e un construct o idee aglomerată ce nu mai
încapă în cuvinte îmbâcsit respirat până la vid ca aerul dintr-o garsonieră

rătăceam pe vârful unui ac și tălpile mimau infinitul
mă gândeam la ea numai în zilele impare
o căutam în clavicule în omoplați îmi creștea întâmplarea
hai să vânăm păsări să le imprimăm zborul pe zidurile blocurilor
aproapele să pară că levitează în bucătăriile în care anonim
mirosul de prăjeală ar vrea să îl absoarbă pe cel de bitum
cu oraș cu tot

tăcerile intestinale se făceau ambient clandestin histrionice trecuturi tristețile
ne dilatau până la strivire aveam nevoie doar de aer și să o iubesc
destrămam un vis și începeam un altul din sânul ei făceam port la marea
tulburată a sinelui și acostam difuze fericiri cădeau în necontrolate valori
dar cât să încapă și într-o inimă care nu știe umbrele tuturor lucrurilor
nelămurite umbrele lor

nu eu nu visez

din fiecare clipă subit se face un azil antropofag flămând
 și știu pe-atunci inima bătea fără să pătrundă
 întunericul trecea leneș peste noi cu pași apăsați
 ca liniștea după un sărut amortiț de noapte bună
 ca o dragostea ce roade anevoios trufia sternului
 ca o igrasie scobind alene zidul aparenței dintre oameni
 ca doi orbi imaginându-și și povestindu-și lumina

nu eu nu visez

îmi retrag întreaga ființă într-un chiștoc
 și-mi vine nomad pofta să o sărut
 cuminte lin apăsat cu dorul ce nu se mai poate sfârși
 așa cum așteaptă inconștient un cal printre cadavre
 pe un câmp de bătălie

chiria

se făcea că lumea e mereu identică cu sine respiram un aer obișnuit
 pălăvrăgeam singur și viața se tot lungea ca un compus chimic
 ca o margarină ieftină întinsă pe toate feliile de pâine din reclame
 nu-mi amintesc, mă durea capul, era ceva între beție și migrenă
 părea că un burghiu uzat perfora tâmpla și rupea carnea și osul
 un miros pătrunzător de cafea, nopți nedormite, veri trecute se împărășiau
 aerul era liliachiu, prea dens să intre, să acopere rana, să cuprindă urma
 gândului
 lumea e mare nu o cuprinde nici un gând băi băiatule
 cuvintele trec dintr-o gură într-alta fără îngrădire, fără protecție
 se izbesc de cerul gurii ca de o moarte clinică și își pierd simptomatic
 gustul
 luând-o mereu de la un capăt ce nu se mai poate traduce și
 totul e un dialect minor al acestei specii pe cale să se autoprocleme
 vreo mare scofală a istoriei

flashuri de nicăieri se îmbulzeau în mintea mea
 ca niște cartoane colorate înghesuite în sertare ce nu le mai pot adăposti

u t o p i a

se decupau și mă decupau în atâtea forme ale golului
în atâtea povești cu finalul neterminat și cu personajele încremenite
toate datoriile amânate veneau peste mine, toate visele compromise
iar pălăvrăgeala asta sinistră nu îmi permitea igiena de a mă simți singur
în aerul prea obișnuit mă credeam filosoful întregii lumi și lumea deopotrivă
trist și tristețea însăși, orb și orbirea însăși, pur și lumina pură
și-am început să blestem și-am blestemat ziua de apoi
și m-am simțit ușurat, cu sufletul gras ca un vițel gata de jertfă
și mi-am văzut tot corpul înfășurat în tul purpuriu
ca un monarh reușit, fără pudori și clișee și am stat liniștit
pentru că moartea e singurul loc din care nu ești obligat să pleci

MIRCEA ELIADE: «COLOANA NESFÂRȘITĂ» ȘI REVERIILE TRANSCENDENȚEI

Prof. Zenovie Cârlușea
Colegiul Național „Ecaterina Teodoroiu” Târgu-Jiu

Scrisă la Chicago prin 1970, piesa de teatru în trei acte *Coloana nesfârșită* a fost publicată în 1976 în „Secolul XX”⁵⁴, apoi la Editura Minerva, în 1996, și Editura „Destin” din Deva (2001). Dedicată cumnatului soției sale, artistul Ionel Perlea, aceasta este a doua piesă finalizată a lui Eliade. Aflăm de la monografistul Mircea Handoca că „fragmente din piesă au mai fost prezentate (în limba engleză) în primăvara anului 1978, între 12 și 14 aprilie – când s-a organizat de către Norman Girardot la Universitatea Notre Dame un colocviu - *Mircea Eliade sau coincidentia oppositorum*”, în montarea scenică a lui Miles Coiner.⁵⁵ În 1980 este pusă în scenă de Teatrul Dramatic din Botoșani (regia Mihai Velcescu). În 1983 este jucată în limba franceză cu prilejul celui de-al XVIII-lea Congres Mondial de Filosofie (nimeni altul decât filosoful André Mercier interpretându-l pe Brâncuși). A fost jucată apoi, radiofonic sau pe scenă, în Mexic (2006), în Italia (2009) și alte țări.⁵⁶

În România, premiera radiofonică (o adaptare de Alma Grecu), în regia lui Titel Constantinescu și cu Ion Marinescu în rolul titular, a avut loc la 9 martie 1981 (cu reluări în 1986, anul morții scriitorului, apoi abia în 2007).

---

⁵⁴ Nr. 10-12/ 189-191, pp. 175-210.

⁵⁵ Mircea Handoca - *Mircea Eliade, câteva ipostaze ale unei personalități proteice*, Editura Minerva, București, 1992.

⁵⁶ Cf. Cristina Scarlat, *Mircea Eliade pe scenele lumii*, convorbire cu Joaquin Garrigós, Spania, în „Nord Literar”, anul II, nr. 5, mai 2004; *O viziune americană asupra lui Mircea Eliade: profesorul, savantul, scriitorul, prietenul*, convorbire cu prof. Mac Linscott Ricketts, U.S.A., în „Nord Literar”, anul I, nr. 4, septembrie 2003, p. 8-9 și nr. 5, octombrie 2003, p. 8-9. Preluată fragmentar în „România literară”, nr. 49, decembrie 2003, p. 26-27; *Mircea Eliade. Hermeneutica spectacolului*, Convorbiri, I, Editura Timpul, Iași, 2008, p. 27-46.

Acțiunea piesei începe în august 1937, când, alături de artist se află Comisarul și Învățătorul, care, uimiți de dimensiunea «fără capăt» a proiectului, îi cer sculptorului s-o taie la jumătate. „Nu se poate tăia la jumătate”, îi lămurește artistul, căci „ea va fi cea mai înaltă coloană dintre toate câte s-au ridicat pe pământ”. Este „stâlpul cerului”, care, când se va sprijini în nori, nu i se va mai vedea capătul...

În următoarea secvență își face apariția Domnișoara, o actriță tot din partea locului care, la rândul ei, îi cere același lucru, siderată fiind la gândul că „*Stâlpii cerului*” nu s-au mai văzut pe aici prin părțile noastre din epoca megalitică! Inteligență ascuțită de o spontaneitate ce-l cucerește pe sculptor, Fata mărturisește că pe ea o interesează esențialul, așa cum a înțeles că o pasăre de piatră zboară până nu se mai vede... La rugămintea Fetei de a isprăvi *Coloana*, Brâncuși spune: „*Cum s-o termin, dacă este fără sfârșit!*” Spre cer oamenii nu pot zbura ca păsările, spre cer omul trebuie să urce cu picioarele și cu mâinile, cum fac copiii care se cațără pe coloană. Regretă că nu a putut s-o facă din piatră!

Domnișoara aduce în discuție *mitul lui Dedalus*, constructorul *Labyrinthului* de sub Palatul lui Minos din Creta. „Cu ăsta aș fi vrut să mă iau la întrecere”, spune artistul, pătruns de convingerea depășirii oricărui model: „Vreau să trec dincolo de el și de grecii lui, de pelasgi, de egeeni, dincolo de India, Budha, Milarepa. Dacă vrei să te înalți, - nu cu aripi de șindrilă, ia-te la luptă cu materia, silește piatra să se înalțe la cer, uită-te la *Coloană* și pornește, înalță-te!” Abia acum Domnișoara realizează diferența dintre *Labirintul* de piatră al lui Dedalus și *Coloana nesfârșită* a lui Brâncuși, un fel de dans al esenței pe care încearcă să-l sugereze ritmica-i înălțare.

Următorul act se petrece pe la sfârșitul lui noiembrie 1937, când un grup de tineri poeți din Tg.-Jiu trebuie să facă față infatuării unui confrate bucureștean, gelos oarecum pe sentimentul de „mândrie locală” asumat de tinerii condeieri. Pe când unul dintre aceștia scrie aproape în transă poemul *Privind Coloana...*, confratele din Capitală mărturisește că pe el îl preocupă „estetica poemului într-un vers”. Să fie oare acesta însuși Ion Pillat (1891-1945), care în 1936 publicase volumul *Poeme într-un vers?*!

La inaugurarea *Coloanei* participă gazetari români și străini de la diferite agenții de presă, invitați, un numeros public. La întrebarea de ce a optat pentru acest amplasament (pe locul numit «târgul de fân»), sculptorul spune că în Grădina publică sunt arbori, pomi, cum s-o privești printre arbori! Nu merge nici la Paris, nici la New York – *Coloana* „e făcută numai pentru locurile astea”! *Coloana* „pornește de-aici din ciment și se înalță din

oțel”(sic!), iar drumul spre Cer e greu, căci nu zbori ca păsările, ci trebuie să urci cu mâinile și picioarele... „Orice urcuș e greu”, cerând muncă asiduă, trudă, renunțare... La replica Domnișoarei că ar putea asemena cu *Turnul lui Babel*, Brâncuși dezmente și acest mit biblic: „Eu cu Turnul lui Babel nu vreau să am nimic de-a face!”

Dialogul artistului cu plăcuta și isteata interlocutoare este unul vivace, spiritualizat, mărturisitor chiar, de aici impresia că personajul feminin este construit ca o replică a condiției și curiozității mundane la avânturile artistului. Scena ne amintește, desigur, și de spiritualele prezențe feminine din atelierul parizian, pe care însuși artistul le integra în atmosfera fascinantă a „pietrelor” ale.

Ultimul act se petrece după 20 de ani, mai exact în primăvara lui 1957, cu puține zile înainte de obștescul sfârșit, având drept cadru același platou din marginea orașului Târgu-Jiu (să precizăm din capul locului că, plecând din Târgu-Jiu la 20 septembrie 1938, indignat de amânarea *sine die* a inaugurării ansamblului, Brâncuși nu mai avea să revină în țara natală până la moartea sa din 16 martie 1957).

Bătrân și bolnav, artistul vine în țară să-și mai vadă o dată *Coloana* (între timp căzuse în dizgrația regimului proletcultist și însăși *Coloana* fusese supusă unei nesăbuite încercări de demolare!). Scurta sa spovedanie e de-a dreptul testamentară: „Merg pe 82 de ani. Am îmbătrânit!” Ar fi vrut să meargă mai întâi la Hobița, dar a venit aici ca să mai privească pentru ultima dată *Coloana* cu vârful în cerul necuprins. Nu a mai văzut-o din 1938, privind-o doar într-o fotografie... Doctorii ar fi dorit să-l interneze într-o clinică, însă credința în puterile taumaturgice ale artei este profund lăuntrică și de neclintit: „Aduceți-mi *Coloana* și până mâine dimineață n-am murit!”

Un nou motiv revine în discuția cu *Fata: Monumentul din Indor*, despre care i se cer insistent date: „Când voi avea macheta, n-am să vă mai obosesc explicându-vă!” Incitat să dezvăluie cât mai mult din proiectul indian, din metafizica *Templului* proiectat, Brâncuși afirmă: „Ceea ce vroiam să fac eu în Indor nu se poate face! 20 de ani am urmărit o himeră!” El rămâne convins de reușita operei de la Tg-Jiu: „*Coloana* nesfârșită este opera mea cea mai însemnată. După *Coloană* nu mai aveam dreptul să încerc altceva. Numai tăcerea mai poate avea un sens.”

La 16 mai 1970, scriitorul consemna în *Jurnalul* său gândul asiduu ce l-a urmărit în scrierea acestei piese: „De la început am voit ca personajul

meu principal să fie *Coloana*. Totul ar trebui să se petreacă în jurul ei, din cauza ei, pentru ea”.⁵⁷

Piesa este, în general, prin cele trei «acte» itinerante, un omagiu adus marelui artist, a cărui glorie în ultimele două decenii urca la apogeu... Dar, dincolo de acest sentiment omagial, dramatizarea lui Mircea Eliade aduce în scenă «fapta» și mărturisirea unui demiurg, care și-a creat propriu-i drum în artă instituind o nouă metafizică a esențelor, dincolo de mitologiile descriptiv-figurative și imanentiste. Celui ce-i repugnant «biftecurele» renascentiste davinciene, nu-i puteau, desigur, sta ca model nici *Labirintul* lui Dedalus, nici *Turnul lui Babel*. Arta lui instituie o nouă religie, aceea a căutării profunzimilor și esențelor, a eliberării spiritului din determinări. Momentul de vârf îl constituie *Trilogia* sculpturală de la Târgu-Jiu, chintesență a artei sale, după care „numai tăcerea ar mai putea avea un sens”...

Acesta este tâlcul piesei lui Mircea Eliade, cercetătorul care l-a înțeles destul de bine pe autorul *Coloanei* și *Păsărilor* în studiul **Brâncuși și mitologiile** (1967)⁵⁸. Istoric al religiilor și estetician mitolog, Mircea Eliade considera un paradox adevărul că Brâncuși și-ar fi găsit sursa inspirației „românești” după întâlnirea lui cu unele creații „primitive” și arhaice... „Operele lui Brâncuși – observa eseistul – sunt solidare cu universul de forme plastice și ale mitologiei românești”. Mitologul vrea să spună că, de fapt, în deplin acord cu o mai veche idee din filosofia platoniciană, „influențele” (*ea sunt*: întâlnirea cu „avangarda parisiană” sau „arta africană”) ar fi suscitată o anume *anamneză*, „conducând neapărat la o auto-descoperire”.

Sursele primordiale ale artei brâncușiene vin de departe din preistorie, din paleoliticul inferior și din neolitic, de aici impresia că operele sale „par solidare creațiilor artistice preistorice, țărănești sau etnografice”. Trăind acele „reverii ale materiei”, Brâncuși oficia un act de „hierofanie”, făcând piatra „să cânte” și „să vorbească”... Un fel de *descensus ad inferos*, de imersiune în abisalitate și lumea profunzimilor. De aici „secretul” căutării/intuirii surselor primordiale... Astel, timp de 19 ani – observă Mircea Eliade – artistul a lucrat la *Coloana fără sfârșit* (1918-1937) și 28 de ani la ciclul *Păsărilor* (1912-1940).

⁵⁷Mircea Handoca - *Mircea Eliade, câteva ipostaze ale unei personalități proteice*, Editura Minerva, București, 1992.

⁵⁸ Un comentariu al acestui studiu în: Zenovie Cârlogea, *BRÂNCUȘI – orizonturi critice*, Cap. *Mircea Eliade*, Ed. „Scrisul Românesc”, Craiova, 2009, pp. 105-111.

Savantul nu exclude semnificația unui „motiv folcloric românesc” în *Coloana fără sfârșit*, însă aceasta „prelungeste o temă mitologică atestată încă din preistorie” și destul de răspândită pe mapamond. *Coloana Cerului* sprijină bolta cerească, fiind un *axis mundi*. Simbolismul acesteia este complex și trimite la acele credințe caracteristice culturilor megalitice (mileniile IV-III î. Ch.), răspândindu-se „dincolo de frontierele culturii megalitice”.

Reprezentând o credință arhaică, precreștină, *Coloana Cerului* „a fost destul de devreme creștinizată”, regăsindu-se în ritualistica de Crăciun a colindelor.

Imaginea *Coloanei* (în forma ei romboidală de «copac ceresc») l-a obsedat, încă din copilărie, întrucât ea se integra simbolismului ascensiunii, zborului, transcendenței, al comunicării cu cerul. Nu o obsesie ascensională către un cer al cosmogoniilor arhaice și primitive, ci una a zborului într-un spațiu nesfârșit («fără sfârșit»), bazată pe experiența extatică a libertății absolute.

Este același spațiu – observă Mircea Eliade – în care își iau zborul *Păsările*, o ascensiune extatică, lipsită de caracter „mistic” („beatitudinea uitată a unei existențe eliberată de orice sistem de condiționare”). Cuvinte definitorii ce amintesc de o esențializată mărturisire a sculptorului, cu valoare desigur programatică. O profesiune de credință ce încununează întreaga Operă: „*Toată viața am căutat numai esența zborului... Zborul, ce fericire!*”

UIMIRE ÎN LEMN, METAL, PIATRĂ. UIMIRE ÎN TRUP ȘI SUFLET

*Prof. Elena-Laura Dițoiu,
Liceul Energetic Târgu Jiu*

Cu Brâncuși s-au întâlnit mulți dintre noi, unii nu l-au recunoscut, pe alții nu i-a remarcat el, dar pentru cei mai mulți dintre noi întâlnirea... continuă încă. Am început acest text cu teamă, cum să poți descrie un întreg univers! Șterg, reiau frază după frază, nu reușesc să surprind temeieri, mă agăț de forme, cuvintele sunt fade, iar coerența e insipidă. Despre ce să scriu? Cum? Complexitatea spirituală subjugă, personalitatea domină, simbolistica e incomensurabilă, viziunea filosofică persiflează comunul. Da, aș putea să scriu despre origini, despre leagănul copilăriei ca forme ale inspirației, uneltiri ale dorurilor, tipare ce îi amprentează personalitatea. E oare suficientă această perspectivă, satisface deplin miza geniului? Atât merită? Atât pot / putem?

Muzee din toată lumea expun operele brâncușiene⁵⁹, și fac din ele cap de afiș, încercând să îi surprindă zborul / devenirea / aspirația, să înțeleagă esența. Prin puterea destinului, sau a întâmplării (!), m-am aflat, în câteva rânduri, în fața operelor sale. Ce senzație, ce fior! O bucurie îmi încălzea ființa, un melanj între mândria apartenenței, uimirea perfecțiunii și lumina ce atrage privirile, gândurile, tot. Mărturisirile sale profetice se adevereau: „eu vreau să sculpez forme care pot da bucurie oamenilor”. „Profeția” sa demiurgică se împlinea, de această dată, și prin mine. Observam că

---

⁵⁹ Muzeul de Artă Modernă Centre Georges Pompidou – Paris; Muzeul Guggenheim – Bilbao; Muzeul de Artă Modernă – New York; Muzeul Guggenheim – New York; Galeria Tate – Londra; Oxford Museum – Londra; Muzeul Kunsthalle – Zurich; Muzeul Național de Artă – București; Muzeul de Artă – Craiova

esența sculpturilor stabilește o legătură puternică între *sens*, *sensibilitate* și *spiritualitate*, acest triplu „s” reprezentând fundamentul creației.

Destinul său nu este legat doar de daltă, ci și de România, din *instrumentarul* său magic făcând parte spiritul național ce se observă cu ochiul liber, în forme, în atitudini, în materiale, în Dumnezeuul nostru. Semnificativ în prefacerea artistului de geniu rămâne un fel sublim al *neuitării*. Pașii formării sale sunt călăuzitori, el nu uită, nu se poate uita pe sine. Se întoarce, constant, la copilăria plină de nevoi, la adolescența plină de frământările definirii, perioade relevante evocate și în aforismele sale.

Atât în viață, cât și în artă, două trăsături îl conturează ca om și spirit creator deopotrivă și îi aduc unicitatea: apartenența națională și deschiderea eliberatoare în viziunea artistică. Și totuși, aparent contradictoriu, inspirația sa vine din cele mai pure forme: un covor oltenesc, cei 12 Apostoli, un cocoș, o masă, o femeie etc. Păstrându-și graiul oltenesc, tonalitatea rigidă, severă, folosind, adesea, regionalisme, sculptorul părea o bizarerie exotică în spațiul cosmopolit și ipocrit al Parisului. Trăgând din pipa confecționată de el, mărturisea: „Eu sunt de la țară. Acum că sunt cineva, asta o datorez tot satului meu și țăranilor de la Hobița. Toată arta mea își are începuturile în nesecatul izvor, în bunul simț și gust al țăranului... dascălii mei cei mai iscusiți au fost meșterii țărani, neîntrecuți în creșterea lemnului, țărăncile maestre în țesături și cusături”.

Pentru a combate manipulările grosolane, criticile inutile, motivele nejustificate, atunci când vine vorba de implicarea autorităților⁶⁰, trebuie să înțelegem că un spirit viu, aflat în zodia evoluției novatoare, nu își putea perfecționa arta, nu putea crea noi orizonturi în sculptură, nu își putea potoli setea de cunoaștere ce îl măcina decât într-o națiune avansată în acest domeniu, într-un context ideologic permisiv, deschis spre libertatea de expresie în

---

⁶⁰ Vezi refuzul Statului român de a primi donația artistului și procesul *Brâncuși vs. U.S.A.* (http://www.moma.org/explore/inside_out/2014/07/24/but-is-it-art-constantin-brancusi-vs-the-united-states)

u t o p i a

creație. Însă, forța și determinarea, finalmente, sunt calitățile semeției țăranului român, desculț în lumea provocărilor interioare și liber sub albastrul celest. Între figurativ și non-figurativ, asta i-am dăruit noi lui Brâncuși, *simplitatea completă*, și așa a cucerit o lume, esențializând ceea ce spiritul uman năzuiește. Poate acesta e și motivul pentru care nu vrea să uităm, căci dăruirea nu este o axă cu un singur sens, și cu atât mai puțin nu se rezumă la o precară linie bidimensională, ci la punctele cardinale ce ne cuprind pe toți. Și, deși se definește ca artist în Franța, lasă României, mai presus de operele sale, un trecut, un nume, un viitor. Profesând indiferența, am putea uita toate acestea?

TRANSDISCIPLINARITATEA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR

---

*Prof. Ana Gogălniceanu
Grădinița cu Program Prolungit „Mihai Eminescu”, Târgu Jiu*

Un cuvânt de o „frumusețe virginală”, încă neatins de uzura vremii, se răspândește în momentul de față aproape peste tot în lume, ca o explozie de viață și sens. Termenul de transdisciplinaritate nu este nou, a apărut acum trei decenii în lucrările unor cercetători și a fost inventat în epocă pentru a exprima nevoia depășirii frontierelor dintre discipline. Acum, la început de nou mileniu, abordarea transdisciplinară este redescoperită și folosită ca răspuns la sfidările fără precedent lansate de lumea noastră. Românul Basarab Nicolescu lansează, la Paris, un manifest pentru transdisciplinaritate, pentru ceea ce se află între și dincolo de discipline.

Acest termen a fost confundat și încă mai este, cu două cuvinte relativ recente: pluridisciplinaritate și interdisciplinaritate. Astăzi termenul de transdisciplinaritate se folosește mai ales în învățământ, pentru a exprima nevoia depășirii pluri – și interdisciplinarității.

Acumularea actuală a cunoștințelor nu are precedent în istoria omenirii. Dar pe măsură ce cunoaștem mai mult, proliferarea accelerată a disciplinelor face să fie din ce în ce mai iluzorie orice unitate a cunoașterii. Pentru a valorifica acest torent de cunoștințe cercetătorii indică împletirea lor, din indiferent ce domeniu provin, într-un tot.

Transdisciplinaritatea se referă la ceea ce se află în același timp și între discipline, și înăuntru lor, și dincolo de orice disciplină. Există metode de cercetare transdisciplinară, dar ele sunt altele decât metodele specifice fiecărei discipline.

Educația se află în centrul devenirii noastre și viitorul se află structurat prin educația făcută în momentul prezent, aici, acum. Și, în prezent abordarea transdisciplinară poate avea o contribuție importantă în instaurarea unui nou tip de educație.

Astăzi se pune accent nu pe asimilarea unui volum enorm de cunoștințe, ci pe calitatea lor, iar calitatea înseamnă a-l face pe copil să pătrundă în inima demersului științific, să-și pună mereu întrebări. Astfel stabilește punți între diferite cunoștințe, între acestea și semnificația lor pentru viața noastră, între acestea și posibilitățile interioare ale copilului. Un învățământ, care beneficiază de o organizare modernă a conținuturilor într-o perspectivă transdisciplinară și de metode active, constituie un factor favorizant al modelării unei persoane creatoare. Se promovează astfel o educație deschisă și permanentă, care-l ajută pe copil să învețe cum să învețe.

Acest tip de abordare se practică tot mai mult și în grădiniță și tot mai multe educatoare sunt preocupate de pregătirea cadrului necesar desfășurării unor activități transdisciplinare. Pentru că este nevoie de o pregătire, care pornește de la proiectare și se finalizează cu evaluarea.

Obiectivele cadru din „Programa activităților instructiv-educative din grădinița de copii” permit o astfel de abordare, nu doar în cadrul activităților comune, ci și pe parcursul întregii zile. Rămâne la latitudinea educatoarei să organizeze și să desfășoare astfel de demersuri educative, căci activități nu prea le mai putem spune, având în vedere sfera mai largă a acestora.

Conexiunile transdisciplinare, ce se stabilesc în cadrul procesului de educare și formare au o funcție cognitivă și una educativă. Funcția cognitivă este dată de faptul că se realizează integrarea cunoștințelor în ansamblul informațional de care dispune copilul. Pe plan educativ, aceste conexiuni au un caracter formativ, ducând la modelarea personalității creatoare a copilului. Astfel, în cadrul activității de cunoașterea mediului, având ca temă „Fructele toamnei”, pe lângă obiectivele operaționale specifice acestei activități: să recunoască și să denumească fructele din coș, să le descrie, în funcție de cunoștințele anterioare, să perceapă gustul, mirosul, forma, culoarea, mărimea fructelor, să cunoască modul în care pot fi folosite etc., am trecut, fără un efort prea mare din partea copiilor și la realizarea obiectivelor specifice activității de educare a limbajului, cerându-le preșcolarilor o exprimare cât mai corectă din punct de vedere gramatical, apoi să formuleze propoziții cu cuvintele ce denumesc fructe, să despartă în silabe și, ca o continuare firească, să numere silabele și cuvintele din propoziții, să sorteze fructele după culoare, să le ordoneze după mărime, realizând și obiective aparținând activităților matematice. La întrebarea mea: „Ce trebuie să facem înainte de a mânca fructele, copiii au enumerat regulile de igienă, despre care le vorbise doamna asistentă atunci când

fusesem în vizită la cabinetul medical . La evaluare le-am dat copiilor fișe pe care am desenat câte două fructe, cerându-le să deseneze și ei alte două fructe, mult mai mari decât cele desenate de mine și am enumerat câteva din obiectivele specifice educației estetice. Pentru a ieși din tipar, evaluarea s-a făcut nu la sfârșitul activității, ci ca un moment , o etapă în activitate. Am încheiat activitatea invitând copiii să interpreteze un cântec la alegere, dar care să se potrivească temei activității desfășurate. Din repertoriul destul de mare, copiii au ales cântecul „La cules de vie”, demonstrând că stăpânesc știința și puterea de selecție.

Dacă în acest exemplu de demers educativ, în care transdisciplinaritatea se vede foarte clar, am investit o preocupare deosebită pentru proiectarea pe etape destul de clare, distincte, de multe ori se întâmplă ca activitatea să nu fie proiectată pe această linie și totuși, din dorința copiilor de a ști mai multe și în momentul acela, nu altă dată, se întâmplă să pornim de la ceva ce ne-am propus și să ajungem la cu totul altceva. În acest caz , sfera de cunoștințe și priceperi a copiilor se lărgeste, interesul este din ce în ce mai mare, copiii fiind stimulați să gândească, să se exprime, să creeze. Am planificat povestirea „ Am fost și eu la Alba Iulia și am văzut Unirea cea Mare”. Imediat după terminarea povestirii , a început un adevărat torent de întrebări din partea preșcolarilor, de genul: „ De ce drapelul românilor are trei culori?”, „ Cum erau îmbrăcați locuitorii satelor pe vremea aceea?, Ce cântece cântau ei , cântau manele?etc.,întrebări care, aparent nu aveau legătură cu conținutul povestirii.

Pentru a le satisface curiozitatea, le-am prezentat, pe lângă planșele povestirii, un album ce conținea cusături și țesături populare foarte vechi, pe care le-am descris și analizat, subliniind aici măiestria și hărnicia femeilor române, deprinse cu munca la câmp dar și cu aceea de a crea frumosul. Apoi le-am povestit, „ Legenda tricolorului”, legendă din care au aflat semnificația celor trei culori din drapelul românesc, precum și momentul în care ele au fost adoptate. Le-am sugerat copiilor să deseneze și ei atâtea drapele , câte sunt în planșa povestirii de la care am pornit în acest demers educativ-formativ. Am încheiat activitatea cu un moment muzical: am ascultat câteva cântece patriotice vechi în interpretarea corului de copii al Palatului Copiilor din București. Și , ca o continuare a acestei activități, după pauza de masă, tot la propunerea copiilor , am ascultat cântece populare românești și am jucat dansul popular „ Hora”, realizând și obiective ale educației fizice și moral- patriotice.

Exemplele ar putea continua. Cred că în învățământul preșcolar, mai mult ca în celelalte cicluri, transdisciplinaritatea se impune cu necesitate, pentru că aici este veriga primară a sistemului nostru educațional, iar modernizarea învățământului se impune atât pe plan orizontal, în cadrul aceluiași ciclu, cât și pe plan vertical, pentru a asigura continuitatea între treptele de învățământ. Evident că o asemenea activitate impune și o pregătire specială a cadrului didactic, dar și răsturnarea unor norme impuse, legate de timpul acordat unei astfel de activități, de metodele didactice folosite, de spațiul de desfășurare, uneori, de procedeele folosite.

Pentru a mă alinia la această nouă abordare, dar, în același timp, pentru a nu obosi ori plictisi copiii, în acest an școlar am proiectat atât activități obișnuite, tradiționale cât și activități în care transdisciplinaritatea exprimă nevoia unei evadări dincolo de disciplinele studiate la grădiniță. Iată câteva exemple de astfel de activități: „Toamna, anotimpul meu preferat”, „Călătorie în lumea plantelor”, „În lumea animalelor”, „Pădurea, o cetate verde”, „Și eu și tu avem părinți, să-i prețuim!”, „Pretutindeni trăiesc copii”, „Tainele meseriilor”, „Să ocrotim natura!”, „Rămâi cu bine grădiniță!”

Pe parcursul unui demers educativ transdisciplinar, copilul își completează, își adâncește sau aplică cunoștințele dobândite, în funcție de legăturile logice dintre conținuturile pedagogice.

Atunci când aceste conținuturi sunt abordate transdisciplinar, procesul educațional are un profund caracter formativ. Transdisciplinaritatea elimină barierele artificiale dintre domeniile cunoașterii, datorită transferului de cunoștințe, de metode și mijloace, dând posibilitatea corelării, combinării cunoștințelor însușite pe parcurs. În aceste condiții, activitățile educativ-formative sunt mai atractive, crește eficiența lor, preșcolarul devine subiect al cunoașterii și nu un simplu receptor. Este spre binele copilului, este spre bunul mers al traiectoriei unui învățământ modern.

Bibliografie:

Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii
Ani Gogălniceanu, ÎMPĂCAREA CU SINE, Editura Gorjeanu, Tg-Jiu. 2005

BIOETICA ȘI CLONAREA

---

*Prof. Cristina Tatomir
Colegiul Național „Ecaterina Teodoroiu” Târgu Jiu*

Termenul de „bioetică”, introdus în literatura de specialitate de către oncologul Van Renselaer Potter stărnește și astăzi dispute aprinse legate de domeniul la care face referire. Conform opiniei lui Potter, bioetica trebuie să fie „o nouă disciplină care să combine cunoașterea biologică cu cea a sistemului valorilor umane”. „Am ales - scria el - rădăcina bio - pentru a reprezenta cunoașterea biologică, știința sistemelor ființelor; și etica pentru a reprezenta cunoașterea sistemului valorilor umane”.

În acest context pur teoretic, sfârșitul secolului XX aduce în prim-plan primul caz de clonare a unui mamifer, acesta având loc la Institutul Roslin din Edinburgh, prin transplantarea nucleului unei celule care aparținea unei oi din rasa Finn Dorsett în ovulul denuclearizat al unei mame-gazdă din rasa de oi scoțiene cu fața neagră. S-a stimulat apoi artificial diviziunea celulară, iar uterul respectivei oi cu fața neagră a fost purtătorul viitoarei clone.

Istoria clonării vorbește despre Dolly, copia fidelă a unei oi Finn Dorsett. După Dolly a urmat clonarea de vaci, porci, maimuțe și șoareci. Prin clonare s-au obținut organisme ce prezintă calități „programate”. De exemplu, la Institutul Roslin s-au desfășurat experimente pentru a se ajunge la vaci care să producă lapte foarte apropiat, din punct de vedere al compoziției, de cel uman. Savanții au luat în calcul și posibilitatea ca prin clonare să fie înlocuite animalele de casă care au murit sau să fie refăcute speciile amenințate. Ulterior, de la clonarea animalelor, atenția oamenilor de știință s-a îndreptat în mod firesc spre clonarea umană.

Problema delicată care se ridică este legată de rata mică de reușite; dacă pentru Dolly au fost necesare 276 de încercări, în cazul embrionilor umani, cine își poate asuma un asemenea risc?

Până acum s-au întreprins experiențe cu mai multe specii de animale, însă și aici rata foarte mare de eșecuri a dat naștere multor semne de întrebare privind succesul donării umane. Doar 1% din clonările animale efectuate până în prezent au avut un rezultat pozitiv, dar și dintre acestea covârșitoarea majoritate a suferit serioase disfuncții: ficatul nu funcționa bine, sângele nu avea o presiune normală, plămâni erau nedezvoltați, apăreau grave deficiențe ale sistemului imunitar.

Concluzia specialiștilor este că, pentru nivelul actual al tehnicii, clonarea umană este foarte periculoasă. Antinori și Zavos susțin însă că pot depăși aceste handicapuri, aflând din timp care sunt embrionii „bolnavi”, pentru ca astfel să le fie stopată creșterea, dar lumea științifică a negat posibilitatea concretă a acestui control: noi nu dispunem actualmente de nici un mijloc sigur de a ști dacă „imprimarea” genelor a decurs normal. Este vorba de un proces încă insuficient descifrat. Acceptând totuși reușita clonării, nu știm cât și cum va evolua clona. Viața adultă a acesteia s-ar putea să nu fie decât un șir de probleme medicale, mai cu seamă datorită faptului că, cel mai probabil, sistemul imunitar va fi foarte slăbit.

Partizanii clonării umane atrag atenția ca nu trebuie neapărat să urmărim nașterea unui organism uman complet dezvoltat. Clonarea ar putea fi soluția pentru o serie de boli în prezent netratabile. De exemplu, Marea Britanie a legalizat utilizarea embrionilor umani pentru cercetările care sunt îndreptate în direcția vindecării unor maladii ca Parkinson și Alzheimer. Se face deosebirea între clonarea reproductivă și cea terapeutică, aceasta din urmă reprezentând o șansă uriașă pentru medicina contemporană. Probabilitatea mai mare de realizare o are clonarea terapeutică, mai accesibilă din punct de vedere al tehnicii, dar și mai puțin problematică moral. Pornind de la ADN-ul celui bolnav, se poate obține un embrion-clonă care nu mai este apoi introdus într-un uter, ci este utilizat drept cultură de celule stem (celulele stem fiind nediferențiate, capabile să formeze orice tip de țesut, constituind astfel materialul ideal pentru refacerea țesuturilor necrozate). O soluție viabilă pentru refacerea numărului de celule pierdute de către organismul bolnavului pare a fi înlocuirea cu celulele stem. Acestea ar putea forma țesuturi de un anumit tip. Pe de altă parte, celulele clonate elimină pericolul respingerii materialului transplantat, acesta fiind în mod natural acceptat de către organism.

Trebuie menționată în contextul de față și direcția ce vizează clonarea ființelor decedate. Cum era de așteptat, aspectu generează o întreagă serie de probleme de ordin etic și moral.

În momentul de față, se pare că legalizarea clonării umane nu se va produce. Deybaterile mondiale includ oameni de știință, politicieni, filosofi, teologi, dar și psihologi, fiind vorba, în fond, de un subiect care privește viitorul întregii societăți. Cu toate că din punct de vedere etic și moral, clonarea umană nu are adepți, totuși există susținători, mai mult sau mai puțin vehemenți ai clonării terapeutice. S-a propus legalizarea clonării terapeutice ca unică modalitate de a cerceta, cu șanse de reușită.

În 5 martie 2002, Christopher Reeve, celebrul actor american, paralizat în urma unui accident, s-a prezentat în fața Comisiei Senatului SUA pentru Sănătate, Educație, Munca și Pensii, sprijinind continuarea cercetărilor privind clonarea. Din punctul de vedere american, apare un motiv de îngrijorare suplimentar legat de progresul pe care alte țări l-ar putea face, Reeve arătând că stoparea acestor cercetări ar putea determina ca America „să-și piardă întâietatea în știință și medicină”.

Amintim în încheiere câteva dintre condițiile minimale necesare menținerii legalității în ceea ce privește clonarea terapeutică umană. Mai întâi, embrionii trebuie să fie utilizați numai în primele etape ale dezvoltării lor. Apoi, toate programele de cercetare trebuie să fie supervizate de organizațiile guvernamentale care se ocupa de fertilizare și tehnici genetice. De asemenea, diferitele programe de cercetare pot primi fonduri și aprobare doar dacă se demonstrează științific faptul că nu există nici o altă modalitate convențională de obținere a acelorași rezultate; nu vor fi admise cercetările în care se pot combina materialul genetic uman cu cel al animalelor. Este necesar să existe o permanentă informare a publicului asupra stadiului cercetărilor întreprinse și să fie postulate clar limitele până la care poate fi împins raportul dintre suferința animalelor folosite în experiențe și beneficiul uman.

ARTA DE A PREDĂ – docendo discimus –

---

*Prof. Maria Şchiopu
Colegiul Economic Hermes – Petroşani*

Motivația intrinsecă a profesorilor are rădăcini în autodeterminare și orientarea cadrelor didactice spre această profesie. Cu cât este mai mare dorința personală să continue cariera în profesia didactică, cu atât va fi mai crescută motivația intrinsecă.

Conform modelului propus de Jesus și Lens, atunci când aleg cariera didactică profesorii au o valorizare ridicată a obiectivelor pe care și le propun în formarea elevilor și dezvoltarea carierei personale. Se poate spune că au așteptări ridicate vis-à-vis de performanțele pe care le vor realiza în activitatea cu elevii și evoluția lor personală. Interacționând cu elevii vor înregistra atât succese cât și eșecuri.

Profesorul trebuie să convingă elevii săi că sunt foarte capabili, să le arate că ei pot avea performanță. Profesorul trebuie să îi încurajeze în ceea ce învață, să îi motiveze la schimbare. Toți elevii au o valoare incontestabilă și au un talent înăscut, profesorul poate să-i arate elevului, cel puțin, că e posibil să însușească materia predată. Profesorul trebuie să-i încurajeze cu propria persoană, cu propriul exemplu. De asemenea, profesorul investește în caracterul elevilor mai mult decât în cunoștințele lor. Schimbarea elevului este foarte importantă și e mult mai importantă decât notele elevului.

Un elev cu caracterul schimbat va respecta profesorul, ceea ce a investit el și se va purta cu el cu respect. Profesorul nu va fi în poziția să „cerșească” respectul. Un elev schimbat va găsi singur motivația de a învăța și va încuraja și pe alții s-o facă.

Un elev încurajat să-și schimbe atitudinea va investi singur în persoana sa și este o probabilitate mai înaltă ca el să devină un autodidact. Schimbarea elevului spre bine nu se face prin descurajarea lui și nici prin compararea cu alții, ci printr-o competiție cu propria-i persoană.

Ne putem pune întrebarea: ce mecanisme, ce resorturi sunt acelea care să fie în măsură să direcționeze cadrul didactic la un efort persistent în legătură cu scopul său: un proces instructiv-educativ eficient, elevi instruiți și motivați la rândul-le? Un aparent paradox al acestei situații ne este dat de faptul că motivarea pentru cariera didactică este în strânsă legătură cu motivarea altora (cursanților – elevi sau studenți) pentru “ceva”. Mai precis, cadrul didactic trebuie să identifice acele resorturi lăuntrice capabile de-al motiva să motiveze...

Există o legătură pozitivă între motivația elevilor și motivația cadrelor didactice. Astfel, cadre didactice motivate înseamnă elevi motivați. Evident că reciproca la aceasta sentenție este îngrijorătoare: cadre didactice nemotivate pot conduce destul de ușor la apariția lipsei de motivație și la elevii cu care lucrează.

Școala românească se află în acest moment în fluxul unor schimbări care o zdruncină (elevi cu alte trebuințe, incidența mass-media, comunitatea locală, climat mai violent care afectează relațiile profesor-elev și elev-elev), de aceea este important să reechilibrăm toate regulile pe care cadrul didactic trebuie să le știe, să le practice zi de zi și să le nuanțeze și inoveze în relația directă cu cursantul său.

Întregul demers pedagogic se construiește pe câțiva piloni solizi sau principii care guvernează procesul de învățământ. La baza activității didactice, în ce mă privește, stau trei principii pedagogice, delimitate de un triunghi al eficienței:

➤ *Cunoașterea pedagogică* ce conjugă două linii de forță importante: logica științei (cunoașterea de specialitate) și logica psiho-pedagogică. Ambele sunt importante sub spectrul lui “ce să spui” și “cum să spui”.

➤ *Comunicarea pedagogică* reflectă dimensiunea practică a cunoașterii pedagogice, extinsă însă dincolo de granițele simplei transmiteri informaționale, atât de dragă școlii tradiționale. Într-adevăr, așa cum se vede din ce în ce mai bine în ultimii ani, realitatea școlară necesită o dezvoltare mult mai mare a specificului comunicării, atingând multe aspecte de ordin psihosocial, elemente necesare pentru a susține demersul informativ.

➤ *Creativitatea pedagogică* își are rațiunea de a fi în faptul că predarea presupune întotdeauna situații unice, elevi diferiți, contexte de

viață diferite, experiențe de învățare variate, etc. Oricât de bună ar fi cunoașterea pedagogică, ea ar rămâne irelevantă fără potențialul creativității pedagogice de a identifica soluțiile cele mai bune la problemele concrete cu care cadrul didactic se confruntă. Este unul din motivele pentru care nu se pot concepe și oferi rețete, pentru că realitatea concretă pe care profesorul o întâlnește la clasă nu se va încadra niciodată în matricea teoretică. Înarmat cu tot ce trebuie, profesorul este singur în fața situației concrete și va trebui să aibă capacitatea de a combina ceea ce are și de a construi noi instrumente atunci când acest lucru se impune.

Particularizând intersecțiile dintre aceste trei principii etalon, în literatura de specialitate identificăm un spectru larg de principii didactice (după Nicola, 2003; Cuceș, 2002; Macavei, 1997; Cristea, 2000, etc):

- principiul participării conștiente;
- principiul participării active;
- principiul accesibilității cunoștințelor / respectării particularităților de vârstă și individuale ale elevilor;
- principiul legării teoriei cu practica;
- principiul corelării activității frontale, de grup și individuale;
- principiul continuității, unității și sistematizării;
- principiul intuiției/corelației dintre intuitiv și logic;
- principiul însușirii temeinice a cunoștințelor.

În ce privește disciplinele pe care le predau: Economie / Educație antreprenorială / Economie aplicată, pot spune că se poate respecta ușor *principiul continuității, unității și sistematizării*, deoarece elevul are nevoie de o susținere logică a derulării informației. Modul de construcție a programelor școlare și a manualelor corespunde atât continuității logico-structurale, cât și unității cunoștințelor. Astfel, disciplina Economie, are în mod intern continuitate, dar există și corelații cu alte discipline: disciplina matematică (de ex, în calculul dobânzii, costului de oportunitate, profitului, etc), cu disciplina geografie (când abordăm de exemplu, noțiuni precum demografia, influența factorilor geografici, etc), cu disciplina istorie (integrarea în Uniunea Europeană, istoria doctrinelor economice).

Această abordare interdisciplinară este eficientă pentru elevi pentru că în câmpul realității practice se vor confrunta cu fenomene care au în componența lor câte ceva din cele învățate în școală. Elevii vor putea să

coreleze informațiile primite pentru a înțelege realitatea cu care se confruntă.

Un alt principiu care se poate respecta ușor este *principiul intuiției/corelației dintre intuitiv și logic*, elevii având un contact nemijlocit cu fenomenele pe care le studiază. Fiind un liceu cu profil economic, elevii fac practică în diverse unități economice având posibilitatea să vadă concret ce este piața, cererea, oferta, tehnici de promovare a produselor și serviciilor, să se confrunte cu problema alegerii (atât din postura de consumator cât și din cea de observator a clienților). În acest fel se respectă și principiul corelării teoriei cu practica, existând un grad mare în care elevul poate folosi în prezent sau mai târziu, în viața activă, ceea ce învață la școală.

De asemenea, *principiul legării teoriei cu practica* se realizează ușor prin exemple concrete din realitatea economică românească, precum și prin participarea elevilor la activitatea economică, prin intermediul practicii în cadrul unităților economice cu care colegiu nostru are încheiate parteneriate.

Mai greu se respectă *principiul corelării activității frontale, de grup și individuale*. Eu pun accentul pe activitatea frontală deoarece pot preda un volum mare de informații într-un timp relativ redus. Unii cercetători vorbesc despre un interesant fenomen de contagiune mentală, deoarece elevii puși toți și în același timp în fața unei prezentări informaționale se contagiază unul pe altul de o stare colectivă de învățare. Există însă și o problemă: elevul devine pasiv. De aceea metodele de lucru în grup sunt un complementar important al activității frontale, elevii fiind mai implicați, participare crescută, existența feedback-ului, însă costurile sunt crescute (informații puține se pot preda într-un timp mult mai lung).

Avantajele și dezavantajele celor două abordări sunt în „oglinadă”, în sensul că avantajele celei dintâi se transformă în dezavantaje în cel de-al doilea caz și invers. Astfel, este destul de greu să combin activitatea frontală, individuală și cu cea pe grupe, având în vedere că predarea individuală produce rezultate spectaculoase. Există cercetări în urma cărora s-a constatat că doar 20% din elevii instruiți frontal atinseseră performanțele la care ajunseseră 90% din cursanții instruiți individual (în cazul a două clase paralele).

Această perspectivă se justifică prin aceea că învățarea este un act individual, motorul acesteia fiind stilul de învățare personal și ritmul diferit de lucru de la individ la individ. Cu toate acestea trebuie să combinăm optim cele trei moduri de organizare a procesului de învățământ

conjugând avantajele fiecărui tip (de exemplu, predând prin modul frontal, invitând elevii ca apoi să dezvolte pe grupe ideile emise și oferind în tot acest timp ajutor individual când acesta se impune, atât elevilor care nu au înțeles cât și celor care doresc să dezvolte un ritm mai rapid de învățare).

O altă problemă apare în respectarea *principiului însușirii temeinice a cunoștințelor* deoarece elevul trebuie să deprindă cunoștințele studiate în profunzime și pentru o perioadă îndelungată. Mai precis, efortul de învățare trebuie să aibă drept rezultat o achiziție substanțială la nivel cognitiv, afectiv și psihomotoric. Acest principiu este adesea încălcat deoarece de multe ori elevul "fuge după note", învățând pentru a obține calificative înalte, și nu a-și dezvolta capacitățile la întregul potențial.

În activitatea didactică, țin seama de faptul că *predarea* este o componentă a procesului de învățământ în interacțiune cu alte componente – învățarea și evaluarea. Raportul între verbele „a predă” și a „primi”, devine, nemijlocit în învățământ o relație între „predare” și „învățare”. Predarea se definește în raport cu învățarea și chiar prin învățare; a predă: a învăța pe alții; predarea – „activitatea desfășurată de profesor în cadrul lecției, spre a le determina elevilor activitatea de învățare, ambele activ fiind în interacțiune”

Rolul profesorului este de a facilita învățarea, de a ajuta pe elevi să înțeleagă și să expună puncte de vedere proprii, de a deveni un partener de învățare. Toate acestea determină ca modul de învățare să se realizeze prin cooperare, învățarea având un loc predominant în formarea de competențe și deprinderi practice.

Noile cerințe ale demersului educațional impun restructurarea lecției de economie în direcția folosirii mai frecvente a metodelor interactive de predare –învățare – evaluare. Ele schimbă rolul profesorului în clasă, acesta devenind un moderator al unei dezbateri de idei și probleme, susținător al motivației și interesului elevilor pentru economie, ghid al elevilor în procesul de dobândire de noi competențe, deprinderi și cunoștințe. Odată cu deplasarea accentului de pe activitatea profesorului pe cea a elevului, noile metode îi determină pe elevi să înțeleagă mai bine logica fenomenelor și proceselor economice, stimulează formarea de opinii personale, argumentate, încurajează munca individuală , însă, în funcție de situații și spiritul de echipă, contribuie la formarea de deprinderi și atitudini durabile.

Fără a nega metodele de predare tradițională (expunerea, conversația, demonstrația, modelarea) în prim plan apar

metodele active, productive, formative (descoperirea, cercetarea, observarea, experimentarea, lucrul în grup, algoritmizarea, asaltul de idei etc.). Acestea sunt metode care valorifică procesele de cunoaștere, înțelegerea și receptarea valorilor disciplinelor economice.

Consider că utilizarea alternativelor metodologice moderne în activitatea didactică contribuie la îmbunătățirea calității procesului instructiv-educativ, având cu adevărat un caracter activ – participativ și o reală valoare educativ – formativă asupra personalității elevilor.

Bibliografie :

1. Băban, A. (2001). Consiliere educațională. Ed. Psinet, Cluj-Napoca
2. Bălășoiu, T, Bălășoiu, D., *Tehnici de creativitate. Curriculum la decizia școlii*, Ed. Economică, 2003
3. Breaz, M., Lobonț, Gh., Săsărman, I., *Elemente de management educațional, vol. I*, Ed. Mediamira, Cluj-Napoca, 1999
4. Cerghit, Ioan, (2002), Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii, Editura Aramis, București Cucuș, C., 2002 – *Pedagogie*, ed. A II-a, Polirom, Iași
5. Manolescu, M., *Curriculum. Teorie și practică*, Universitatea București, 2005
6. Pânișoară, I. O., 2009 – *Profesorul de succes*, Polirom, Iași

“APELUL CELOR BEȚI CĂTRE CEI LUCIZI” ZIMBABWE 2013

Iluzia Statului de Drept și incoerența Constituționalismului
Zimbabwean în raport cu realitatea

---

*Adrian-Vladimir Costea,
Locul II – Olimpiada Națională de Filosofie 2012
în prezent masterand la Facultatea de Științe Politice
Universitatea București*

“Astăzi, ideea de democrație se bucură de o popularitate universală. Majoritatea regimurilor emit tot felul de pretenții la titlul de *democrație*; cele care nu o fac adesea insistă că forma lor de guvernare nedemocratică reprezintă o etapă necesară pe calea spre etapa finală – *democrația*. În ziua de azi, până și dictatorii par să creadă că un pic de limbaj democratic este un ingredient indispensabil legitimității lor.”⁶¹

În lucrarea “Shakespeare’s Politics”, Allan Bloom sublinia faptul că “Tragedia lui Iulius Cezar e istoria unui om care devine zeu”⁶², iar acest aspect reprezintă axa fundamentală a ansamblului constituțional al statului Zimbabwe. Prin aprobarea proiectului de revizuire al Constituției în anul 2013, regimul Zimbabwean se definește drept un regim aflat într-o perioadă de tranziție, însă discrepanța fundamentală dintre textul Constituției și

---

⁶¹ DAHL, Robert, *Democrația și criticii ei*, traducere de Petru Iamandi, postfață de Lucian-Dimitru Dîrdală, Institutul European, Iași, 2002 [1989], p. 10.

⁶² MANENT, Pierre, *Op. cit.*, p. 174.

respectarea acestuia, dezaprobă iluzia “democrației” regimului Zimbabwean.

Astfel, teza principală reliefează imposibilitatea definirii regimului politic Zimbabwean drept un regim democratic, ce respectă statul de drept și domnia legii. În ciuda faptului că noua Constituție garantează pluralismul politic, respectarea drepturilor și libertăților cetățenești sau separarea puterilor în stat; mentalitatea și gradul scăzut de coeziune al cetățenilor zimbabweeni determină o breșă între aspectul teoretic și cel practic al Constituționalismului zimbabwean. Interpretarea principală se bazează pe următorul argument: modelul Occidental este eficient în spațiul Occidental, datorită mentalității și gradului ridicat de coeziune al cetățenilor, datorită internalizării principiilor democratice și combaterii oricăror derapaje ce încalcă statul de drept și domnia legii. Implementarea modelului Occidental în spațiul African, unde condițiile de viață sunt în mod fundamental diferite, nu reprezintă o soluție utilă pentru democratizarea spațiului African.

Dacă pentru geometria euclidiană prin două puncte distincte “trece” o singură dreaptă, atunci când este analizat raportul Individ-Regim politic democratic, dinamismul factorilor implicați⁶³ împiedică elaborarea unui principiu coerent, universal și - indiferent de context - demonstrabil. Principiile democrației sunt necesare, dar nu și suficiente, întrucât acestea solicită un mediu prielnic de manifestare. Din acest punct de vedere, scopul analizei vizează identificarea principalelor decalaje dintre norma Constituțională și aplicarea acesteia în Zimbabwe. Pentru aceasta, voi avea în vedere trei zone principale de analiză:

---

⁶³ “A proiecta individul și a construi o casă reprezintă, pentru Alexandr Zinoviev, două lucruri diferite. Atunci când se înalță o casă, se așează cărămida la locul potrivit, cu certitudinea că ea va rămâne acolo un timp suficient de lung. Imaginați-vă însă niște cărămizi înzestrate cu conștiință și voință, capabile să se deplaseze, să-și schimbe forma și dimensiunile, să se distrugă și să zămislească alte cărămizi, impuse de dorința de a urca la etajele superioare și de a înlătura celelalte cărămizi... Cu ce ar mai semăna o asemenea casă?” în PREDĂ, Cristian, *Tranziție, Liberalism și națiune*, Ed. Nemira, București, 2001, p.109.

În primul rând, voi analiza raportul dintre un regim democratic și regimul Zimbabwean, pentru a identifica posibilitatea celui din urmă de a urma calea tranziției spre democratizare. Pentru aceasta, voi prelua definiția lui Pierre Manent privind regimurile țărilor occidentale, a căror principală caracteristică derivă din pricina existenței unei organizări constituționale pașnice pentru exercitarea puterii în cadrul acestor regimuri. Conform lui Pierre Manent, organizarea este constituțională, deoarece există reguli clare ce precizează, în scris sau nu, “tipurile de concurență între indivizi și grupuri pentru exercitarea puterii. Concurența este pașnică. Folosirea forței sau a loviturii de stat, frecvență în numeroase țări, contravine esenței regimurilor occidentale. În democrație, au loc dispute în vederea obținerii unor bunuri care nu pot fi acordate tuturor, dar aceste dispute nu au loc oricum, iar dacă se depășesc limitele fixate, dacă se încalcă regulile impuse, se iese din granițele a ceea ce numim în mod curent democrație”.⁶⁴

În acest sens, există un consens în literatura de specialitate (în special, articolele apărute în perioada 2011-2013) privind riscul de conflicte interne din Zimbabwe, în ciuda unei stabilități considerabile de la alegerile din 2008. Astfel, principalii factori care stau la baza potențialului conflict sunt diviziunile puternice dintre principalele partide politice, precum și dorința de a căuta puterea cu orice preț, inclusiv apelul la forță ca tactică politică. De asemenea, problemele privind abuzurile efectuate în alegerile din 2008 au rămas nerezolvate.⁶⁵ Drept urmare, Constituția deține doar un rol formal, devenind un instrument al deciziilor arbitrare ale partidului aflat la putere, în special, al Președintelui Robert Mugabe, în vârstă de 89 de ani, aflat la putere începând din anul 1980. Este explicabil, în acest context, de ce condițiile

---

⁶⁴ MANENT, Pierre, *Op. cit.*, p. 56.

⁶⁵ BRIAN, Lucas, *Recent literature on instability and intrastate conflict in Zimbabwe*, Helpdesk Research Report, 07.08.2013, p.1.

pentru un vot liber și corect nu există, iar încrederea în instituții este scăzută.⁶⁶

Din acest punct de vedere, Zimbabwe reprezintă un exemplu interesant în ceea ce privește relațiile dintre alegeri și democrație, al modului în care o mare parte a lumii post-coloniale rezista valului democratic, înregistrând un regres asemănător formelor feudale ale vieții politice, prin folosirea de metode foarte sofisticate pentru a preveni criticile internaționale.⁶⁷

În al doilea rând, analiza vizează schimbările esențiale produse de Noua Constituție, pentru a observa discrepanța dintre textul și aplicabilitatea acesteia. O implementare în totalitate a noii Constituții ar genera un efect semnificativ asupra politicii din Zimbabwe. De exemplu, una dintre prevederile cele mai importante și mai populare măsuri stabilește un termen de două mandate de cinci ani la Președenție (Art. 91 alin. (2); Art 94 alin. (1), (3)).⁶⁸ Cu toate acestea, aceasta măsură nu va fi aplicată retroactiv, oferind, teoretic, posibilitatea președintelui în exercițiu, Robert Mugabe – aflat la putere de 33 de ani -, să rămână președinte până în 2023. Din acest motiv, efectul noilor limite ar putea să nu fie aplicate pentru o perioadă de 10 ani. Totodată, noua constituție reduce puterea președintelui: de exemplu, pentru a declara situația de urgență și pentru a dizolva parlamentul, Președintele are nevoie de obținerea sprijinului a două treimi din parlamentari. Dreptul de veto al președintelui este eliminat, iar autorității provinciale îi revine o putere și o responsabilitate politică. Constituția prevede, de asemenea, faptul că, în caz de deces sau demisie din funcție a Președintelui, partidul președintelui va alege un succesor.

---

⁶⁶ International Crisis Group, *Zimbabwe's Elections: Mugabe's Last Stand*, Policy Briefing, Africa Briefing no. 95, 29 July 2013, apud. BRIAN Lucas, *Op. cit.*, p.2.

<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/southern-africa/zimbabwe/b095-zimbabwes-elections-mugabes-last-stand.aspx>

⁶⁷ REELER, Tony, *Foreword*, in Derek Matyszak, *Law, Politics and Zimbabwe's 'Unity' Government*, Konrad Adenauer Stiftung, p.8.

⁶⁸ LEWIS Shamiso, *Zimbabwe's Imperfect Constitution*, Think Africa Press, 22.03. 2013.

<http://www.thinkafricapress.com/zimbabwe/zimbabwes-imperfect-constitution>

Sub aspectul drepturilor omului, acestea au fost consolidate prin intermediul noii constituții, prin prevederile ce oferă o mai mare protecție împotriva arestării și urmăririi penale arbitrare (Art. 49, alin (1)), deschizând astfel calea pentru instituirea unei comisii pentru drepturile omului, pace și reconciliere; dubla cetățenie, precum și rezervarea a 60 de locuri parlamentare pentru femei, având drept scop emanciparea femeii și consolidarea rolului femeilor în ocuparea forței de muncă (Art. 80).

În schimb, criticii proiectului constituțional sunt îngrijorați de faptul că președintelui i se oferă în continuare posibilitatea de a menține o platformă de patronaj. Concentrarea puterii rezidă în faptul că Președintele este șef de stat, șef al guvernului și comandant - șef al forțelor de apărare (Art. 89), având atribuții, potrivit Noii Constituții, de a numi în mod unilateral miniștri (Art. 104. Alin. (1), (2)), Procurorul General și ambasadori.

Discrepanța principală dintre Constituție și realitate identifică o lipsă a unei culturi puternice a constituționalismului din Zimbabwe, prin faptul că oamenii și autoritățile nu sunt utilizate pentru a adera la valorile Constituției. În realitate, în Zimbabwe, poliția și autoritățile locale sunt loiale președintelui Mugabe, situându-se mai presus de lege. În ciuda faptului că noua Constituție interzice violențele politice și arestările ilegale, susținătorii oponentilor lui Mugabe au fost înaintea de referendumul constituțional atacați violent, fiind reținuți în mod abuziv.⁶⁹

Cel de-al treilea nivel de analiză privește etapele de modificare a Constituției, identificând, totodată, discrepanțele majore ale acesteia⁷⁰. Articolul VI din "Acordul politic global" (GPA) din 15 septembrie 2008, prevedea necesitatea și datoria oamenilor din Zimbabwe de a adopta *o constituție de către ei înșiși și pentru ei înșiși*, într-o manieră cuprinzătoare și democratică. Articolul VI

---

⁶⁹ RUTZ, Stephanie, *An analysis of Zimbabwe's new constitution*, The World Outline, 20.03.2013. <http://theworldoutline.com/2013/03/analysis-zimbabwe-new-constitution/>

⁷⁰ Ibidem.

mandatează COPAC (Comitetul Parlamentar de elaborare al Constituției) pentru a coordona acest proces.⁷¹

Astfel, la data de 16 martie, cetățenii au aprobat noua constituție, printr-un referendum constituțional, programat inițial pentru luna septembrie a anului 2011. În ceea ce privește redactarea Constituției, aceasta a necesitat un timp suplimentar, iar cetățenii zimbabweni au avut la dispoziție trei săptămâni pentru a citi Constituția (o Constituție de 170 de pagini, elaborată complex de COPAC, Comitetul select de parlamentari privind redactarea Constituției⁷²).

Un aspect important îl constituie faptul că noua Constituție a fost negociată doar de către partidele reprezentate în parlament, fără a solicita ajutorul din partea experților sau cetățenilor. Din acest punct de vedere, caracterul ei este profund nedemocratic. În consecință, aceasta reflectă exclusiv perspectiva partidelor din parlament, cu precădere a celor aflate la guvernare. În plus, accesul limitat la internet a reprezentat o problemă majoră, iar tipărirea celor 90.000 de exemplare ale proiectului final nu au fost suficiente, având în vedere că numărul de cetățeni din Zimbabwe este de 6,6 milioane de alegători. Rezultatele referendumului indică o prezență la vot relativ mică de 50%, din care 95% au votat “da” pentru noua constituție, ce reflectă o lipsă de interes față de noua Constituție. Totodată, se observă faptul că intervalul de timp dintre acceptarea noii Constituții (martie 2013) și alegerile prezidențiale (iulie 2013), îngreunează punerea în aplicare a Constituției, inclusiv utilizarea de oficiali imparțiali pentru monitorizarea alegerilor.

În concluzie, anul 2013 a reprezentat un an important în ceea ce privește adoptarea unei noi Constituții pentru statul Zimbabwe. Deși textul acesteia prezintă un caracter

---

⁷¹ Article VI, *Constitution*, in *Agreement between the Zimbabwe African National Union-Patriotic Front (ZANU-PF) and the two Movement for Democratic Change (MDC) formations, on resolving the challenges facing Zimbabwe* <http://www.copac.org.zw/phocadownload/GNU/gpa.pdf>.

⁷² COPAC Constitution Select Committee, inaugurat în aprilie 2009, este compus din 25 de membri, numiți de Comitetul pentru norme și reguli, care este organul de conducere a Parlamentului din Zimbabwe. Acești membri provin de la cele trei partide politice reprezentate în Parlament, iar acestea sunt: ZANU PF, MDC-T și MDC.

http://www.copac.org.zw/index.php?option=com_content&view=article&id=26&Itemid=130

democratic în ceea ce privește respectarea drepturilor și libertăților cetățeanului, precum și raporturile dintre puterea executivă, legislativă și judecătorească, modul în care aceasta a fost adoptată, interesul preponderant partizan, determină inaplicabilitatea acesteia. De aceea, în realitate, prin prisma faptului că Robert Mugabe și susținătorii acestuia continuă să rămână în mod violent la putere, regimul din Zimbabwe, în pofida faptului că afirmă respectarea unei Constituții cu caracter democratic, este un regim ce încalcă, în practică, drepturile omului, statul de drept și domnia legii.

Bibliografie

I. Lucrări generale:

DAHL, Robert, *Democrația și criticii ei*, traducere de Petru Iamandi, postfață de Lucian-Dumitru Dîrdală, Institutul European, Iași, 2002 [1989].

MANENT, Pierre, *Știința politică autentică*, un dialog cu Bénédicte Delorme-Montini, traducere din limba franceză și prefațată de Cristian Preda, Ed. Baroque Books & Arts, București, 2013 [2012].

PREDA, Cristian, *Introducere în știința politică*, Polirom, Iași, 2010.

PREDA, Cristian, *Tranziție, liberalism și națiune*, Ed. Nemira, București, 2001.

SCHOPENHAUER, Arthur, *Lumea ca voință și reprezentare*, traducere de Radu Gabriel Pârnu, vol. I, Humanitas, București, 2012.

II. Lucrări speciale:

BRIAN, Lucas, *Recent literature on instability and intrastate conflict in Zimbabwe*, Helpdesk Research Report, 07.08.2013.

LEWIS Shamiso, *Zimbabwe's Imperfect Constitution*, Think Africa Press, 22.03.2013.

REELER, Tony, *Foreword*, in Derek Matyszak, *Law, Politics and Zimbabwe's 'Unity' Government*, Konrad Adenauer Stiftung, 2010.

RUTZ, Stephanie, *An analysis of Zimbabwe's new constitution*, The World Outline, 20.03.2013.

III. Articole și publicații:

Article VI, *Constitution, in Agreement between the Zimbabwe African National Union-Patriotic Front (ZANU-PF) and the two Movement for Democratic Change (MDC) formations, on resolving the challenges facing Zimbabwe*
<http://www.copac.org.zw/phocadownload/GNU/gpa.pdf>.

International Crisis Group, *Zimbabwe's Elections: Mugabe's Last Stand, Policy Briefing*, Africa Briefing no. 95, 29 July 2013.

<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/southern-africa/zimbabwe/b095-zimbabwes-elections-mugabes-last-stand.aspx>

IV. Surse online:

Constituion of Zimbabwe Amendment (No. 20) Act. 2013:

<http://www.parlzim.gov.zw/attachments/article/56/constitution.pdf>

COPAC Constitution Select Committee : <http://www.copac.org.zw/>

Parliament of Zimbabwe : <http://www.parlzim.gov.zw/>

“ARTA CONVERSAȚIEI” PRIN OCHI DE COPIL

Adina Lilă

*Coordonatori: Prof. Elena Roată, Prof. Elena Velțan
Colegiul Național „Tudor Vladimirescu, Târgu Jiu*

”Râd foarte rar. Râd greu. Nu sunt un temperament depresiv dar nici posacă nu sunt. Dar foarte rar îmi vine să râd. Am plâns mult în viață, numai pe ascuns. Nu sunt o ființă ascunsă dar nici expansivă, nu sunt mizantropă dar nici nu iubesc oamenii cu frenezie și sufletul nu mi-l pun pe masă în fața nimănui. Sunt convinsă de necesitatea comunicării între oameni ca de o etică obligatorie, respect oamenii și mi-e milă de ei și nu preget să îi ajut, îi respect, îi ajut, dar nu mă pot împiedica să nu-i judec. Sunt generoasă, e în firea mea, și am învățat generozitatea de la mama: ”În lumea asta ai să găsești întotdeauna pe altul mai sărac și mai necăjit decât tine. Să-i dai totdeauna, să nu spui: și eu sunt sărac și eu sunt necăjit.” Dau din ce am și din ce știu. Două gânduri să nu te părăsească niciodată: acela de a-ți îmbogăți mintea și sufletul, și gândul că suntem trecători în lume.”

Aceasta este Sânziana Hangan, o femeie divorțată, cu doi copii, Maria și Ana, și cu profesia de doctor. Rămasă fără tată încă de la o vârstă fragedă, cu o mamă ce fusese profesoară de limba latină și greacă iar mai apoi dactilografă, Sânziana reprezintă modelul femeii ce a fost supusă multor încercări, dar care a rămas puternică și ambițioasă.

Atât scriitoarea, cât și personajul principal își asumă în totalitate statutul social de doctoriță, făcându-i oricărui om care intră în viața acesteia o radiografie, pe care mai apoi o discută atent, detaliat cu cititorul. Prin ochii Sânzianeii caractere diverse sunt puse sub lupă, și sunt analizate organic, până la ultima celulă. Începând cu persoanele care i-au fost alături în copilărie, urmate de prietenii, artiștii din facultate și încheind cu oamenii, colegii din spital.

Așa se face că pe Sânziana Hangan, cadrul medical s-a pliat de minune. O fire corectă, radicală, întotdeauna dispusă să îi ajute pe cei din

jur. Cu toate acestea, ea nu găsea în toți oamenii speranța că aceștia se vor schimba vreodată. Avea milă față de cei schilodiți fizic, cât și de cei schilodiți sufletește. Valori căpătate de la mama sa, o femeie înțeleaptă și citită.

Romanul prezintă o descriere fină a oamenilor în special, a vremurilor dar și a unor conflicte interioare. "Arta conversației" își atinge scopul, acesta fiind inclus în operă, și anume – comunicarea. Personajele vorbesc cu cititorul prin intermediul fiecărei pagini. Ne ajută și ne învață să descifrăm tiparul oamenilor din jurul nostru. O analiză ce nu este clădită numai pe fapte și vorbe. Ne putem da seama de caracterul unui om din poziția pe care acesta o adoptă, din privire, din obiceiuri. Toate aceste trăsături, toate aceste caractere se îmbină și se justifică prin istoria noastră, prin românii de altă dată, prin țărani, prin strămoși. Un popor ai căror ochi "mereu întrebă, ghicesc, încurajează, disprețuiesc."

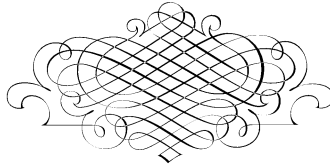
Însă privirile care o urmăreau pe Sânziana Hangan erau de cele mai multe ori reci, tăioase, egoiste. Totuși, feminitatea este la un rang înalt, fiind cea care predomină în roman. Nu orice feminitatea, ci una care îmbracă diverse forme: puterea, înțelepciunea, umorul, lăsând întotdeauna în urmă o învățătură.

În ceea ce privește personajele, dintr-o multitudine a acestora, numai patru mi-au intrat puternic în suflet și nu cred că le voi mai putea scoate vreodată de acolo. Cea care a lăsat o urmă importantă în sufletul meu este Smaranda Hangan, mama Sânzianei, un personaj absent din punct de vedere fizic dar întâlnit în toate deciziile și gândurile Sânzianei. O femeie puternică, care a reușit să impună valori semnificative fetei sale, fiind și prima generație de învățați din neamul său. Aș asemăna-o cu mama Anei, din "Moara cu noroc", îmbrăcând astfel forma destinului. Mereu cu vorbe înțelepte și cu intenții bune față de oricine.

Ea este urmată de Maria Hangan, fata cea mare a Sânzianei, care mi-a intrat la suflet prin umorul, inteligența și mai ales ceea ce mamei sale îi lipsea, puterea de a spune lucrurilor pe nume fără mustrări de conștiință. Sânziana Hangan mi-a atras atenția asupra importanței familiei, a valorilor, a conștiinței și a culturii. Ultimul personaj este Tudor Șerban, din punctul meu de vedere fiind singurul personaj care evoluează și care mi-a câștigat respectul prin puterea de analiză a Sânzianei, nedescifrată până atunci de niciun bărbat.

Am învățat că societatea în care au trăit acele personaje nu se diferă de cea actuală. Oamenii, caracterele imprevizibile, ne lasă de cele mai multe

ori reci. Cu toate acestea rămân numai întrebări: "De ce or mai fi oamenii ființe raționale dacă rațiunea nu-i ajută să se înțeleagă și se poartă unii cu alții mai rău decât brutozaarii?" De ce trebuie sa urâm? De ce trebuie să disprețuim? Nimic din aceste lucruri nu aduc nici fericire, nici împlinire. Gândiți-vă la rostul nostru aici. Nu ne costă nimic să fim buni!

„PĂMÂNTUL ȚĂRII MELE CA O LACRIMĂ”

Mihai Merișescu

*Coordonatori: Prof. Elena Roată, Prof. Elena Velțan
Colegiul Național „Tudor Vladimirescu, Târgu Jiu*

„Ce lucru minunat e scrisul: Învie trecutul oricât de vechi ar fi! Când te cufunzi în citit, nu te mai afli nici în trecut, nici în viitor, totul e prezent. Ce lucru minunat e scrisul!”

O astfel de bucurie am avut și eu la întâlnirea cu romanul „lubește pământul acesta”, iar cuvintele personajului Choros, pe care le-am citat, o exprimă mai bine decât mine.

„lubește pământul acesta” e, în primul rând, un roman de dragoste:

-De dragoste de țară, de la îndemnul din titlu și până la ultimul cuvânt.

-De dragoste de oameni (Autoarea aruncă o privire profund înțelegătoare dar lucidă asupra firii omenești)

-De dragoste de frumos (Cartea e concepută ca un obiect de artă care să ne încânte atât prin conținut, cât și prin aspectul tipografic. Frontispiciile, vignetele, ornamentele ritmează expunerea, creând momente de zăbavă meditativă)

Rescrierea unei pagini din istoria zbuciumată a străbunilor noștri, ultima etapă a cuceririi Daciei de romani, se constituie într-o reflecție asupra relației învingător-învins.

Pe câmpul de bătaie aceștia sunt doar dușmani ce luptă să se suprime reciproc. Odată săbiile puse în teacă, devin oameni pe care confruntarea îi modifică lăuntric.

Cuceritorii constată că „barbarii” pe care i-au copleșit prin forța armelor nu sunt niște primitivi. Dimpotrivă, curajul, inteligența, demnitatea, buna-cuviință, talentul creator vădit de tezaurul dacic și mai ales omenia îi surprind pe romani. Atunci, în sufletul lor (de la ostaș la imperator) se strecoară îndoiala privind nedreptatea pe care le-o fac învinșilor cotropindu-le pământurile, risipindu-le neamul.

Plotin spunea că avem nevoie de o scară pe care să urcăm pentru a putea coborî în noi înșine. Poate ca romanii urcând pe înălțimile Sarmisegetuzei, au putu coborî mai adânc în ei înșiși.

Tristețea și umilința vor apasă mereu cugetul și simțirea celor ce și-au pierdut libertatea. Le-a dispărut bucuria, le rămâne încrederea că o viață pierde, alta se naște, iar ei sunt datori s-o ducă mai departe, pentru că în viață se află și durerea, și sămânța speranței.

„Viata e mai presus de umilință și trufie. Și mai presus de orice libertate.”

Pentru unii învinși, cinteaza mai mult onoarea decât viața. Decebal, familia sa, căpeteniile apropiate, se sinucid pentru a nu însoți ca sclavi cortegiul triumfal al împăratului Traian („Neamul meu, sângele meu nu poate ajunge sclavul nimănui” decide neînduplecat Decebal)

La rândul său, generalul Longinus își ia viața pentru greșeală de a se fi lăsat păcălit de daci, din vinitate.

Cheia de boltă a romanului, relația învins/învingător, e completată de ampla meditație asupra unor atitudini morale (împlinirea datoriei, devotament și trădare, cinste) ca și asupra urii și iubirii, a trecerii timpului, a singurătății omului (chiar și a celor mai puternici), a sorții schimbătoare, a zădarniciei. „Omnes una manet nox”

Tensiunea se naște din idei, din fiorul metafizic, din rafinamentul psihologic.

Construcția riguroasă, perfect echilibrată (7 capitole fiecare având un titlu și motouri atent alese din poezii și opere istorice românești) spune povestea devenirii unui neam și al statorniciei (în credință, în respectarea rânduielilor, în iubirea de pământ strămoșesc).

„Iubește pământul acesta” este un roman istoric aparte prin aceea că nu prezintă scene de luptă (exceptând cavalcada de capturare a lui Decebal) dar nu eludează grozăvia confruntărilor armate, ci înfățișează urmările lor dezastruoase: Sarmisegetuza ruinată; copiii orfani; „ai războiului”.

Narațiunea are fluiditate, urmând cursul evenimentelor cu câteva despletiri pentru a da și o imagine asupra vieții și mentalităților din cetatea Eternă. Curgerea aceasta, aproape muzicală (de melopee) poartă în ea o imensă tristețe.

Sobrietatea, ironia fină, eleganța limbajului îi conferă strălucirea

. Personajele principale (nu prea numeroase) sunt simbolice: Dromihete – simbol al datoriei, al înțelepciunii, al lumii vechi; Asta-

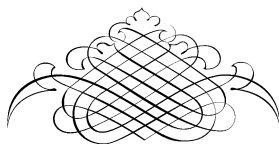
întruchipare a gingășie feminine, a altruismului; Despa, Panesia- icoane ale suferinței.

Scriitoarea le face portretul fizic, de neuitat sunt tainicii ochi, dar esențial e monologul interior prin care personalitatea fiecăruia prinde contur. Personajele episodice servesc desfășurării acțiunii. Interesant mi s-a părut personajul colectiv al dacilor, amintind de corul din tragediile grecești.

Există în carte scene memorabile (sinuciderea familiei regale; dacii adunați în cerc în jurul celor sacrificați), gesturi memorabile (Dromihete acoperind cu pământ noapte de noapte zidurile ruinate ale cetății; înmormântarea Magistrului „pentru că a fost un om bun”), formulări aforistice sau de o mare frumusețe poetică („ pentru puține credințe face să mori, pentru niciuna să ucizi”; „Iarba semn rodnic al vieții, semn veșnic al veșnicei uitări”).

M-au impresionat referirile culturale (îndemn la viitoare lecturi) și vasta documentare ce întăresc sentimentul încrederii în ceva autentic.

Doamna Vulpescu afirma într-un interviu că „În acest moment se încearcă o decerebrare a omenirii”. Sa nu încetăm să ne amintim de unde venim și cine suntem. Cartea de față este un emoționant îndemn la a ne păstra identitatea.

DRAGOSTEA – UN EXERCİTIU STILISTIC

Prof. Marinela Pîrvulescu
Colegiul Național „Ecatarina Teodoroiu”, Târgu-Jiu

Înstăpâniți de vremuri și inevitabil sub semnul vremii, „mărșăluim” inertial în temeiul paradigmatelor culturale moștenite. Raportarea la existență cunoaște expresia nudă a neputinței de a ne ridica deasupra cotidianului. Exercițiul stilistic rămâne manifestare ultimă a conștiinței.

Cunoscută deopotrivă ca eseist în spațiul culturii românești, cu fundament filosofic autentic, dar și ca reprezentant al literaturii postmoderne, Marta Petreu dezvoltă o lirică concisă în temeiul sintetizării profunde a sentimentelor. Tema iubirii rămâne o constantă a liricii Martei Petreu. Fie privită în dimensiunea ei carnală, fie sapiențială, iubirea rămâne cauză și scop în sine.

„*Scrisoare către dragostea unui bărbat*” face parte din volumul *Dimineața tinerelor doamne* (1983). Lirica se individualizează prin rigurozitate și concizia expresiei lingvistice. Intelectualismul respiră în discursul liric, ambiguizând sensurile. O funcție stilistică evidentă o are elipsa. Critica literară a înclinat să asocieze recursul la elipsă cu luciditatea. Gheorghe Perian, într-unul din studiile dedicate experiențelor postmoderniste, identifică un motiv mai ascuns și anume „dorința de a distila într-o oarecare măsură adevărul lăuntric”.

În ciuda accesibilității formale, *Scrisoare către dragostea unui bărbat* esențializează, prin sublimare, viziunea asupra existenței definită prin raportare la iubire. Scrisoarea, „lucru pentru patru ochi” (Dan C. Mihăilescu) dezvăluie nevoia de confesiune, de oglindire în celălalt. În fond, scrisul își păstrează funcția cathartică, chiar dacă formula este una improprie; scrisoarea nu vizează pe celălalt, ci sentimentele celui alt. Discursul rămâne astfel pretext al introspecției proprii existenței prin raportare la un sentiment definitiv: iubirea.

Poezia se deschide sub semnul unei evidente mărci a subiectivității: „mărșăluim”; utilizarea pluralului induce ideea generalizării automatismelor, căci „a mărșălu” transcrie mecanica străină a gesturilor

înruguminate; este, altfel spus expresia unei mecanici absurde a existenței în care oamenii nu fac altceva decât să acționeze în temeiul unor convenții străine, asemeni unor marionete inexpressive. „vremea pierdută” are funcția unui cronotop și trimite la ideea autenticității sinelui, a existenței în unitatea originară. Prezentul continuu este neiertător: „dragostea noastră devine un exercițiu stilistic”.

Concepția hegeliană referitoare la mișcarea recunoașterii, structura ce devine paradigmatică pentru conceptul de iubire în cadrul căreia avem de-a face cu o confruntare între două conștiințe având drept scop cunoașterea de sine, este abolită. Dragostea e acum doar un „exercițiu stilistic”, o „amintire falsificată” ce susține artificialitatea existenței, depărtarea de sine. Discursul capătă accente adresative, semn al obiectivării sinelui; verbele iau forma imperativă trădând atitudinea subiectivă printr-un dublu sistem de semnale, atât verbale, cât și paraverbale: e un imperativ al păstrării amintirilor, singurele care mai pot reface arhitectura sufletească.

Dacă civilizația și cultura anterioară își regăseau direcțiile existențiale și prin raportare la creștinism (în fond o expresie organizată a unui sistem valoric), acum Biserica Ortodoxă devine o formă fără fond, pentru că perspectivele rămân sub imperiul incertitudinii, al angoaselor: „Burnița de pe strada Bisericii Ortodoxe / trotuarele tot mai înguste”. Strada și trotuarele aduc în derizoriu metafora drumului, elementele cotidianului imediat confirmând mecanismul rece și absurd al socialului.

Cea de-a doua secvență lirică aduce în prim-plan imaginea festivismului, duminica păstrându-și aspectul de sărbătoare ce obligă la o ținută oficială. Ca indice temporal, duminica poate deveni expresie a unei întregi existențe ce se supune imperativului convențiilor; tocmai de aceea, măcelarul (imagine a unui alter-ego) își verifică „garderoba”: existența firească e încorsetată. Dacă Mircea Cărtărescu își permite lejeritatea în raport cu așteptările socialului, insul cărtărescian fiind adesea îmbrăcat cu tricouri inscripționate sau jeanși (semn al relaxării), eul din lirica Martei Petreu nu poate depăși mecanica rigidă a existenței și recurge la un compromis: afișarea „conștiinței festive”. Este o falsificare a sinelui, care pe termen lung poate rămâne definitivă („Scot la arătare conștiința mea festivă – prețul / supei publice”). Îmblânzirea conștiinței, chiar dacă echivalează cu aaniularea sinelui, rămâne deviză existențială: „căci frica de rege (*de convenție, n.n*) ne este înțelepciunea”.

Finalul discursului confesiv reia în descendență modernistă, cu mici nuanțări, incipitul, subliniind și la nivel arhitectonic ideea de convenție, de încorsetare. Automatismele existențiale se păstrează („mărșăluim într-o lume pierdută”), însă involuția identitară este din ce în ce mai evidentă: „tot mai mult suntem unul pentru altul un nume”. Relațiile interumane se desemantizează irevocabil; lexemele își pierd conținutul, devenind simple semne ale convenției existențiale. Dacă incipitul păstra ideea devenirii, transformării, finalul, prin utilizarea elipsei („dragostea noastră – un exercițiu stilistic”) consemnează o stare de fapt: iubirea este joc al semnelor lingvistice, nu mai poate depăși nivelul declarativ, nu poate să se mai regăsească în definiția platoniciană care intuia în iubire locuirea a două suflete într-un singur trup.

Titlul poeziei confirmă nevoia de confesiune ca ultim gest al autenticității, al afirmării individualității, sinelui. „Lucru pentru patru ochi”, scrisoarea mediază confesiunea dinspre eul creator înspre cititorul receptor, cu atât mai mult cu cât ea se adresează unui concept abstract, care din păcate nu-și mai suportă majuscula: iubirea.

FALSET PE O TEMĂ NECLARĂ

---

*Prof. Daniel Murărița
Liceul Energetic – Târgu Jiu*

Trăim concret într-o lume a aparențelor. Complicat paradoxul acesta... Prinși în caruselul halucinant al incertitudinii, amețim, ni se face rău. Un rău al cărui deznodământ coșmaresc pare să întârzie prea mult printre celule asimilându-le. In extenso, răul este o relație între situații și sensuri.

Viața, în condițiile acestea, nu poate deveni sinonimă cu răul. E ceva prin și dincolo de absolut tot. E trăire și dincolo de trăire, sens și nonsens deopotrivă.

Cum pentru multe alte lucruri esențiale, pentru sens nu există rețetă. Poate e un fel de ghicitoare cu tâlc surprinzător, un fel de truism, stol de cocori ce ne trece prin fața ochilor fără să îl vedem, dar, totuși, ni-l amintim cumva că a trecut. Sensul e subiectiv. În fond, *totul* este *sens*. Abstracții majore ale unor doruri neintuite. Sau doar gânduri ce nu își mai vin de-o vreme la mal... Ne doare doar raportarea neîmplinită la tot ceea ce galopant trăim. Probabil, răul cardinal a fost tocmai absolutizarea convențiilor. Însă viața nu se poate trăi prin absolutizare. Iar convenția este, contrar stării de fapt, disfuncțională.

Iubim / urâm într-un balans neînțeles, căutând un fel de echilibru pentru/în sferile suspendate ale simțirii, punți către ceilalți și către noi înșine. Iubirea, un fir de cânepă împletit adeseori alandala de precupețele inimii și strâns câteodată prea tare de brăul căutării ori întins peste orizonturile așteptării încât fibrele lui plesnesc de neputință în fascinație și melancolie, început și capăt de univers, culoare și umbră, strigăt și tăcere, lumină și întuneric, înmugurire și rană. Dar ura? Nu este ea tot o formă a pasiunii, vitalitate pornită pe un drum greșit, înfundat? Iar pasiunea ne ține împreună, ne leagă, chiar dacă nefast cu sârmă ghimpată.

În aceste legături ale căror noduri sunt poate răni nevindecate sau borne prin care rătăciții își ghicesc nordul, un om poate fi pentru celălalt un fel de oglindă. De regulă, neșlefuită, acoperită de imagini și unde. Niciodată

eul nu va vedea în reflexia alterității altceva decât vrea să își imagineze. E doar un siaj al *eului* cu *sinele*, pe suprafața oglinzii pot apărea dăre ce vor fi șterse după o rețetă subiectivă. Adevărul, particule de nisip scăpând discret printre degetele speranței. Conștiința pare așadar a fi un simplu basm, închipuire oarecare, căci noi trăim absurd, întâmplător...

Viața, binele, iubirea, adevărul, sensul etc.? „*Hm! Simple clișee, patinări în gol!*” am putea abdica lejer într-o definitivă etichetă. Entuziasmul ar trece, prejudecățile ar rămâne, suverane peste culori și priviri, peste îndrăzneli și uimiri. Surâdem. Și totul pare un simplu joc. Un joc important cu noi înșine și cerul nesfârșit. Jucându-ne liber, poate am ști că toate cuvintele nerostite la timp sunt sensuri pierdute, iar aceste sensuri se-adună într-un loc numit vis și ne-așteaptă. Încă ne așteaptă... ■

utopia

De ce îi este omului de astăzi foame?
De iubire și de sens.

NICOLAE STEINHARDT

CUPRINS

› ROSTUL FILOSOFIEI	7
› EDUCAȚIA PRIN OCHII MEI	10
› CRITICISMUL KANTIAN...	13
› TEORIA ARISTOTELICĂ A VIRTUȚILOR	17
› MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA HAOTICITĂȚII...	25
› INTERCULTURALITATE ÎN ȘCOALA ROMÂNEASCĂ	34
› DREPTUL LA FERICIRE ȘI DUALISMUL INCOERENT...	37
› LIBERTATEA – ÎNTRE NIMIC ȘI TOT...	40
› MATERIALISM ONTOLOGIC	45
› CUNOAȘTEREA DIFERENȚELOR DE GEN...	47
› ANXIETATEA DE SEPARARE...	52
› OM ADAPTAT, OM PREFĂCUT	55
› ADOLESCENȚII ȘI LUMEA	58
› CEA MAI FRUMOASĂ ZI	61
› ON-LINE	63
› CERUL ÎNSTELAT ȘI SUFLETUL UMAN	66
› TRĂIM CU ADEVĂRAT ÎNAINTE SĂ MURIM?	68
› PE CALUL TROIAN ÎN DRUMUL SPRE ORIENT...	71
› SĂ SCRII	75
› VERSURI	77
› MIRCEA ELIADE: «COLOANA NESFÂRȘITĂ»...	98
› UIMIRE ÎN LEMN, METAL, PIATRĂ. UIMIRE ÎN TRUP ȘI SUFLET	103
› TRANSDISCIPLINARITATEA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR	106
› BIOETICA ȘI CLONAREA	110
› ARTA DE A PEDA	113
› “APELUL CELOR BEȚI CĂTRE CEI LUCIZI” ZIMBABWE 2013	119
› “ARTA CONVERSAȚIEI” PRIN OCHI DE COPIL	126
› „PĂMÂNTUL ȚĂRII MELE CA O LACRIMĂ”	129
› DRAGOSTEA – UN EXERCIȚIU STILISTIC	132
› FALSET PE O TEMĂ NECLARĂ	135

